

Directa

Abril 2026
#599
5 €

**Exportar per importar,
això com es menja?**

Directa

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016
ISSN 3081-4634
ISSN edició impresa 3081-4626

La *Directa* s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La *Directa* no comparteix necessàriament les
idees expressades als articles d'opinió.

La *Directa* és una publicació associada a l'APPEC.

La *Directa* ha rebut enguany una subvenció
de la Generalitat de Catalunya, que
representa menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

Amb el suport de:

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Miriam Tijani

Coordinació web

Gemma Garcia, Jesús Rodríguez,
Ester Fayos, Meritxell Rigol i
Albert Alexandre

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró Donat

Coordinació de fotografia

Victor Serri i Joanna Chichelnitzky

Coordinació d'art

Pau Fabregat

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anaïs Borràs

Publicitat i distribució

Míriam Blàzquez

Coordinació d'audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

Jesús Rodríguez

Sobirania

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Meritxell Rigol i Pau Fabregat

Decreixement

Txell Rigol

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebot

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Albert Alexandre, Oriol Andrés,
Berta Camprubí i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo, Anaïs Borràs
i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Júlia Mas i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo i Anaïs Borràs

Accents

Jesús Rodríguez

Caplletra

Miriam Tijani

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Esteban Plazibat

Textos

Ester Fayos

Meritxell Rigol

Albert Alexandre

Mar Barrantes Cepas

Victor Mitjans

José Herrero

Ivan Rivera

Mariana Cantero

Jordi Garcia Miravet

Sira Cusiné González

Carla Ricart Roig

Guille Larios

Anaïs Borràs

Joan Roure

Júlia Mas

Cristian Ferrer

Àlex Sancliment Muñoz

Andreu Escrivà

Mireia Nel·lo i Andreu

Fotografies

Victor Serri

Nicole Neri

Sira Cusiné González

Il·lustracions

Esteban Plazibat

Antonio Copete

Evin Collis

Sandra Freijo

Ferran Coves

Wara de Ormaechea

Laura Gallofre

Marina Buxo

Jordi Coll

Yorgos

Infografies

Pau Fabregat

Muntem una bona festa?

Algunes de les característiques de la *Directa* des dels seus inicis són el treball en xarxa, l'entorn social i, des de fa deu anys, també el seu encuny cooperatiu. La celebració del vintè aniversari no podia ser diferent i hem volgut muntar una programació que hi vagi en sintonia.

En el programa d'activitats de la jornada participaran entitats sòcies de la cooperativa i també grups de cultura popular que, des de Sants fins a València, ens faran sentir connectades. També hi trobareu moltes col·laboradores –aquelles que escriuen, fan fotografies, il·lustracions, corregeixen, opinen i tantes altres coses aporten a la *Directa*– donant un cop de mà amb el dinar i el sopar, a la barra i a la paradeta, ajudant a fer possible una jornada rodona i en comunitat.

Reconvertim la frase que ja coneixeu i diem “festa sí, però periodisme també”. I, com que la nostra força rau en les paraules, estem preparant un acte que, més enllà de recordar la nostra trajectòria, refermarà el periodisme que fem, per què el fem i amb qui el fem. Sabem que tot el bagatge acumulat i compartit ens ajuda a continuar.

La festa inclourà jocs, monòlegs i molts concerts. A la darrera pàgina d'aquesta revista podeu consultar el cartell amb la programació sencera i també esmentem totes les entitats sòcies que, a banda del seu capital social, han volgut intercooperar amb una aportació especial per a l'ocasió (que no ens hi cabien en aquestes línies).

No ens ha quedat malament la festa, oi? Us hi esperem el dissabte 9 de maig, a partir de les 12 h a la plaça de Joan Pelegrí, a Sants, Barcelona.

Carla Benito

Responsable de comunicació de La Directa SCCL

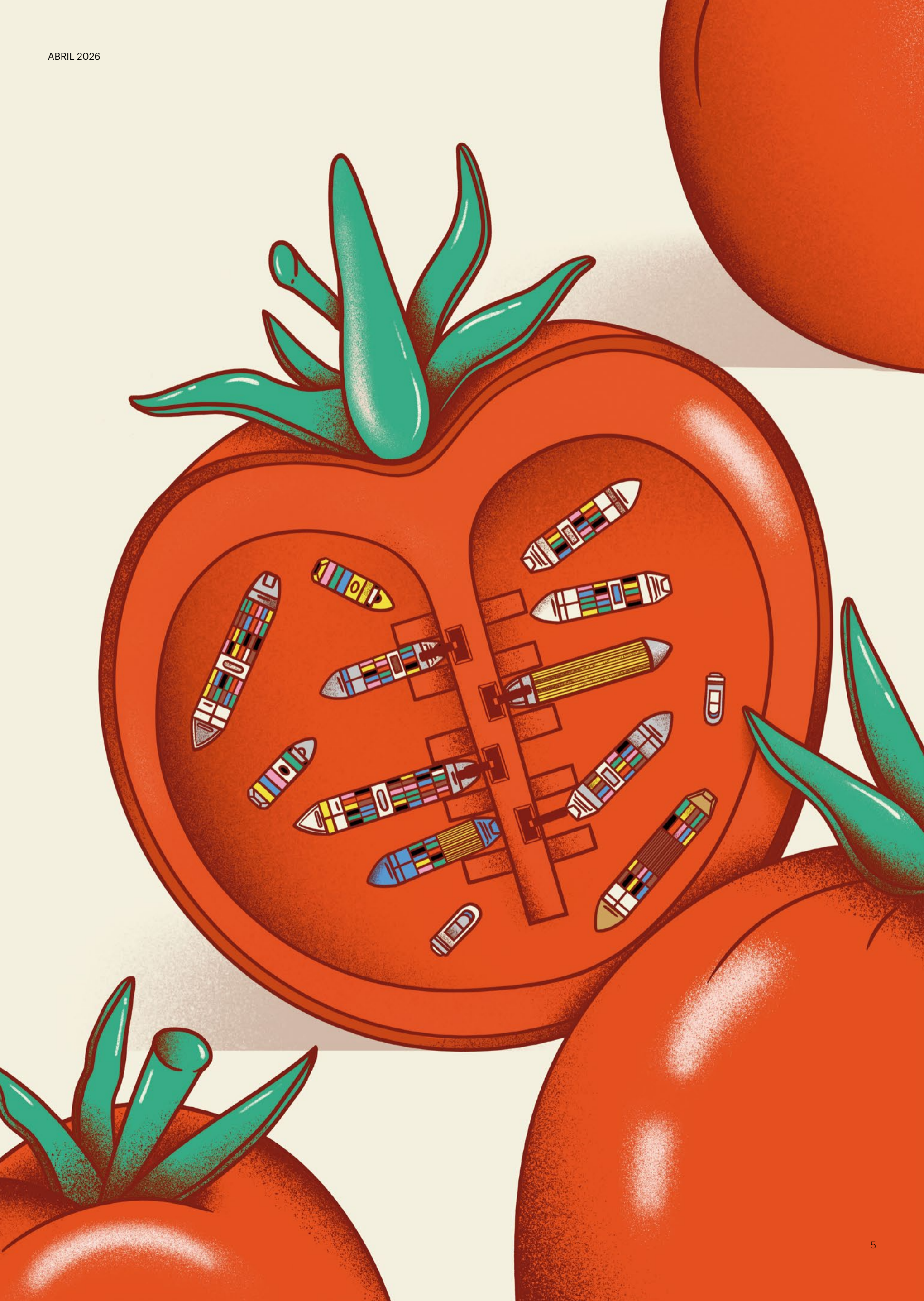
L'alt preu d'importar tantes tomates com les que s'exporten

Per cada tomata que arriba als Països Catalans procedent dels mercats internacionals, se n'exporta una altra a l'exterior. Aquesta dinàmica es reproduïx amb molts altres aliments. La imposició del model agroexportador beneficia un negoci marcat per multinacionals del sector alimentari, empreses de transport, intermediàries de compres i certificadores, un volum d'activitat que genera grans emissions de gasos d'efecte hivernacle i posa en perill les explotacions agrícoles i ramaderes familiars i l'abastiment amb productes de proximitat

TEXT: **ESTER FAYOS**

IL·LUSTRACIÓ: **ESTEBAN PLAZIBAT**

Dos camions carregats de tomates recorren Europa en direccions oposades: un parteix del sud d'Andalusia cap als mercats del nord, mentre que l'altre viatja des d'Holanda rumb a la península Ibèrica. Es troben en un punt compartit de la ruta, xoquen i desenes de tones de tomates s'escampen sobre l'asfalt. No es tracta d'un accident real, documentat, sinó d'una escena utilitzada per l'agricultor

Pierre Rabhi, un dels precursors de l'agroecologisme, com a metàfora de la "irracionalitat" de certs intercanvis comercials, basats en una lògica que tracta l'alimentació com una mercaderia. En 2025, segons dades de les diverses conselleries amb competències d'agricultura dels Països Catalans, les exportacions agroalimentàries van representar un valor de 16.904 milions d'euros a Catalunya i 10.197 milions al País Valencià (no ha estat possible obtenir la dada respecte a altres territoris dels Països Catalans). Però a l'altra cara d'aquest viatge, hi ha l'augment de les emissions de gasos d'efecte hivernacle i la pèrdua d'explotacions agrícoles i ramaderes familiars són algunes de les conseqüències que se'n deriven.

"Les importacions i exportacions massives de tomata són una mostra de com és d'absurd el sistema alimentari globalitzat", sosté Gustavo Duch, investigador i membre de l'equip editor de la revista *Soberania Alimentaria*. Segons dades del Ministeri espanyol d'Agricultura, Pesca i Alimentació, els intercanvis comercials d'un dels productes estrella en la cuina mediterrània no han parat de créixer des de l'entrada en vigor de l'acord comercial entre la Unió Europea i el Marroc, un dels principals països exportadors de tomata als mercats europeus. Fa una dècada, a Catalunya, el País Valencià i les Illes se'n van importar 25.690 tones i se'n van exportar 132.153, mentre que en 2025, se'n van exportar 58.861 a Alemanya, l'Estat francès o el Regne Unit i les importacions procedents del Marroc, els Països Baixos o Portugal es van disparar fins a les 60.350 tones, malgrat que el volum de consum a les llars pràcticament no ha crescut en les últimes dues dècades.

Les dades dels fluxos comercials mostren com "el negoci agrícola no està pensat per al consum, sinó per a jugar a importar i exportar, i això genera abundants beneficis a empreses importadores i exportadores, però a costa de la salut del planeta", exposa Andrés Muñoz, responsable de l'àrea de Sobirania Alimentària de l'organització Amigues de la Terra. L'expert fa èmfasi en la petjada de carboni que generen els vi-

atges quilomètrics de les mercaderies: "per darrere de la producció agropecuària intensiva, el transport és la part de la cadena que més contamina".

COMPRAR EL QUE JA ES TENIA

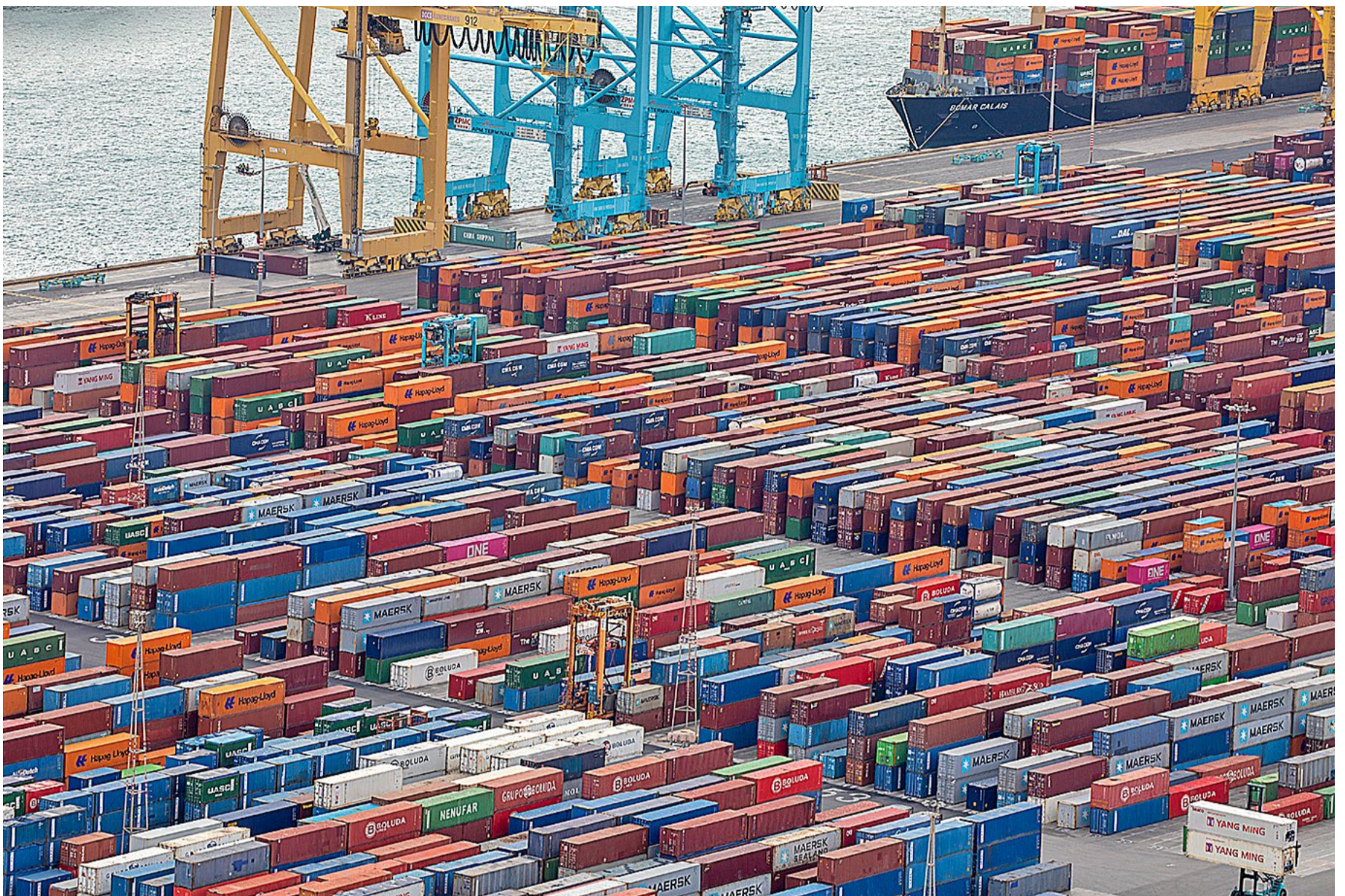
Només del Marroc, l'any passat el País Valencià va comprar 17.156,98 tones de tomata, i en va vendre, només a Alemanya, 12.773,49. En total, des del Marroc fins a Alemanya passant per València, les tomates van recórrer 3.580 quilòmetres. Segons les estimacions elaborades per la *Directa* amb la calculadora digital de petjada de carboni Biocode, utilitzada també per empreses i productores agroalimentàries, tan sols durant el trajecte es van emetre 0,172 tones de CO₂ per cada tona de tomata, és a dir, 2.470 tones de diòxid de carboni i altres gasos contaminants en total. Per contra, si hipotèticament s'importara la mateixa quantitat des del Maresme, comarca líder en superfície de producció, fins a València, només es desplaçaria 389 quilòmetres i emetria 0,019 tones de CO₂ per cada tona de producte, nou vegades menys que amb la importació des del nord d'Àfrica.

La tomata no és l'únic producte que ha passat de registrar un superàvit d'exportacions a un equilibri en la balança comercial importacions-exportacions. El volum de cebes, safanòries, raïm, pomes o carn de boví congelada que entra a Catalunya, el País Valencià i les Illes és equivalent al que n'ix o, fins i tot, es comença a comptabilitzar un saldo negatiu, és a dir, el volum d'importacions supera les exportacions, segons els informes de comerç exterior del ministeri espanyol.

Per exemple, en 2015, Catalunya, el País Valencià i les Illes exportaren 41.224 tones de raïm i n'importaren un poc menys de la meitat (24.660). Deu anys després, les exportacions a llocs com Alemanya, l'Estat francès o Portugal es mantenen en 45.706 tones, però les importacions des del Perú, Xile o Itàlia s'han duplicat fins a arribar a les 49.363, tot i que el consum del fruit de la vinya a les llars es manté estable. En quilòmetres, des del Perú fins a terres franceses, passant pel port de Barcelona, el raïm en recorre 11.066, a diferència dels 415 que recorreria des d'Utiel-Requena, comarca líder en producció, fins als mercats barcelonins. I a més quilòmetres, més emissions: el raïm procedent del Perú emet 0,514 tones de CO₂ equivalent per cada tona de fruita en ser transportat, 27,22 vegades més que el d'Utiel, que n'emetria 0,019 tones gas d'efecte hivernacle per tona de producte.

El mateix ocorre amb les safanòries o les pomes. Amb aquests dos aliments, els Països Catalans cada vegada són més dependents de les importacions d'Itàlia o dels Països Baixos,

Una tomata que arriba al País Valencià des del Marroc provoca un volum d'emissions de CO₂ nou cops superior a la que generaria dur-la des del Maresme, segons l'estimació de la calculadora de petjada de carboni Biocode

El transport marítim és la principal via de l'exportació internacional d'aliments i també la que més contamina els ecosistemes marins. | **VICTOR SERRI**

dos estats on, paradoxalment, també se n'exporten. Una tona de pomes des del port italià de Civitavecchia fins a París, passant pel port de Barcelona, recorre 1.924 quilòmetres, que impliquen una emissió de 0,092 tones de CO per tona de fruita. En canvi, unes pomes conreades a Lleida que després es vengueren al mercat central barceloní, Mercabarna, només viatjarien 155 quilòmetres i emetrien 0,008 tones de CO per tona del producte, 12,08 vegades menys que les italianes.

En paral·lel al creixement de les importacions, la superfície i el volum de producció d'aliments de proximitat ha minvat de manera progressiva. "Aquest model acaba provocant una disminució de la producció local, perquè no pot competir en preu amb els aliments importats", explica Gustavo Duch. En efecte, segons dades del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació espanyol, a finals de la dècada del 2000, la tomata es conreava en 6.103 hectàrees a Catalunya, el País Valencià i les Illes. Tanmateix, vint anys després, la superfície que s'hi destina ha descendit fins a les 2.528 hectàrees. A Catalunya, en 2012, va ser la fruita més conreada, amb un volum de 52.278 tones; en 2025, la producció havia baixat més de la meitat: se'n van recollir 23.547 tones, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

La mateixa tendència s'observa en la superfície de producció de vinya. A finals de la primera dècada del segle XXI, el País Valencià, Catalunya i les Illes comptaven amb 160.972

hectàrees destinades al conreu de raïm. Vint anys després, els terrenys s'han reduït en 40.000 hectàrees, segons els registres del Ministeri d'Agricultura. En aquest context, Andrés Muñoz apunta que és possible conrear alguns aliments i ser autosuficients, però "els importem per a abastir-nos-en o reexportar-los a altres països d'Europa, perquè busquem comprar al preu més baix i vendre a països amb més poder adquisitiu a un preu més alt".

L'experiència d'Albert Masferrer, membre de Revolta Pagesa i agricultor de Castell d'Aro, a la comarca del Baix Empordà, avala alguns dels impactes socioeconòmics del model agroexportador en el sector primari local. El fet de formar part de la quarta generació familiar de llauradors de fruites i verdures de temporada, com tomata, bajoca, carxofa, col o remolatxa, li ha permès comprovar de primera mà com cada volta és més difícil viure de l'agricultura de quilòmetre zero, "perquè hi ha més producte importat", afirma. "Nosaltres -exposa Masferrer- hem hagut de deixar de produir algunes varietats de tomata perquè no ens surt rendible. No les podem vendre al mercat, perquè no podem competir en preu amb la producció del Marroc, per exemple, amb mà d'obra més barata i requisits sanitaris més laxos".

Per a poder traure'n benefici, Masferrer conta que ha de vendre la varietat de tomata de poma a partir de 2 euros el quilo, mentre que la importada costa 80 cèntims el quilo. ►

Mercabarna és el primer mercat majorista d'aliments frescos d'Europa en volum de comercialització.
| VÍCTOR SERRI

“Als mercats, veiem com cada any pleguen parades de productors locals i les compren venedors de productes d'importació”, observa Albert Masferrer, membre de Revolta Pagesa i agricultor de Castell d'Aro

► I el mateix li passa amb la resta de fruites i hortalisses que conrea. “La competència deslleial que es genera està fent davallar molt la producció local. Ho veiem cada dia als mercats, on venem molt menys que fa deu o vint anys i cada any veiem com pleguen parades de productors locals que després les compren venedors d'aliments importats”, assegura l'agricultor.

MÉS TRANSPORT, PETJADA ECOLÒGICA

Els intercanvis comercials d'aliments tenen un impacte directe en el medi ambient. Segons explica Gustavo Duch, autor de l'informe “Asfixia en el supermercat” (Mundubat, *Soberania Alimentària* i GRAIN, 2013), que desgrana quantes emissions de CO₂ genera un aliment produït amb el model d'agricultura o ramaderia intensiva fins que és transportat i consumit; per comptabilitzar-les, en primer lloc, cal tenir en compte el model de producció. “Si s'han acaparat terres a la pagesia local, s'ha desforestat i s'han canviat els usos per a imposar una agricultura intensiva i industrialitzada, les emissions seran més elevades. Es fan servir grans quantitats de petroli per a fer funcionar maquinària pesant o fabricar fertilitzants químics”, remarca Duch.

L'organització internacional GRAIN, que treballa fent costat a la pagesia i els moviments socials en defensa de la sobirania alimentària, calcula que els processos agrícoles industrialitzats en qualsevol finca del planeta acaben representant entre un 11% i 15 % del total global d'emissions de gasos contaminants, el percentatge més elevat de tot el que es genera durant el cicle de vida dels productes alimentaris.

En el segon lloc de la cadena, Duch posa el focus en el viatge quilomètric que ha de recórrer un aliment des de l'hivernacle o les plantes de producció fins que arriba a la taula per ser consumit. “Les estimacions més conservadores afirmen que entre el 5% i 6% de les emissions totals de gasos d'efecte

hivernacle s'originen en el transport de mercaderies”, afirma l'investigador, d'acord amb els estudis de GRAIN.

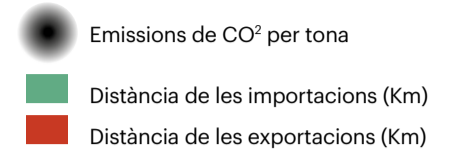
A escala internacional, el principal mitjà de transport és el marítim, el qual, segons apunta Júlia Corbera, responsable de l'àrea de transport marítim d'Ecologistes en Acció, és un dels més contaminants: “la gran majoria d'emissions són produïdes pels portacontenidors, els vaixells de càrrega a granel i els petroliers, és a dir, el transport de mercaderies”. I afegeix: “els vaixells no només emeten òxids de sofre i de nitrogen o partícules contaminants, que perjudiquen la salut humana i dels ecosistemes i contribueixen al canvi climàtic, sinó que també contaminen ecosistemes marins a través de vessaments i ús de biocides en les pintures exteriors dels bucs”.

En l'àmbit europeu, Corbera recalca que els mitjans terrestres lideren les emissions de gasos contaminants, però que les vinculades a l'intercanvi de mercaderies són “relativament baixes”, ja que la majoria que s'importen o exporten, i involucren distàncies més llargues, passen pel transport marítim. En canvi, a escala intraeuropea, segons un informe de la plataforma Transport & Environment, el transport per carretera és responsable de més del 50% de les emissions totals del sector. “No tenim dades que indiquin exactament quantes d'aquestes són degudes a la circulació de mercaderies, però estimem que en són una gran part”, rebla l'activista.

Aquest model de transport, a més, es caracteritza per una forta concentració empresarial en mans de navilieres, com MSC, Maersk o Cosco, una bona part dels ingressos de les quals prové del tràfic de contenidors. Segons Sea-Intelligence, portal d'anàlisi de l'activitat del sector marítim en la cadena de subministrament global, la indústria va assolir els 62.400 milions d'euros de beneficis en 2024, una xifra capitanejada per MSC, que controla una quota del mercat del 21,2%. En aquesta fase del circuit, Jorge Caverro, director del Centre d'Estudis Rurals i d'Agricultu- ►

La petjada de carboni que deixa el transport alimentari

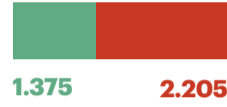
Font: Elaboració pròpia per mitjà de la calculadora Biocode.

TOMATA

Del Maresme a València (398 km)

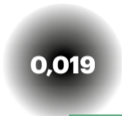
El Marroc - València - Alemanya

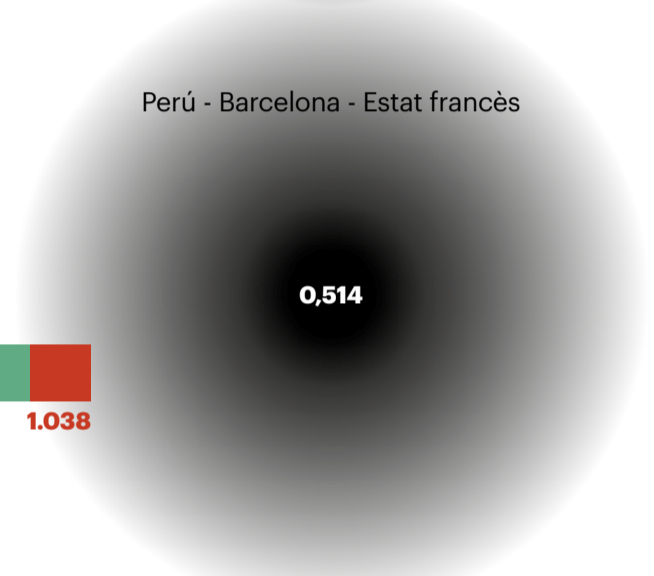
RAÏM

D'Utiel-Requena a Mercabarna (415 km)

Perú - Barcelona - Estat francès

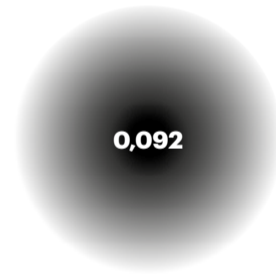
SAFANÒRIA

D'Alacant a Mercabarna (530 km)

Itàlia - Barcelona - Estat francès

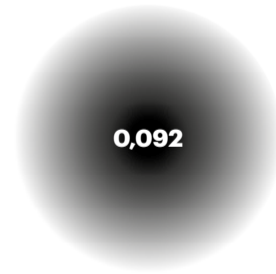
POMA

De Lleida a Mercabarna (155 km)

Itàlia - Barcelona - Estat francès

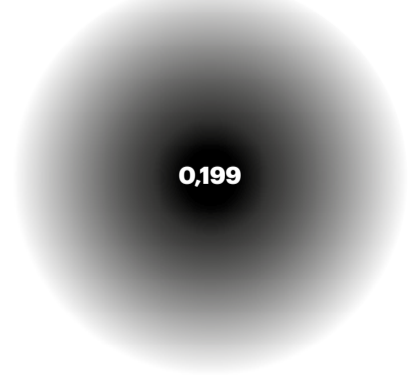
CARN DE BOVÍ

De Girona a Mercavalència (458 km)

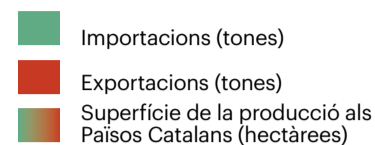

Polònia - València - Estat francès

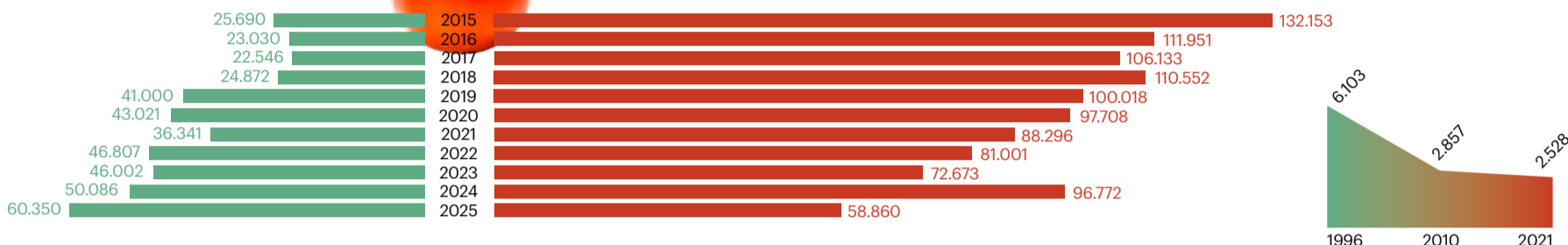

Importacions i exportacions d'aliments als Països Catalans

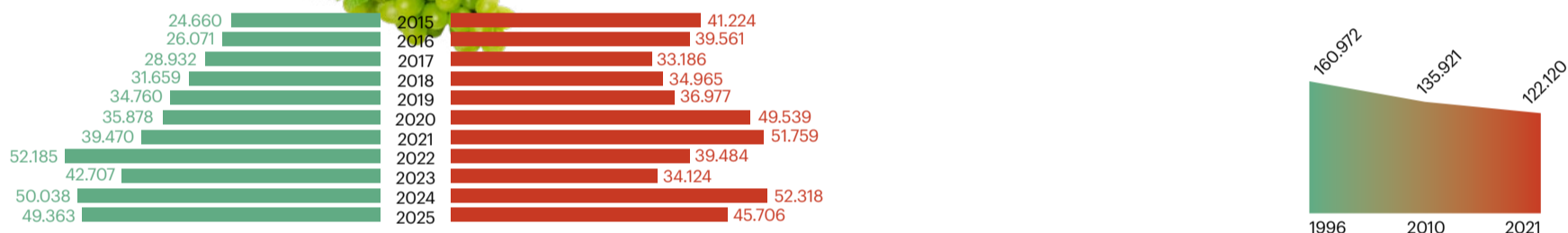
Font: Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació espanyol - S'hi inclouen dades de Catalunya, les Illes i el País Valencià

TOMATA

RAÏM

SAFANÒRIA

► ra Internacional (Cerai), afegeix un actor més: les empreses d'inspecció i certificació de productes. “També és un sector altament concentrat que mou quantitats enormes de diners”, assegura. Aquest mercat és liderat per la suïssa SGS, propietat de diversos fons d'inversió, com el gestor de capital belga Groupe Bruxelles Lambert, o els estatunidencs BlackRock o Vanguard.

Abans i durant el trajecte, s'afegeix una etapa més a la cadena: l'envasament i embalatge. Plàstic, cartó, paper o vidre, de múltiples varietats, envasen recipients de transport i unitats del producte llestes per al consum. Segons GRAIN, aquest procés requereix de nou molta energia, principalment fòssil, cosa que genera entre un 8% i 10% de les emissions que calfen el planeta. Júlia Corbera recorda que el procés d'embalatge “té una gran responsabilitat a l'hora de reduir la quantitat de material utilitzat, si s'assegura que s'utilitzen materials fàcilment reciclables i s'eviten els derivats del petroli”.

El recorregut dels aliments sol acabar sempre en un punt de venda que necessita, tant en el trajecte com en el comerç,

conservar-los en fred. El sistema de refrigeració, segons la mateixa organització internacional, produeix entre el 2% i el 4% del total de gasos d'efecte hivernacle. “El transport en fred té un impacte ambiental més alt, ja que es consumeix més energia -elèctrica, però també fòssil- que en aquells productes que no necessiten refrigeració”, assenyala Corbera.

DE MERCATS LOCALS A HUBS INTERNACIONALS

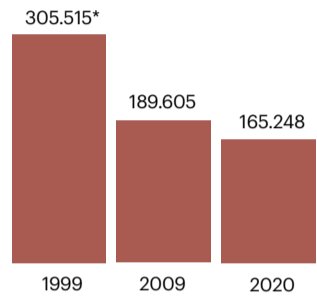
La distorsió de l'abastiment alimentari amb producte local per la imposició del model agroexportador es constata encara millor si s'observa l'evolució de compres, importacions i exportacions en els mercats públics d'abastiment, com Mercabarna o Mercavalència. En l'actualitat, la xarxa de l'empresa pública Mercasa està formada per quatre mercats centrals als Països Catalans que van nàixer per a donar resposta a les necessitats d'abastiment alimentari a les grans ciutats.

“Centralitzaven l'arribada de productes de l'agricultura local i els distribuïen a petits comerços on la ciutadania pogués

Evolució del negoci agrari a Catalunya, les Illes i el País Valencià

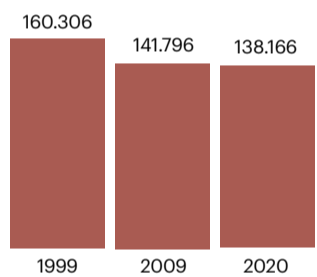
Font: Institut Nacional d'Estadística

Nombre d'explotacions censades

*Les xifres d'aquest any només contemplen Catalunya i País Valencià

Nombre de treballadores

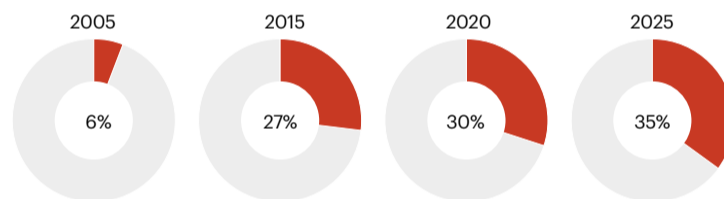

Importacions a Mercabarna

Font: Mercabarna

Exportacions a Mercabarna

comprar”, recorda Sofia Alorda, tècnica de sobirania alimentària de l'Observatori DESCA. Però amb l'avanç de la globalització del model alimentari, la tipologia de consumidors que acudien als mercats públics va canviar: de vendre només a detallistes i venedors ambulants en la dècada dels setanta, a l'escenari actual, marcat pel proveïment a detallistes, venedors ambulants, cadenes de distribució (supermercats i hipermercats), majoristes d'arreu de l'Estat espanyol, cadenes de fruiteries o grans empreses importadores i exportadores. Així es recull a l'informe “Què hi ha darrere del teu menjar ecològic?”, elaborat per Alorda i publicat en 2023. En l'actualitat, Mercabarna és el principal mercat majorista d'aliments frescos d'Europa en volum de comercialització -especialment de fruites i hortalisses-, amb més 2,2 milions de tones comercialitzades l'any 2024.

Pel que fa a l'origen dels productes, segons estadístiques de Mercabarna de l'any 2024, quasi un 85% de les fruites i les hortalisses són importades: el 60,35% venen de l'Estat espanyol, el 24,46% d'altres països i tan sols el 15,19% és originari del territori català, un 8 % menys que fa dues dècades. Cal destacar que alguns dels aliments que s'importen de països com Itàlia, el Brasil, Xile o l'Estat francès són cultivables als Països Catalans, com la poma, el meló, el raïm o la patata. La *Directa* ha sol·licitat les mateixes dades a Mercavalència, però se'ns ha indicat que no disposen d'una classificació detallada.

La destinació dels productes també ha canviat: fa cinquanta anys, els aliments es destinaven principalment al con-

sum de la població de Barcelona, però la consolidació del model agroexportador “ha provocat que Mercabarna es convertís en un hub alimentari internacional”, recalca Sofia Alorda. Tot i que l'empresa pública només ofereix una dada general de les exportacions, es constata com aquestes han augmentat d'un 5% en 2005 fins a un 35 % en 2025, principalment a països com Rússia, Polònia, la República Txeca o Ucraïna, segons Mercados Exteriores, consultoria que col·labora amb el mercat majorista de Barcelona.

Alorda destaca que els mercats públics “no exporten només la producció local; els aliments venen de qualsevol país del món i, si es donen les circumstàncies favorables, es tornen a vendre a un altre país”. Per aquest motiu lamenta que “és molt difícil dibuixar una traçabilitat que permeti entendre de manera clara els moviments import-export”. Per la seua part, Gustavo Duch afegeix una qüestió més a l'equació: “segurament, la producció local, més bona i ecològica, la destinem a exportar a un preu elevat, mentre que nosaltres ens mengem els aliments més barats, produïts de manera intensiva a països amb mà d'obra més mal pagada”.

Membre de la Unió Llauradora i Ramadera, organització agrària majoritària al camp valencià, Enrique Sánchez constata la hipòtesi de Duch. Fa vint anys que cultiva diverses varietats de raïm a Novelda, a la comarca del Vinalopó Mitjà. Anualment, produeix al voltant de 450.000 quilos, la major part dels quals els ven a Mercabarna, i “des d'ací es comercialitzen a ma- ▶

► joristes d'arreu de l'Estat espanyol o s'exporten a l'Estat francès o països de l'Europa de l'Est", afirma. Amb el pas dels anys, Sánchez ha observat com la seua producció guanya cada vegada més espai en l'exportació europea: "alguns consumidors prefereixen comprar raïm nacional, però els grans majoristes de Mercabarna es dediquen a importar raïm d'Egipte, l'Índia o països d'ultramar i a exportar la producció local".

En el joc d'importar i exportar, Sánchez apunta que les principals cadenes de distribució, com Mercadona, Alcampo, Lidl o Carrefour a l'Estat espanyol, juguen un paper "molt rellevant", perquè "són les que realment controlen el mercat i fixen els preus de venda. Prefereixen apostar pel producte de fora mentre que la nostra producció no s'aconsegueix col·locar o s'exporta a l'exterior, i els mercats públics accepten entrar al joc", critica el Llaureador. En la mateixa línia s'expressa Jorge Caveró: "un dels motius principals de les importacions i exportacions massives de productes és que s'abarateix el preu i els supermercats poden pressionar molt en el procés de negociació a la baixa. El preu és tan competitiu que acabem tornant a exportar productes importats per a generar més marge comercial".

MÉS IMPORTACIÓ, MENYS PAGESIA

Malgrat que la península Ibèrica ha estat un territori cerealístic i on el pa és un aliment bàsic i present en totes les llars, la superfície dedicada al cultiu de cereal ha disminuït any rere any fins al punt de convertir-se en un territori amb una gran dependència de les importacions de cereal. Entre finals de la dècada dels noranta i principis de 2010, es van deixar de cultivar quasi dos milions d'hectàrees de cereals a l'Estat espanyol. En canvi, les importacions s'han disparat de manera progressiva. L'any passat, només el País Valencià, Catalunya i les Illes n'importaren 7 milions de tones i tan sols n'exportaren 155.000.

Andrés Muñoz, d'Amigues de la Terra, pren l'exemple del cereal com a paradigma que evidencia què pot acabar passant amb els productes alimentaris dels quals històricament els Països Catalans n'han estat productors i que ara presenten un equilibri en la balança d'importacions i exportacions. En les seues paraules, "es produeix una davallada de la superfície i del volum de producció d'alguns aliments que es tradueix en una pèrdua d'explotacions agrícoles i ramaderes familiars".

Les estadístiques ho avalen. L'Estat espanyol experimenta un èxode rural, amb el nombre d'explotacions agràries i ramaderes en constant disminució durant les darreres dècades. Als Països Catalans, les dades del cens agrari de 1999 i 2020 mostren que el nombre d'explotacions agropecuàries va passar de 305.515 a Catalunya i el País Valencià a 165.248, una pèrdua de 140.267 en vint anys, el que representa el 45,91%.

La reducció del nombre d'explotacions s'ha traduït en una pèrdua de la mà d'obra total d'un 13,81% d'UTA (Unitat de Treball Any, mesura estàndard utilitzada per a quantificar els recursos humans en una finca agrícola). El retrocés es marca particularment en la mà d'obra familiar, que fa referència a la

pagesia de finques conreades pel nucli familiar, on s'han perdut 88.242 llocs de treball, un 81,35% en vint anys. Per contra, la mà d'obra no familiar -entesa com a jornalera o temporera contractada en explotacions intensives- ha augmentat en 16.170, un 31,2% d'increment.

Les xifres revelen un canvi en el model agroalimentari "que amenaça de mort l'agricultura familiar", adverteix Jorge Caveró. El director de Cerai explica que "cada vegada s'està establint més un model de producció concentrat en poques empreses que desplacen els conreus de poca extensió i la mà d'obra familiar, i amb una mecanització del procés més alta que avança cap a produccions molt intensives i especialitzades". En efecte, la majoria d'explotacions agrícoles desaparegudes a casa nostra en les últimes dues dècades tenien una extensió d'entre una i deu hectàrees, el que contrasta amb l'increment del 41,38 % de les finques d'entre 50 i 100 hectàrees. "S'observa una profunda transformació del sector agrari, que actualment respon a les demandes d'altres països, tot dirigint la producció agroalimentària estatal a l'exportació i incrementant les importacions per a satisfer la demanda d'aliments de la població local", postula Andrés Muñoz.

EL MODEL DEL LLIURE COMERÇ

Els orígens del model agroexportador es remunten a la liberalització dels mercats agraris que va tenir lloc en acabar la Segona Guerra Mundial i durant el període de l'anomenada Revolució Verda, que va incrementar els rendiments de la terra mitjançant l'ús de fertilitzants i la mecanització intensiva del treball, tot establint un model de grans extensions de monocultius. Posteriorment, la integració de l'Estat espanyol en el mercat únic europeu, en 1993, i la creació de l'Organització Mundial del Comerç, en 1995, van disparar el lliure comerç, i és ací quan, segons Sofia Alorda, "els aliments deixen de ser vistos com un dret o bé comú a ser un bé estratègic i una mercaderia exportable". Amb l'objectiu de regular intercanvis i inversions, comencen a expandir-se els acords comercials "que acaben de consolidar l'agricultura i la ramaderia com a sectors claus d'exportació, en detriment de la petita pagesia, els drets laborals i els ecosistemes", assenyala Alorda.

L'últim acord comercial entre la UE i el Mercosur, en vigor de manera provisional fins que el Tribunal de Justícia de la Unió Europea verifique si és compatible o no amb les normes comunitàries, és una peça més del marc normatiu que s'ha anat consolidant en les darreres dècades a tot el món per blindar els interessos econòmics de les corporacions transnacionals. Existeixen més d'un miler de tractats de promoció i protecció de les inversions a escala mundial i més de 270 acords comercials en vigor entre dos o diversos països. La Unió Europea té establerts -en vigor de manera total o parcial, o en procés de ratificació- 108 acords comercials, segons dades de la Comissió Europea.

L'acord amb els països del Mercosur (bloc integrat pel Brasil, l'Argentina, l'Uruguai, el Paraguai i Bolívia) suposa una

Segons un informe d'Amigues per la Terra, el tractat entre la UE i Mercosur implicaria un increment del 30% d'importacions de carn bovina a Europa i un augment del 34% de les emissions globals de gasos d'efecte hivernacle

L'acord comercial entre la UE i Mercosur implica una reducció dels aranzels que afavorirà les exportacions agrícoles dels estats americans que en formen part.

reducció dels aranzels que afavorirà les exportacions agrícoles del sud, particularment de productes no exempts de polèmica per la seua contribució a l'acceleració del canvi climàtic, com la soja, l'etanol que s'extrau de la canya de sucre o la carn de boví. Segons l'informe "Carn de boví i desforestació en els nostres plats. Impactes socials, mediambientals i climàtics de l'acord UE-Mercosur", elaborat per Amigues de la Terra en 2021, el pacte suposaria un increment del 30% d'importacions de carn bovina a Europa, el que provocaria un augment del 34% de les emissions globals de gasos d'efecte hivernacle, a més d'accelerar la desforestació i la pèrdua de biodiversitat i la invasió de comunitats indígenes per la implantació de granges intensives.

A banda dels perills ambientals, a Pol Torradeflot, responsable del sector boví d'Unió de Pagesos i ramader des de fa vint anys a la comarca de la Segarra, també li preocupa "la nova porta que s'obre a la competència deslleial per a la pagesia del nostre país". "No podem competir amb els preus, els salaris o els estàndards de benestar animal, medi ambient o salut pública dels països del Mercosur, i per això moltes petites explotacions d'aquí es veurien obligades a tancar", alerta. Per a Andrés Muñoz, aquest escenari suposarà un "greu problema",

ja que "les xicotetes explotacions són clau per a la sobirania alimentària, la provisió d'importants serveis ecosistèmics, el desenvolupament rural, l'equilibri territorial o la cohesió social".

Per contra, les grans beneficiades seran les multinacionals productores i exportadores -JBS, Marfrig i Minerva, el negoci de les quals representa el 92% de les exportacions de carn de boví a la Unió Europea, segons dades de l'estudi d'Amigues de la Terra- i societats importadores com Suministros Medina SL, principal empresa productora de boví a l'Estat espanyol i proveïdora de la cadena Mercadona. En el cas de la soja, destaquen els noms d'Archer Daniels Midland, Bunge, Cargill, Louis Dreyfus o Cofco, transnacionals que formen part de l'oligopoli que domina tot el circuit d'aquest conreu des de l'Amèrica del Sud fins als ports mediterranis. "Són empreses que tenen la seua pròpia indústria de producció i logística i, per tant, controlen tota la cadena des del camp fins als ports de destí", recalca Sofia Alorda. I en aquest oligopoli, afegeix Jorge Cavero, "els petits llauradors i ramaders no juguen". "El model transoceànic només el podran assumir les grans empreses que es mengen a les menudes, tot afavorint un model integral cada vegada més vertical en tots els sectors de producció", conclou el director del Cerai. ●

Reg a pressió sobre la política agroalimentària europea

Grans grups productors d'aliments, pesticides i distribuïdores modelen les mesures comunitàries que reforcen l'agricultura industrial i les condicions que fan del sector una llaminadura per als fons d'inversió

TEXT: MERITXELL RIGOL

Isabel Vilalba Seivane diu que l'agricultura és "el gran negoci". Tot i que no per a tothom. Es refereix a les empreses inserides en la dinàmica industrial; les que tecnifiquen cada vegada més el sector i intensifiquen la producció. Les explotacions amb un compàs diferent del de l'*agrobusiness* exportador, les que treballen amb pràctiques extensives, ecològiques i circuits locals de comercialització, com és la seva, de producció de llet, "en són expulsades". Vilalba Seivane ha estat secretaria general del Sindicato Labrego Galego durant més d'una dècada i forma part del moviment Via Campesina. Com a part del comitè de coordinació d'aquesta organització a Europa, ha conegut alguns dels espais en què es couen les decisions que determinen el model agroalimentari. "La ciutadania està escassament representada en els grups consultius, i això explica que a les opcions de producció d'aliments que protegeixen la salut i són sostenibles en l'ús de recursos pràcticament no se'ls dediquin mesures de suport; al contrari, troben moltes traves, que fan que mantenir-les sigui un acte de resistència, mentre que la majoria

d'ajudes i incentius es fan a mida de l'agroindústria", exposa.

La ramadera posa l'exemple de l'Observatori del Mercat Làctic, on hi ha representants de tota la cadena, com ara l'Associació Espanyola de Distribuïdors, Autoserveis i Supermercats (ASEDAS), una patronal que presideix l'exportaveu de CiU al Congrés espanyol Josep Antoni Duran i Lleida. "Els que estan reiteradament en els grups consultius del sector [que han de guiar la presa de decisions de la Comissió Europea] són grans empreses, i d'una manera molt important, COPA-COGECA, clarament defensora del model de producció intensiva industrial", afegeix Vilalba Seivane. COPA-COGECA és considerat el grup de pressió dominant en la política agrària europea des de fa dècades. Arnold Puech Alissac, part de la direcció de COPA, és un dels dos portaveus en l'àmbit d'agricultura del Comitè Econòmic i Social Europeu, l'òrgan consultiu - "pont entre les institucions i la ciutadania", segons la presentació oficial - per a la Comissió Europea i el Parlament Europeu.

COPA-COGECA es presenta com la veu de les explotacions i de les cooperatives agràries a la UE, i és

cert que en formen part les principals organitzacions, inclosos sindicats, perquè és la manera d'estar en els espais d'influència del sector a Europa. Tanmateix, el xoc amb les necessitats de les petites i mitjanes explotacions és reiterat. Fa uns mesos, la Unió de Petits Agricultors i Ramaders (UPA) de l'Estat espanyol se'n va desmarcar, arran del fet que COPA-COGECA s'oposés a la proposta de la Comissió Europea d'assegurar que els contractes d'empreses de distribució amb la pagesia garanteixin preus per damunt dels costos de producció.

Una investigació impulsada per l'organització de periodisme col·laboratiu Lighthouse Reports ha analitzat com, malgrat haver perdut representativitat, el tàndem COPA-COGECA gaudeix d'"accés privilegiat a tot nivell de formulació de polítiques" comunitàries. Igualment, el projecte de fiscalització del poder corporatiu Lobby Facts ha registrat la seva presència en centenars de reunions d'alt nivell, que ha servit per frenar polítiques mediambientals del Pacte Verd Europeu, i una de les seves derivades, l'anomenada estratègia De la granja a la taula, orientada a transitar a un sistema alimentari més

sostenible. Entre els èxits que s'atribueixen a la influència d'aquesta organització, hi ha el de frenar una llei per reduir dràsticament l'ús de pesticides.

L'Observatori Corporate Europe va publicar l'any 2022 documents interns de COPA-COGECA i de CropLife Europe (organització que aplega les grans empreses del sector agroquímic, com BASF, Bayer i Syngenta) que mostren una sèrie coordinada d'"estudis d'impacte", finançats en gran part per l'*agrobusiness*, dirigits a influir per blocar diversos fronts del Pacte Verd Europeu, entre els quals, la llei de reducció de pesticides. Com es fa notar des de l'observatori, els documents filtrats associen les mesures plantejades a una reducció dels rendiments, ara bé, sense tenir en compte en les anàlisis les conseqüències de la crisi climàtica i de biodiversitat en el futur de l'agricultura i la seguretat alimentària.

COPA-COGECA és una amalgama. En forma part, per exemple, l'Associació Agrària de Joves Agricultors (ASAJA), organització professional defensora de la dinàmica actual de la Política Agrària Comuna (PAC), que beneficia grans terratinents, basada en el principi de *com més terra, més*

Representants de la confederació d'explotacions ramaderes COPA-COGECA, en una reunió de treball amb Christophe Hansen, comissari europeu d'Agricultura i Alimentació, el mes de març.

diners. Ahora, també en forma part la Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders (COAG), membre de la coordinació de Via Campesina a Europa. Andoni García Arriola n'és membre. Reconeix la contradicció i assenyala per qui vetlla COPA-COGECA a la pràctica: "grans empreses, incloses grans cooperatives orientades a l'exportació, estan intentant per tots els mitjans que no avanci la regulació dels preus i, si algú vol tenir barra lliure per vendre per sota dels costos de producció, és perquè els seus beneficis estan directament relacionats amb músculs financers que no són els de petits i mitjans productors, que no miren què passa al mercat interior, sinó cap

al mercat internacional que especula, que pot jugar a enfonsar el preu per aconseguir guanyar quota", exposa.

Un informe de l'Observatori DESCA alerta que els fons d'inversió entren al sector alimentari quan les explotacions són extenses i estan tecnificades, i del risc que la terra protegida per cultivar sigui requalificada per a altres usos com l'urbanístic o l'industrial. El document xifra en més de 700 els fons que inverteixen en el sector agroalimentari l'any 2020, una xifra quinze cops més gran que el 2005. "Es tracta de fons de pensions, asseguradores i individus amb gran capacitat adquisitiva, que tenen liquiditat i la canalitzen a través dels

gestors d'actius, que és el que coneixem com a fons d'inversió, com Blackstone i Blackrock, que sovint són darrere la compra especulativa d'habitatge", detalla Marta Ribera Carbó, investigadora en Justícia Econòmica a l'Observatori DESCA.

Per Almudena Garcia Sastre, responsable de polítiques europees de FIAN, organització internacional pel dret a l'alimentació, hi ha una deficiència de base: "no abordar l'alimentació com un bé públic. Això és el que duu a posar al voltant de la taula actors econòmics que estan decidint sobre legislació que toca els seus interessos privats". FIAN denuncia que la presa de decisions sobre el model agroalimentari pateix una "captura corporativa", que l'allunya de l'horitzó de la sobirania alimentària. Una mostra la troben en l'anomenat diàleg estratègic sobre el futur de l'agricultura a la UE. S'hi va convocar Fertilizers Europe, que representa grans agroquímiques com Yara, i FoodDrinkEurope, que aplega gegants del sector alimentari com Coca-cola, Danone, Nestlé, Cargill, Pepsico, Unilever o l'associació d'aigües minerals d'Europa, al costat de Greenpeace, Bird Life, pas-

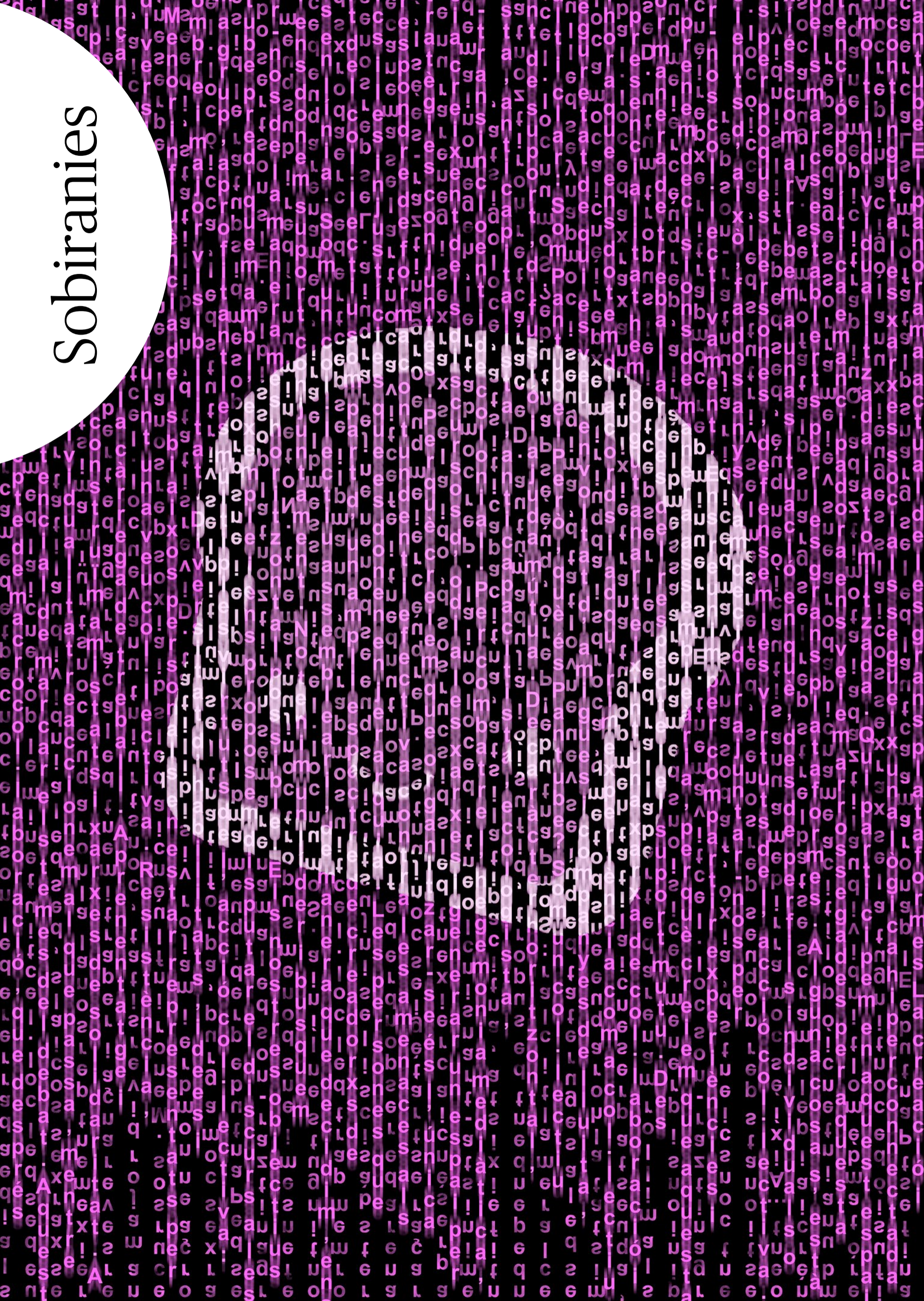
sant per Via Campesina, COGECA o el Banc Europeu d'Inversions. Com a recomanació del diàleg, es va crear el Consell Europeu d'Agricultura i Alimentació (EBAF, per les sigles en anglès), un grup consultiu activat per la Comissió Europea, format per representants de la cadena de producció i distribució. Alguns noms que en formen part són coneguts: les principals agroquímiques que habiten dins de CropLife Europe i FertilizersEurope, COGECA, Via Campesina, Greenpeace i Bird Life. L'aplec que en resulta és molt divers, i inclou també l'eurogrup dels animals o Eurocommerce, dins de la qual hi ha l'ASEDAS de Duran i Lleida.

"Fins i tot quan hi ha cimeres d'alt nivell, per exemple, de seguretat alimentària, estan molt presents les companyies de fertilitzants i biotecnologia, cosa que mostra que la protecció de la salut i el medi ambient no són límits per arribar a acords", observa Vilalba Seivane. Un dels objectius a abatre dels lobbies és l'Agenda 2030 i arribar a aquesta data amb un 25% d'agricultura ecològica certificada i amb un ús reduït de fitosanitaris i antibiòtics: "I ja es veuen passes enrere", remarca la sindicalista gallega. L'Observatori Corporate Europe, el 2025, advertia que Croplife es proposava incidir en l'agenda de "simplificació" regulatòria de la Comissió Europea per reduir les avaluacions de seguretat dels pesticides, i així s'ha concretat recentment: l'ús de pesticides pot flexibilitzar-se si s'aprova la iniciativa legislativa òmnibus d'aliments i pinsos que ha promogut l'executiu comunitari, en el marc d'altres modificacions que l'ecologisme denuncia com una "desregulació" de la normativa de protecció mediambiental fins ara consolidada.

La pressió empresarial també modela els tractats internacionals d'inversió i comerç, que inclouen l'alimentació com una peça més. La darrera mostra és el de UE amb el Mercosur. COPA-COGECA, tot i defensar el model agroexportador, s'hi ha posicionat en contra. Per García Arriola, aquest pacte comercial és una de les "contradiccions" de la política europea davant l'emergència climàtica. "Facilitant acords com aquest, el que es facilita no és la competitivitat, sinó la substitució dels models més sostenibles per produccions de llarga distància i que desforesten l'Amazonia", denuncia. Marta Ribera, de l'Observatori DESCA, alerta que els tractats de lliure comerç que inclouen l'agricultura aplanen les condicions als fons d'inversió -molts dels quals, residents a Luxemburg, estat de la UE- per augmentar l'especulació amb els cultius, en facilitar i protegir la inversió d'actors estrangers, en aquest cas, en territoris del Brasil, l'Argentina, Bolívia, el Paraguai i l'Uruguai. ●

Un informe de l'Observatori DESCA xifra en més de 700 els fons de capital que inverteixen al sector agroalimentari l'any 2020, quinze vegades més que el 2005

Sobiranies

KPOΠOTKIN A TIKTOK

TEXT: **ALBERT ALEXANDRE**
IL·LUSTRACIÓ: **VICTOR SERRI**

El col·lectiu Pantube, sorgit l'any 2021 i que pren el nom d'un text clàssic del pensament anarquista, aplega comunicadores que comparteixen la idea de combatre els discursos d'odi, excloents i masclistes que tenen via lliure a les xarxes socials de més abast

“M

isogínia per als homes, astrologia per a les dones, salut i benestar per a les persones riques i conspiració per a qui està enfadat”. Amb aquesta frase, l’escriptora Anika Jade Levy, en una entrevista al portal *Chicago Review of Books*, explicava que, en un temps en què les grans tradicions religioses estan difuminant-se, neixen noves espiritualitats adaptades a cada individu. D’alguna manera, allò que veu cada usuària a les xarxes socials comercials, allò que ofereix l’algorisme, es podria resumir en la idea de Jade Levy, siguin *youtubers* masculistes, lectures de la carta astral a Instagram, vídeos de retirs espirituals a TikTok o la teoria del gran reemplaçament a X.

Per confrontar amb unes xarxes pensades en aquesta clau, cada vegada més individualistes i en què els missatges d’esquerres queden diluïts en un maremàgnun d’ultradreta turbocapitalista, l’any 2021 va néixer el col·lectiu de creació de continguts Pantube. “Va sorgir per trencar amb la imatge de la creadora de continguts com una persona amb la seva marca personal, que fa els vídeos sola a casa seva, sense veure’s amb altres persones que fan la mateixa feina”, explica Pol Andinach, part del projecte de creació de contingut Cuellilargo i un dels membres fundacionals de Pantube. “La idea era organitzar-nos de manera militant, diguem-ne tradicional. És a dir, analògicament, fora de les xarxes. La nostra organització sempre ha donat molta importància a la presencialitat, que ha estat un requisit important”, afegeix.

La primera trobada de Pantube es van celebrar en una casa okupada al Masnou que ja no existeix, la Gaietana, i hi van participar una trentena de persones. Així, al principi, el col·lectiu no estava pensat per mostrar-se públicament i va funcionar de manera “clandestina durant dos anys”, bromeja Andinach. Però ara fa un any i mig, Pantube es va presentar en societat en unes jornades obertes al públic, que van anomenar Pantufest. Fins aquell moment, les participants en la iniciativa duïen a terme formacions internes o intercanviaven dubtes i inquietuds, però no eren un col·lectiu conegut.

LA CONQUESTA DEL PA A LA PANTALLA

Actualment, Pantube compta amb una trentena d’integrants i es defineix com un col·lectiu “independent de suport, difusió i ajuda mútua, de caràcter horitzontal, antifeixista, anti-

capitalista, anticapacitista, ecologista, feminista-transincloent i decolonial”, mentre proclama com a objectius “combatre l’hegemonia mediàtica, la presència creixent dels discursos d’odi a les xarxes i generar un espai per traçar estratègies conjuntes”. Això expliquen en el document anomenat *Manifest Pantube*. Així mateix, el nom de l’organització ve de la traducció al castellà del concepte BreadTube. Aquesta paraula, l’origen de la qual data de la primera dècada del segle XXI, però l’autoria del qual és desconeguda, serveix per descriure l’esfera de creació de continguts d’esquerres i pren el nom del llibre *La conquesta del pa* del teòric anarquista Piotr Kropotkin.

Per a Pol Andinach, Pantube és una organització que podria definir-se com “un artefacte de militància política, a cavall d’un sindicat, un grup de suport i un col·lectiu d’acció directa, i una xarxa de suport mutu”. Així, per exemple, els seus integrants s’ajuden quan hi ha onades d’odi de l’extrema dreta, per oferir una resposta “unida i organitzada”. És, a més, una iniciativa que, en el marc dels Països Catalans, és molt pionera. “No coneixem un col·lectiu de creadores de contingut en línia que periòdicament es trobi, organitzi jornades i esdeveniments presencials i compti amb una organització sostinguda en el temps i una estratègia conjunta dins i fora de les xarxes”, reconeix amb satisfacció Andinach. “Evidentment, a la resta del món, alguna cosa semblant hi haurà. Però nosaltres no la coneixem”, afegeix.

DESMUNTAR LA CASA...

Les creadores de contingut amb un pensament crític i d’esquerres no ho tenen fàcil a les xarxes socials comercials. Maria Serra, PetitaMer a les xarxes, és una de les darreres integrants que ha arribat a Pantube. “A Instagram i a TikTok, l’algorisme està dissenyat pel capitalisme imperialista -afirma-. Juguem el partit fora de casa, va en contra nostre”. En aquest sentit, relata que, quan fa publicacions sobre Palestina o que denuncien el racisme, l’impacte que obté és molt menor que quan parla de qüestions innòcues, com les que fan referència a “estil de vida”.

Les xarxes socials comercials representen una de les vies d’entrada més importants per accedir al món digital. Segons una enquesta del Centre d’Estudis d’Opinió català, nou de cada deu persones les fan servir a Catalunya i el 49% de la població s’informa de l’actualitat per mitjà d’aquestes eines. Les plataformes més utilitzades en aquest territori són Instagram (63%), Facebook (35%), TikTok (25%) i X, (16%). La relació dels propietaris d’aquestes empreses amb el poder va quedar immortalitzada el 20 de gener de 2025, en una fotografia presa durant la investidura del Donald Trump com a president dels Estats

Pol Andinach, membre des de l’inici, defineix Pantube com un “artefacte de militància política, a cavall d’un sindicat, un grup d’acció directa i una xarxa de suport mutu”

Fins ara s'han organitzat tres edicions del Pantufest, esdeveniment en què es combina l'intercanvi d'idees i la festa.

Units. En aquella ocasió Mark Zuckerberg -fundador i principal executiu de Meta, l'empresa matriu de Facebook i Instagram- i Elon Musk -principal accionista d'X, abans Twitter- es van deixar veure en la presa de possessió del multimilionari republicà que actualment ocupa el Capitoli, juntament amb els primeres espases d'altres companyies del sector, com Amazon, Apple o Alphabet, la societat matriu de Google o YouTube. Per la seva banda, després d'una intensa pressió del mateix Trump, TikTok ha estat adquirida fa uns mesos per l'empresari Larry Ellison -president de la macrocorporació mediàtica Oracle i tenidor d'un patrimoni que s'estima en 350.000 milions de dòlars-, el magnat de la comunicació australià Rupert Murdoch -que controla, entre altres plataformes, la cadena Fox News- i Dell Technologies. La suma d'aquests tres actors representa el 80 % de les accions de la xarxa social d'origen xinès als EUA. A banda de tenir vincles amb Trump, Ellison té una relació molt estreta amb el primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, i ha fet donacions milionàries a l'associació d'Amics de l'Exèrcit d'Israel.

Una investigació de la *Directa* publicada l'abril passat demostrava que, d'ençà de l'adquisició de Twitter per part d'Elon

Musk, l'any 2022, l'impacte de les publicacions de formacions d'extrema dreta com Vox i Aliança Catalana ha experimentat un creixement exponencial. A banda, un estudi de la Universitat de Queensland, a Austràlia, que va analitzar 56.184 publicacions d'X llançades entre gener i setembre de 2024, va concloure que l'algorisme havia potenciat les piulades de Musk i Trump en un 138%. "No som prou valentes per abandonar aquestes plataformes i per reconèixer que estem frustrades pel fet d'estar a xarxes socials directament dirigides per nazis", afirma Maria Serra.

Més enllà de les relacions polítiques de les principals plataformes tecnològiques, la deriva ètica de les xarxes socials és un altre element de preocupació recurrent. De fet, un 32% de la població catalana té una visió negativa d'X, Instagram o TikTok, i només un 25% considera que són una bona eina, sempre segons l'enquesta del CEO. Aquesta actitud negativa envers les xarxes socials no ve del no-res. Una investigació feta a partir de documents interns d'Instagram filtrats per treballadores i publicats per *The Wall Street Journal* va revelar l'any 2021 que la direcció de l'empresa tecnològica era conscient que la seva plataforma era "tòxica i podia causar problemes de salut" ►

► per a les noies adolescents, però va decidir no modificar l'algoritme per tal de pal·liar-ho perquè això li donava rèdits econòmics.

Segons els documents que van veure la llum aleshores, “el 32% de les noies adolescents van dir que quan se sentien malament amb els seus cossos” i que “Instagram les feia sentir pitjor”. Així mateix, dos anys abans, un altre informe de Meta apuntava que Instagram feia empitjorar “els problemes d’imatge corporal en una de cada tres noies adolescents” i que el jove adolescent culpava Instagram dels “augmentos en la taxa d’ansietat i depressió”. Mentre això succeïa, Mark Zuckerberg assegurava en declaracions públiques, que “l’ús d’aplicacions socials per connectar-se amb altres persones pot tenir beneficis positius per a la salut mental”.

Aquests fets poden semblar llunyans en el temps, ja prescrits. Tanmateix, les denúncies i acusacions contra les xarxes socials per la seva responsabilitat en el malestar de la població estan a l’ordre del dia. A finals de març, un jurat de Los Angeles va sentenciar que Instagram i YouTube eren culpables de generar addicció i de perjudicar la salut mental. Es tracta d’un litigi històric perquè és la primera vegada que aquestes firmes tecnològiques són determinades culpables per aquest motiu i la sentència podria crear jurisprudència als EUA. El detonant de la batalla legal és la denúncia d’una noia de 20 anys que va començar a fer servir YouTube quan en tenia 6 i va crear un compte d’Instagram amb 11. Segons el testimoni de la jove, que ha estat indemnitzada amb tres milions de dòlars, la seva precoç presència a les xarxes socials li va causar depressió, problemes d’autoestima, ansietat i pensaments suïcides.

“Hem de saber que estem intentant desmuntar la casa de l’amo amb les eines de l’amo”, remarca Andiniach, referint-se a les múltiples acusacions que reben plataformes com Facebook o TikTok. “Aquestes xarxes socials comercials estan en mans de les persones més riques del món i ja sabem que la dreta i l’extrema dreta sempre estan al costat de les elits econòmiques”, afegeix.

Segons el seu parer, “la dreta i l’extrema dreta han aconseguit segrestar l’algoritme en favor seu”. Creu que es dediquen a crear contingut que titlla de “molt visceral” i que “venen una amenaça, una por, un perill i apel·len a emocions primàries”. “Els algoritmes detecten que hi ha molta gent veient aquesta mena de continguts i que molta gent que els està comentant, sigui perquè hi està a favor o en contra. L’algoritme interpreta

que és un contingut interessant i, per tant, el mostrarà a més gent i això ha estat reconegut directament per part dels ideòlegs d’aquesta nova extrema dreta i ultradreta com, per exemple, Steve Bannon”, diu.

... AMB LES EINES DE L’AMO

Una de les sensacions més comunes entre les creadores de continguts d’esquerres és la soledat. “Em dedico a les xarxes socials des de 2017 i em sentia sola. Sola en la militància. Hi ha molts creadors, però no estan organitzats”, lamenta PetitaMer.

Pantube té en el seu ADN trencar amb aquest aïllament a través de la relació fora de línia. En aquest sentit, el col·lectiu dona molta importància a la presencialitat. “Els canvis encara es fan als carrers, però també és cert que la meva generació passa molta estona a xarxes”, considera Maria Serra.

És per tot plegat, que l’organització es reuneix de forma recurrent en assemblees. “Creiem que en persona, els consensos són més forts i hi ha més opcions d’arribar a acords”, explica Andiniach. “És molt més humà, més fàcil cedir”, apunta, per afegir que, en realitat, “no hi ha un món real i un món digital, sinó que són dos mons, dues cares d’un mateix món i es retroalimenten constantment”. Amb aquesta idea, Pantube ha organitzat ja tres edicions del Pantufest, grans esdeveniments en què es combina l’intercanvi d’idees i la festa. La darrera es va fer el 14 de març a l’antic espai fabril de Can Batlló, a Barcelona. En aquesta ocasió, l’esdeveniment va girar al voltant de la relació que hi ha entre les grans empreses tecnològiques i l’Estat d’Israel.

Aquesta xarxa física de relació va acompanyada d’un treball prepositiu pel que fa a un internet diferent que rivalitzi amb el que proposen les grans tecnològiques. Així, Pantube ha participat en la iniciativa “Marxem Juntes” que promou abandonar les xarxes socials comercials. “Són empreses que, per damunt de tot, tenen afany de maximitzar beneficis”, considera Andiniach. Des de la campanya es proposa obrir comptes a plataformes com el Fediverse, Mastodon, PeerTube o PixelFed. “Són xarxes socials que s’assemblen més al món que ens imaginem i que volem construir, perquè estan al marge de les lògiques mercantilistes”, assenyala el creador.

I tot això, però, sense perdre de vista les possibilitats d’incidir en les xarxes socials massives, que de fet, continuen

Pantube dona molta importància a l’activisme presencial, perquè, com apunta Maria Serra, dedicada a les xarxes des del 2017, ajudi a trencar la “solitud en la militància digital”

Maria Serra, coneguda a les xarxes com a PetitaMer, és una de les darreres persones que s'ha integrat a Pantube.

Pol Andiniach (al centre) membre del col·lectiu des dels inicis, en una intervenció al canal de Cuellilargo.

sent les que fa servir la majoria de la població. “És molt difícil, però des de les esquerres, amb enginy i a base d’assaig i error, a vegades també aconseguim hackejar o saber què agrada als algoritmes per aprofitar-los en el nostre benefici”, afirma Andiniach. “Per exemple als algoritmes els agrada que es mostri una cara, o un animal, o un paisatge. I nosaltres ho fem i els intentem intercalar amb els nostres missatges”, assenyala.

Tot això es fa per evitar la “censura encoberta” -en paraules d’Andiniach- que exerceixen les plataformes i que des de Pantube han pogut presenciar de forma nítida amb el genocidi a Palestina o quan els seus integrants publiquen “convocatòries a una manifestació o per aturar un desnonament”.

Tanmateix, Maria Serra assenyala una altra possibilitat amb relació a les xarxes comercials. “Crec que cal expropiar-les, si volem que siguin una eina de discurs i debat democràtica, que no creïn addiccions, no podem deixar les dades en mans de Mark Zuckerberg o Elon Musk i, per tant, hem de tenir xarxes socials públiques”, conclou.

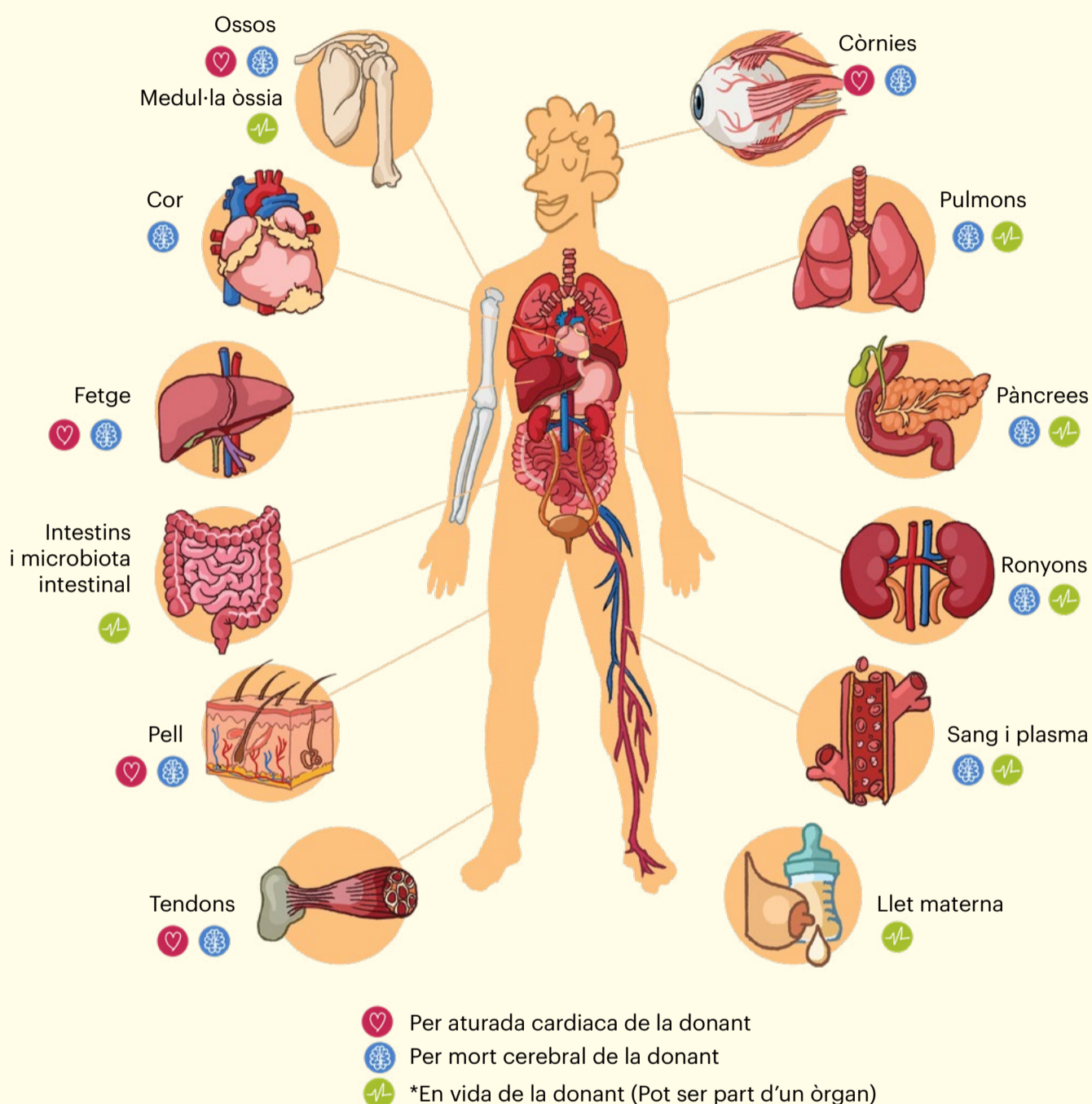
Sigui com sigui, Pol Andiniach considera que cal comptar amb un peu a les xarxes socials comercials i a les plataformes alternatives: “Ahora hem de tenir un peu als carrers. És als casals i als barris on més presència hem de tenir i on més múscul hem de mostrar perquè al final és on es mostrarà el canvi tangible al qual volem arribar”. ●

Donar vides

TEXT: **MAR BARRANTES CEPAS**,
FÍSICA I NEUROCIENTÍFICA, MEMBRE DE NEURONES FREGIDES
IL·LUSTRACIONS: **ANTONIO COPETE**

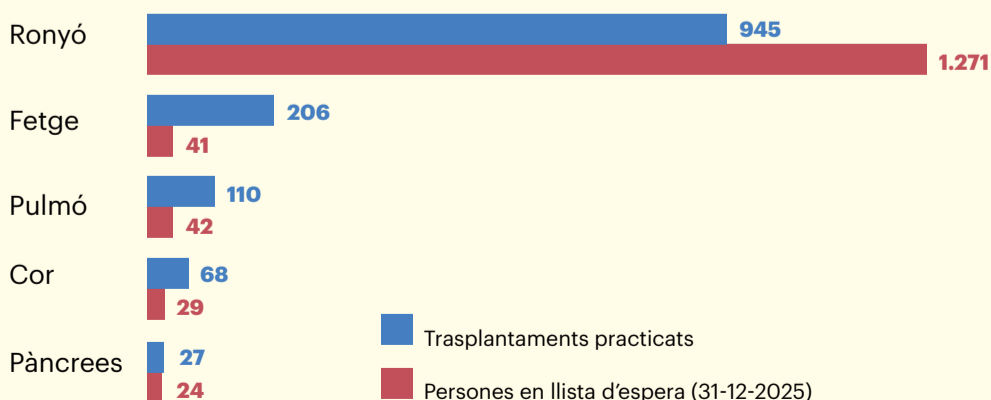
La donació d'òrgans salva vides. Una sola donant pot beneficiar diverses persones que esperen un trasplantament de cor, de fetge, de ronyons o de pulmons. Però la seva importància va més enllà. També és essencial per a la formació de les futures professionals sanitàries. Estudiants de medicina, d'infermeria, de fisioteràpia i d'altres ciències de la salut, necessiten conèixer l'anatomia real dels cossos. Als llibres tot sembla igual, però la realitat és molt diferent: cada cos és únic, tant per fora com per dins. Treballar amb casos reals permet a les treballadores de la salut aprendre i preparar-se per oferir una atenció més segura i humana. Molts avenços mèdics i científics han estat possibles gràcies a la donació altruista de teixits i mostres biològiques. La investigació de malalties o el desenvolupament de nous tractaments depèn sovint d'aquest material. Sense aquesta solidaritat, gran part del progrés científic seria impossible. I Catalunya té una llarga trajectòria solidària en aquest àmbit. El Banc de sang i teixits, creat el 1995, coordina la donació i distribució de sang, de plasma, de teixits i de llet materna arreu del territori. Pel que fa als trasplantaments, l'Organització Catalana de Trasplantaments, fundada als anys vuitanta, ha estat clau per organitzar la detecció de donants i la distribució equitativa d'òrgans. Gràcies a aquesta estructura, Catalunya ha esdevingut una de les regions d'Europa capdavanteres en l'activitat transplantadora. El 2019 es va assolir una de les taxes més altes del món, amb prop de 49 donants per cada milió d'habitants, superant països com els Estats Units, l'Estat francès o Portugal. Donar òrgans i teixits avui és més senzill que mai. Amb només un clic, per mitjà dels portals públics de salut (La meua salut, en el cas de Catalunya) qualsevol es pot registrar com a donant, deixar constància del seu historial mèdic i que, en cas de defunció, el seu cos pugui ajudar altres persones o contribuir a la recerca. És un gest ràpid, però amb un impacte enorme. Mai sabem si algun dia serem nosaltres qui necessitem rebre'l.

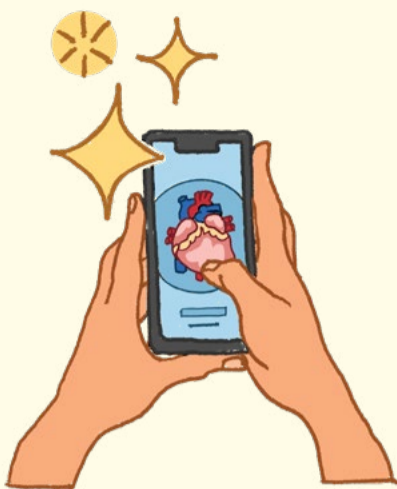
Quins òrgans i teixits es poden donar

Font: Banc de Sang i Teixits

Quins òrgans es trasplanten més (Catalunya, 2025)

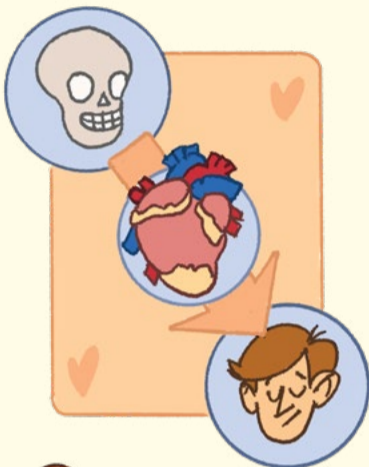

Com fer-se donant a Catalunya?

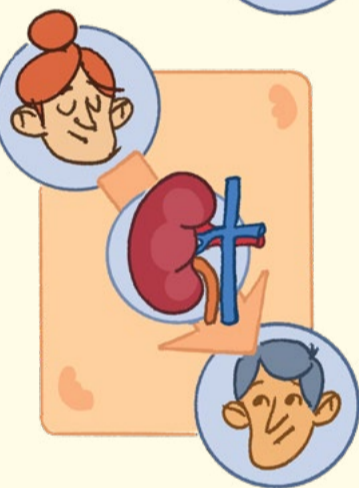

1. Emplenar el carnet de donant:
2. A través de la meva salut
3. Registre de voluntats anticipades

Donants cadàver (2025)

L'edat mitjana dels donants va ser de 61 anys (52 anys l'any 2003). El donant de més edat tenia 93 anys. El 54% eren homes. El 45% eren del grup sanguini A. La majoria van morir d'un accident vascular cerebral.

Donants en viu (2025)

La donació en vida ha augmentat prop d'un 2% a Catalunya l'any 2025, amb 174 donants renals viues. La majoria de donants són dones i els receptors, homes. A més, el cas més habitual és el de donacions muller-marit.

Cada any, milers de persones donen sang regularment, convertint el sistema en un model de referència a Europa. Cada any, milers de persones donen sang regularment, convertint el sistema en un model de referència a Europa.

1.407 persones en llista d'espera

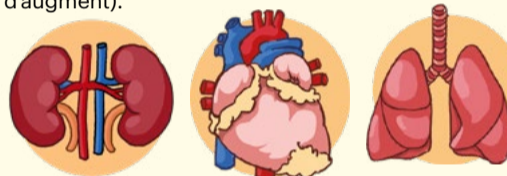
El 31 de desembre de 2025, 1.407 persones estaven en llista d'espera per a trasplantament d'òrgans, la majoria, 1.271, a l'espera d'un ronyó. A més, 41 esperen un fetge, 29 un cor, 42 un pulmó i 24 un pàncreas.

Evolució de les donacions (2025)

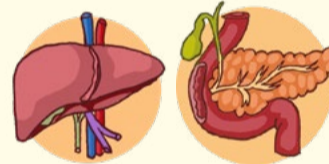
Els hospitals catalans han fet més de 1.350 trasplantaments d'òrgans l'any 2025, una de les taxes de trasplantaments més altes del món, amb 167 trasplantaments per milió de població.

El trasplantament pediàtric s'ha reduït de manera important, amb 36 intervencions, principalment a causa de la manca de llista.

• **Han augmentat** els trasplantaments renals (945, amb un augment del 3,6% respecte l'any anterior), els cardíacs (68; 4,6% d'augment) i els pulmonars (110; 4,8% d'augment).

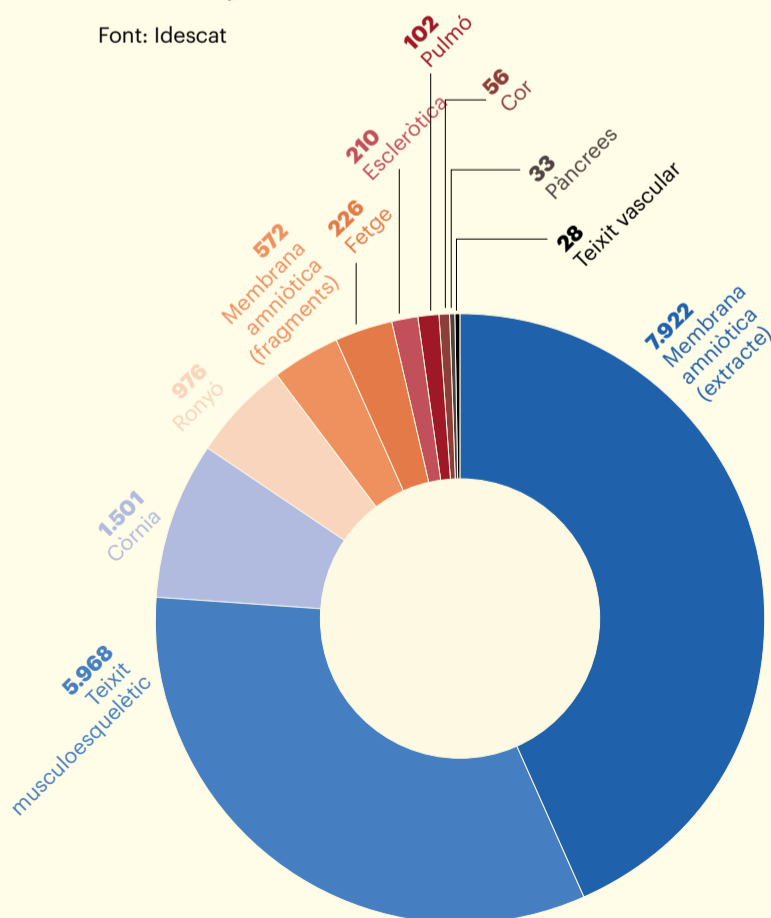

• **S'han reduït** els trasplantaments hepàtics (206; 8,0% menys que l'any anterior) i, de manera més notable, els pancreàtics (27, amb un descens del-30,8%).

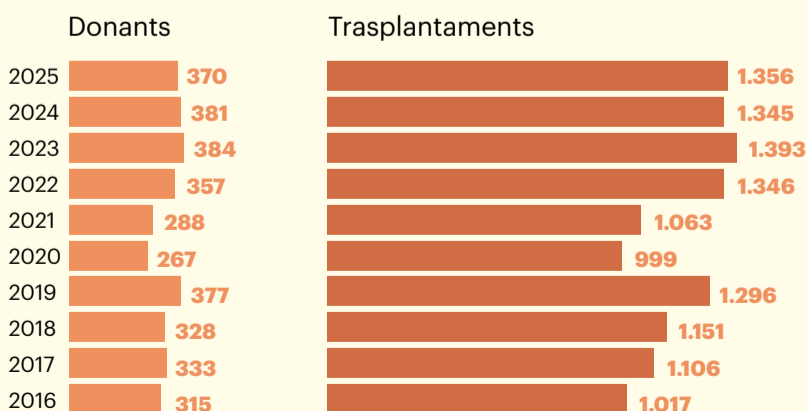

Nombre de trasplantaments per teixit (Catalunya, 2023)

Font: Idescat

Evolució de les donacions i trasplantaments (Catalunya, 2025)

Plàstic que ofega

L'impacte dels residus plàstics en el medi ambient i la salut dels éssers vius és cada cop més preocupant. De la mateixa manera que hem de limitar el creixement en sectors que no milloren la qualitat de vida, cal eliminar els usos de productes fets amb plàstic que no generen valor social

TEXT: **VICTOR MITJANS**
BIÒLEG I AMBIENTÒLEG

IL·LUSTRACIÓ: **EVIN COLLIS**

L'ús de les eines és un dels trets que distingeix els humans de la resta d'animals. Tot i que no som l'única espècie a fer-les servir, sí que som l'única capaç de crear nous materials i fer-ne ús en forma d'eines. Al llarg de la història de la humanitat, fusta, pedra, ceràmica o els diferents metalls han passat a formar part del catàleg de les matèries de les quals n'hem fet estris. Després de la incorporació de l'acer i del formigó, al llarg del segle XIX, a mitjan segle XX irromp l'ús massiu del plàstic que desplaça els materials tradicionals de molts usos i en crea de nous.

Des d'aleshores, ha revolucionat gairebé tots els sectors econòmics, des de la medicina fins a la tecnologia passant per l'alimentació, l'oci o el transport. La seva versatilitat, durabilitat i baix cost de producció l'han convertit en un recurs omnipresent, un terreny adobat per a la innovació permanent i una icona de la societat moderna.

La producció i distribució alimentària actual no s'entén sense ampolles i altres envasos d'un sol ús; la sanitat, sense catèters o xeringues de plàstic; els aparells electrònics o l'automoció, sense plàstics tècnics; la construcció, sense canonades de PVC, o la moda -especialment la de baix cost-, sense fibres sintètiques.

No és exagerat dir que el plàstic ha fet possible el món tal com el coneixem

avui. Mirem on mirem hi ha plàstic. I cada cop en produïm més: la producció global ha passat dels dos milions de tones a principis dels anys cinquanta fins als 460 milions de tones que es produïen a principis de la dècada.

Tanmateix, darrere d'aquest miracle tecnològic hi ha una realitat cada cop més preocupant. El plàstic s'ha convertit en un malson ambiental, una amenaça per a la salut i un residu de gestió quimèrica. Els impactes indesitjats més visibles del plàstic són la ingestió per part d'animals -especialment en hàbitats marins- com ocells, dofins, balenes, peixos, tortugues, que confonen trossos de plàstic amb aliments i moren d'inanició o que queden enredats en fils o xarxes i perden la capacitat de volar o nedar.

Però un dels punts que més relleu han agafat els últims anys és el problema de les partícules que allibera qualsevol producte de plàstic en degradar-se. Aquests microplàstics són omnipresents en medis aquàtics i terrestres, on són ingerits per la fauna, amenacen la biodiversitat marina i s'acumulen al llarg de la cadena alimentària, cosa que n'incrementa els efectes i que afecta potencialment la salut humana. Els impactes en la salut actualment coneguts dels microplàstics van des del seu efecte inflamatori fins a la carcinogenicitat o la neurotoxicitat, però encara s'estan estudiant altres conseqüències del seu consum.

Però encara hi ha un altre impacte sobre la salut. Els plàstics incorporen una gran varietat d'additius; plastificants, colorants, estabilitzants i antioxidants els doten de versatilitat, però introdueixen un aspecte que tot just comencem a conèixer: toxicitat, tant per als humans com per a altres éssers vius. Molts d'aquests compostos -els ftalats de productes com flotadors, els bisfenols de molts recobriments de llaunes de begudes i aliments, els formaldehids dels parquetes sintètics, els retardants de flama de les catifes- migren als aliments o els inhalem en espais interiors.

Per si no fos prou, més enllà dels impactes indesitjats del seu ús com a producte, el plàstic encara presenta un aspecte no resolt: a escala global menys del 9% de la producció es recicla, la qual cosa significa que gairebé el 91% acaba en abocadors, incinerat o, en el pitjor dels casos, dispersat en el medi ambient.

Les raons d'aquest baix nivell de reintroducció al sistema productiu són diverses: per una banda, la gran quantitat d'additius, la diversitat de polímers plàstics -de la cinquantena més utilitzats, només cinc o sis tenen mercats de reciclatge madurs- i la seva barreja amb altres materials -cartó, metalls o altres plàstics, en el cas dels envasos; fibres naturals en la roba, components electrònics, etcètera- que en dificulten la separació i, encara més, el procés de reciclatge

per si mateix. Per altra banda, cal anotar la baixa qualitat dels plàstics separats que incorporen elements com brutícia, etiquetes, adhesius i altres disruptors del procés de reciclatge. A més, la producció de plàstic verge és més barata que l'obtenció de plàstic reciclat.

Segons una investigació recent, el cicle de vida del plàstic té un efecte important en qüestions globals com el canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat, l'acidificació oceànica o l'ús d'aigua i terra. Per aquestes raons, fa anys que s'està treballant en un possible tractat internacional que reculli aspectes com la limitació a la producció de plàstic, la regulació dels additius utilitzats o si les mesures haurien de ser obligatòries a escala global. Però la manca d'un acord amb els països productors de petroli

A escala global, menys del 9% de la producció es recicla, la qual cosa significa que gairebé el 91% acaba en abocadors, incinerat o, en el pitjor dels casos, dispersat en el medi ambient

i la gran indústria ha bloquejat un acord fins ara.

Essent com és el plàstic un element central de l'expansió econòmica posterior a la Segona Guerra Mundial, és realista pensar que es pot reduir el seu ús en un context de cerca contínua del creixement econòmic? O més aviat la magnitud de la seva presència al mercat pot ser un

indicador del grau de creixement de l'economia? Què fem, mentrestant? Una simplificació útil dels postulats decreixentistes ens suggereix una lògica clara: de la mateixa manera que hem de limitar el creixement en sectors que no milloren la qualitat de vida, hem de transformar el model de consum de plàstics, prioritzant un ús més responsable i eliminant aquelles

aplicacions que generen poc valor social o ambiental.

Per a fer-ho sense perdre el valor que ha aportat el plàstic al nostre món, cal diferenciar entre aplicacions on aquest material és realment necessari (com la medicina o les infraestructures crítiques) i aquelles on és superficial (envasos, cosmètica, moda o productes fútils).

En l'àmbit individual, les decisions de consum poden jugar un paper important atès que la meitat de plàstic que es consumeix es concentra en el sector de l'envasament, en articles com aparells elèctrics, mobles o joguines i moda. Una manera d'abordar la nostra actuació pot ser fer una llista d'accions i escollir quines ens semblen més assequibles. Un cop assolides, podem anar avançant i incorporar a poc a poc les que ens semblin més difícils. ●

Consulteu algunes accions assequibles per reduir el consum de productes fets amb plàstic.

Acompanyament simulat amb IA, desprotecció per a l'adolescència

TEXT: **JOSE HERRERO**, COORDINADOR DE L'ÀREA DE SALUT INFANTIL A COS COOPERATIVA, I **IVAN RIVERA**, PSICÒLEG A PSICOOPERA

IL·LUSTRACIÓ: **SANDRA FREIJO**

Acompanyar adolescents no ha de ser ensenyar-los a ser autosuficients davant de la tecnologia, sinó legitimar la demanda d'ajuda i la dependència. Cap sistema automatitzat pot assumir aquesta funció. Quan el patiment queda confinat a una relació amb una pantalla, es redueixen les possibilitats d'intervenció

En els darrers mesos, el suïcidi d'un adolescent després d'interactuar de manera reiterada amb una intel·ligència artificial ha despertat la preocupació sobre l'impacte d'aquestes tecnologies en la salut de les persones joves. El debat públic, però, tendeix a moure's entre dues posicions igualment insuficients: un alarmisme que atribueix a la tecnologia un poder gairebé causal sobre el dany, i una defensa ingènua que la presenta com una eina neutral però mal emprada. Ambdues lectures deixen fora una pregunta clau: què passa quan el patiment adolescent queda confinat a una relació íntima amb un algoritme que no pot assumir funcions de protecció, límit i responsabilitat?

Un informe recent publicat a la revista científica *The Lancet* adverteix que bona part de la recerca sobre els efectes de les tecnologies digitals en infants i adolescents ha estat marcada per enfocaments simplistes i per una escassa atenció als marcs culturals que les produeixen. Repetir aquests errors amb la intel·ligència artificial no només empobreix el debat, sinó que pot invisibilitzar riscos reals. El cas que citàvem a l'inici mostra què passa quan el patiment es privatitza i es delega a sistemes sense responsabilitat: no hi ha límits, no hi ha interrupció del risc i no hi ha derivació cap a una ajuda humana real.

Resulta suggerent orientar la mirada cap a una lectura més cultural i relacional. L'antropòloga Almudena Hernando, en una entrevista recent, sosté que la modernitat occidental s'ha construït sobre la "fantasia de la individualitat", la idea que els subjectes poden viure de manera autònoma, desvinculats dels altres i de les relacions que els sostenen. Les tecnologies no neixen fora d'aquesta lògica, sinó que la cristal·litzen. Són produïdes des de la subjectivitat dominant, individualista, capitalista i patriarcal. En generalitzar-se, contribueixen a modelar formes de subjectivitat que concorden amb aquest mateix règim de veritat.

Des d'aquest marc, la intel·ligència artificial pot amplificar vulnerabilitats prèvies quan ofereix una simulació de relació que ocupa el lloc de vincles humans amb capacitat de responsabilitat, límit i protecció. Aquesta substitució és especialment delicada en l'adolescència, una etapa clau en la construcció de la identitat, profundament dependent del reconeixement, de la presència adulta i de relacions capaces d'interrompre processos de patiment.

La filòsofa Marina Garcés ha advertit que, en una cultura que ha afeblit el

l'individu, el malestar tendeix a viure's com una experiència estrictament individual. Quan el sofriment deixa de tenir espais compartits on ser escoltat i pensat col·lectivament, esdevé més difícil demanar ajuda i més fàcil quedar-se sol amb el dolor. En aquest context, les solucions tecnològiques poden aparèixer com a respostes disponibles, però no com a veritables espais de sosteniment. En contraposició -i ara més que mai- a l'individualisme ferotge, cal construir, consolidar i promoure xarxes de suport mutu, i no només entre les adolescents i joves, sinó en l'àmbit estructural en tots els estrats de la societat.

La IA genera respostes plausibles a partir de patrons. Confondre aquesta simulació amb una relació real pot generar una falsa sensació d'acompanyament

que cada vegada és més difícil vincular-se amb homes que no tinguin postures conservadores i masculines, tal com mostra el treball de la sociòloga Maike Van Damme.

Des de l'àmbit clínic, aquestes dinàmiques tenen conseqüències concretes. El psicòleg Francisco Villar, coordinador del programa de prevenció del suïcidi de l'Hospital Sant Joan de Déu, subratlla que prevenir el suïcidi adolescent no consisteix només a escoltar, sinó a detectar risc, interrompre processos perillosos i activar ajuda externa. Cap sistema automatitzat pot assumir aquestes funcions. Quan el patiment queda confinat a una relació privada amb una pantalla o una IA, es redueixen

les possibilitats d'intervenció i es debiliten els mecanismes de protecció. A això s'hi afegeix un equívoc habitual: atribuir a la intel·ligència artificial una capacitat de comprensió que no té. Tal com recorda l'informatíic Ramón López de Mántaras, la IA no entén el patiment humà ni el seu context. El que fa la IA és simular respostes plausibles a partir de patrons. Confondre aquesta simulació amb una relació real pot generar una falsa sensació d'acompanyament just quan cal presència humana responsable.

Pensar la prevenció en un context en què la intel·ligència artificial és cada vegada més present en la vida adolescent exigeix no delegar en dispositius aquelles funcions que no més poden assumir les relacions humanes. Tal com mostren experiències com els programes de prevenció del suïcidi de l'Hospital Sant Joan de Déu, la protecció no depèn d'eines, sinó de xarxes: adults disponibles, circuits clars de detecció i una coordinació real entre família, escola i sistema sanitari.

En aquest sentit, acompanyar adolescents avui no és ensenyar-los a ser autosuficients davant de la tecnologia, sinó legitimar la demanda d'ajuda i el reconeixement de la dependència com una condició humana compartida. Implica també una educació relacional, aprendre a distingir quan una conversa amb una pantalla no és suficient i cal un vincle capaç de sostenir, posar límits i intervenir. Un fet que, a més, generarà inalienablement una sensació més gran de benestar. Finalment, la prevenció del patiment extrem requereix una responsabilitat adulta i institucional no delegable. Cal que les persones adultes siguem presents, siguem capaces d'assumir la incomoditat i actuar quan cal, encara que no hi hagi solucions immediates. ●

Remedios Zafra ha analitzat com la cultura digital produeix subjecti-

vitats cansades, autoexigents i emocionalment precàries, alhora que promet formes d'acompanyament ràpides i personalitzades. Aquesta combinació pot afavorir que el malestar es gestioni en circuits de rendiment emocional individual, sense temps ni lloc per a la fragilitat compartida ni per a l'atenció sostinguda.

vitats cansades, autoexigents i emocionalment precàries, alhora que promet formes d'acompanyament ràpides i personalitzades. Aquesta combinació pot afavorir que el malestar es gestioni en circuits de rendiment emocional individual, sense temps ni lloc per a la fragilitat compartida ni per a l'atenció sostinguda.

Sabem que tant els algoritmes de les xarxes socials com la IA tenen un biaix clar i intencional que promou postures i discursos conservadors, individualitzadors i que condueixen a l'aïllament. És important afegir aquí la perspectiva de gènere, ja que també veiem una polarització entre homes i dones i aquestes senten

les possibilitats d'intervenció i es debiliten els mecanismes de protecció. A això s'hi afegeix un equívoc habitual: atribuir a la intel·ligència artificial una capacitat de comprensió que no té. Tal com recorda l'informatíic Ramón López de Mántaras, la IA no entén el patiment humà ni el seu context. El que fa la IA és simular respostes plausibles a partir de patrons. Confondre aquesta simulació amb una relació real pot generar una falsa sensació d'acompanyament just quan cal presència humana responsable.

Pensar la prevenció en un context en què la intel·ligència artificial és cada vegada més present en la vida adolescent exigeix no delegar en dispositius aquelles funcions que no més poden assumir les relacions humanes. Tal com mostren experiències com els programes de prevenció del suïcidi de l'Hospital Sant Joan de Déu, la protecció no depèn d'eines, sinó de xarxes: adults disponibles, circuits clars de detecció i una coordinació real entre família, escola i sistema sanitari.

“Em faltava algú a les xarxes que em
digués què li passa a un indi-català”

Shaun Debnath va néixer a Barcelona el 2004, pocs anys després que els seus pares s’hi assentessin. Ha viscut tota la vida al Raval i s’identifica com a “cent per cent indi, cent per cent català i cent per cent bengalí”. Es dedica a trencar estereotips i prejudicis des de les xarxes amb un perfil fresc, descarat i directe que reivindica la barreja identitària i el punt de vista queer.

TEXT: **MARIANA CANTERO**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Que la institució escolar funciona com a eix vertebrador de l’espai social és un fet que en Shaun Debnath va comprovar des de ben petit, per la part bona i també per la dolenta. Gràcies a l’escola pública, diu, se sent ciutadà de Barcelona i del barri del Raval en particular. A l’escola Milà i Fontanals, un centre amb la diversitat d’alumnat representativa del barri, va aprendre català i es va sentir integrat. Gràcies a tenir companyes molt diverses, ha pogut cultivar amistats amb persones d’origens diferents. Però, arribat a l’adolescència, va percebre els primers trets d’un racisme que encara el persegueix en múltiples situacions. Així, va començar a repensar les seves vivències. “Em vaig adonar que havia viscut experiències racistes des de petit, també a l’escola, com a la típica d’aula d’acollida, on et deien que érem com més estúpids, per dir-ho d’alguna manera”, valora.

El treu de polleguera que li diguin “immigrant de segona generació”: “Quan s’inventen aquests termes, volen continuar posant una separació de classes, perquè el racisme ve de la mà del classisme”

Revisant el que ha après, Debnath també té molt clar que ha conegut la segregació escolar, aquesta dinàmica establerta que fa que cadascú es faci amb els del seu origen. “He notat que fan falta més recursos per gestionar situacions de racisme. Quan passa, no hi ha eines que ajudin els professors. Cal facilitar la gestió de situacions que ens donen l’escola a les quals, al final, encara no se sap com respondre”, assenjala.

Va ser a partir de l’accés a internet que va poder posar nom a les coses. Però, no es va atrevir a parlar de les seves vivències fins fa poc, perquè sentia que era exposar-se massa. “Tampoc em va ajudar el fet de veure poca presència de la nostra comunitat a les xarxes o als mitjans de comunicació. No veig representació del que li està passant a la comunitat índia, com ens veiem. Només veig discursos d’odi”, apunta Shaun Debnath.

Tot i la por, fa uns mesos va decidir fer una passa endavant i parlar de la seva vida a les xarxes. “Va ser arran d’un comentari a TikTok d’unes fotos meves amb una vestimenta diguem-ne més queer, més homosexual, més expressant aquesta part meva...”, recorda. El comentari deia: “què passaria si et possessis això al teu país?”. Debnath va llegir-lo: “Em va tocar i vaig respondre. Jo soc una persona catalana, índia, bengalí, em sento completament de les tres identitats. No soc un immigrant de segona generació. Quan s’inventen aquests termes, volen continuar posant una separació de classes, perquè és veritat que el racisme ve de la mà del classisme”.

No deixa de reconèixer que treballa contínuament per vèncer els dubtes i l’autocensura quan es planteja entrar en un espai dominantment blanc. “Una manera de protegir-me pot ser no deixar veure molt la meva part índia, posar-me capes perquè no et jutgin, per sentir-te com més inclòs”, remarca. “Però jo he escollit explicar tot això perquè, personalment, em faltaven referents índies a les xarxes, em faltava poder posar veu al que em passa com a indi-català. I vaig decidir començar a parlar de coses que em passen, com ara que em diuen ‘paki’ per la cara, saps? I al final, això és fer una generalització racista de la comunitat”, conclou.

Ara, Shaun Debnath diu que rep missatges d’altres persones migrades animant-lo a continuar. Té

al voltant de 5.000 seguidores a Instagram i al seu perfil explica des de la roba que es fa servir a l’Índia a la seva opinió sobre el feminisme blanc o quines són les festivitats de la seva comunitat, però sense caure en l’exaltació folklòrica o els tòpics. Ho sintetitza d’aquesta manera: “Hem d’explicar quina vida fem aquí. La gent no ho sap i és necessari. Perquè s’ha intentat, des de l’esquerra, parlar d’aquestes coses, del racisme i tal, però sempre des d’un punt de vista tan abstracte i tan poc divertit...”. Posa l’exemple dels seus pares per il·lustrar-ho: “quan parlen de coses que els passen, no hi veig voluntat de manifestar-se sobre això. Ho tenen naturalitzat totalment. En quin moment hem arribat al punt de naturalitzar-ho com a col·lectiu?”. Però també hi ha gent de la comunitat que el qüestiona per parlar d’aquests temes: “és la por de parlar de les nostres vivències la que ens té aturats en la lluita contra el racisme -recalca-. Espanya mai no ha sigut blanca i crec que les generacions que venen ara ho estan oblidant. No s’estan informant amb les fonts correctes i estan agafant aquestes opinions extremistes per influència total dels discursos que veuen a la xarxa, de tota la propaganda que hi ha, d’informació falsa”.

El fet de ser d’origen indi i antiracista dispara les probabilitats d’enfrontar-se a discursos d’odi a les xarxes i al carrer, i ser queer hi afegeix molts números. Homofòbia de qualsevol procedència, en aquest cas, perquè ser gai també és tabú dins la comunitat índia. “Amb la meva família encara és tabú. Tinc comportaments queer en presència d’ells, però no hem parlat del tema com a tal. El que faig és vestir-me com vull, comportar-me com vull, tenir gestos, però no hem tingut una conversa sobre el tema”, reconeix.

Shaun Debnath ha constatat que dins la comunitat s’ha de complir amb uns estàndards clàssics de rols de gènere que no només l’han interpellat a ell, sinó a la resta de la seva família: “La meva mare va aprenent cada dia. Ella tampoc no ho ha tingut fàcil perquè va arribar aquí casada i va haver d’adaptar-se a ser dona d’una família índia: estar a casa, servir a la família i ja està. Però ara ella treballa. I al final és un procés, és adaptar-se. Hi ha molta gent que vol adaptar-se, però pel fet d’estar en un ambient que no li ho permet, no s’hi atreueix”. ●

Para el carro, llobarro

TEXT: **JORDI GARCIA MIRAVET**

El llobarro, també anomenat llobina o llop de mar, és un peix blanc de la família dels morònids que habita a la mar Mediterrània, al sud de la mar Negra i a l'oceà Atlàntic oriental. El seu color varia en funció de l'origen geogràfic, de manera que pot ser gris, blau o verd en la part posterior i blanc o groc clar en el ventre. Tot que té una mida mitjana de 28 centímetres, pot arribar a fer un metre i pesar 12 quilos. S'alimenta de peixos més menuts com ara sardines, crustacis o calamars. La posta d'ous té lloc entre gener i març, per això en alguns llocs la pesca està restringida en aquest període. És un peix que suporta l'aigua dolça o mig dolça, de manera que el podem trobar en les desembocadures de rius, llacunes litorals o ports i esculleres.

En termes nutritius, parlem d'un peix amb unes propietats excel·lents, semblants altres peixos blaus, com el salmó. Té un baix contingut en greix i és una important font de proteïnes. Aporta vitamina B12, ferro, fòsfor, magnesi o zinc, el que el converteix en un molt bon aliat per a millorar la salut cardiovascular i el manteniment muscular i ossi. Quant als usos culinaris, té una carn excel·lent. El podem cuinar al forn, a la planxa, a la graella, guisat... I acompanyar-lo amb arròs, verdures de temporada o unes creïlles de tota la vida. Quan anem a la pescateria a comprar-lo ens hem de fixar bé en el seu color blanc-platejat del ventre, ja que com més intens siga el color més fresc serà. També podem preguntar a la nostra pescatera de confiança, que de segur ens atindrà de categoria. I de camí, podem agafar unes carxofes i unes creïlles a la verduleria i poseu-ho tot al forn: una forma de defensar el comerç local i menjar bé.

GENER | FEBRER | MARÇ | **ABRIL** | **MAIG** | **JUNY** | **JULIOL** | **AGOST** | **SETEMBRE** | **OCTUBRE** | **NOVEMBRE** | **DESEMBRE**

ALLIPEBRE DE LLOBARRO

INGREDIENTS:

- 2 llobarros
- 1 l d'aigua
- 5 creïlles
- 1 cabeça d'alls
- Vitets de caiena al gust
- Pebre roig dolç
- Oli d'oliva

PER A LA PICADA:

- 1 all
- Pa del dia anterior
- Ametles
- Sal

ELABORACIÓ:

1. Peleu els alls, talleu-los a trossets mitjans i fregiu-los.
2. Afegiu el pebre roig i, de seguida, l'aigua perquè no es creme.
3. Incorporeu-hi les creïlles que prèviament haureu cascat, i els vitets.
4. Trossegeu el peix, saleu-lo i incorporeu-lo quan les creïlles estiguen mig cuites, i 10 minuts després apagueu el foc.
5. Feu una picada amb el pa fregit, les ametles i un all picant-ho tot en un morter. Aboqueu-ho a la cassola i removeu.
6. Deixeu reposar una estona i ja es pot servir.

En un moment de crisi estructural del periodisme, els mitjans de comunicació cooperatius decidim unir-nos per crear la Xarxa de Mitjans Cooperatius, CoopMèdia.

**COOP
MÈDIA**

Xarxa de Mitjans Cooperatius Catalans

coopmedia.cat
coopmedia@cooperativestreball.coop

Alternatives econòmiques

CATARSI

Climàtica

Cooperació catalana

CRÍTICA

Directa

fet a santfeliu

FOSBURY
Esport i compromís

la Fura

nexe

Jornal.cat

lamarea

OPCIONES

SE
TEM
BRE

surtdecasa.cat

Publicitat

arc
Assegurem compromís
www.arc.coop

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

ger
ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25.Ribes.(Garraf),Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com
...aquest estiu posem la directa! amb la nova web
www.entitatger.cat

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

Collectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.cronda.coop
T. 932682199

Benvingudes a la comunitat del llibre crític

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs
Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaçlet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

La Directa utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44,
Gràcia, 08012
Barcelona

LA DES KOMUNAL

Menú del dia
de dilluns a divendres
de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92
ladeskomunal.coop

Hooooooooooooo
4.500 subscriptores
100.000 visites úniques al mes **ooooo**

oooooooooooooooooooo
ooo Anuncia't a la Directa publicitat@directa.cat ola!

LA CIUTAT INVISIBLE

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

Riera d'Escuder, 38 (08028) · 932 989 947 · invisible.coop

Digitalització amb sobirania tecnològica

SomNúvol.coop

- Som cooperativa
- Som tecnològica
- Som programari lliure

► hola@somnuvol.coop

COLLECTIU PUNT 6
URBANISME FEMINISTA
PER UNA TRANSFORMACIÓ RADICAL DELS ESPAIS DE VIDA

NOVA EDICIÓ EN CATALÀ
AMB PRÒLEG D'ANA POLO

P

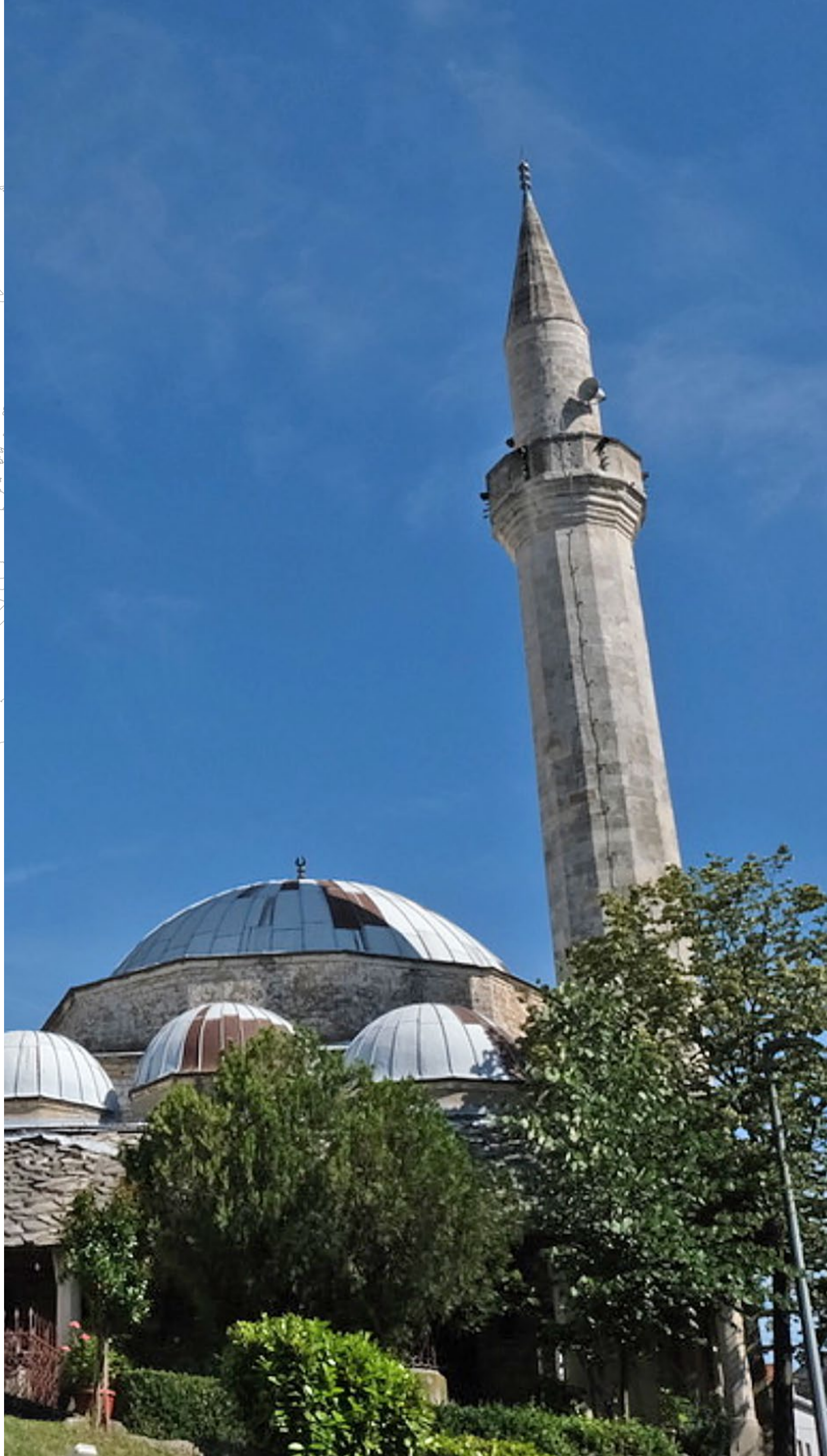
FOTOGRAFIA: **NICOLE NERI**

Saint Paul, Minnesota, els EUA. 12 de gener de 2026. Un agent del Servei d'Immigració i Control de Duanes (ICE) federal dels Estats Units, amb el rostre emmascarat colpeja la finestra d'una observadora que intentava aturar les batudes d'aquest cos policial. Durant el mes de gener, la repressió de les protestes contra l'actuació de la policia antiimmigració va provocar dues morts a la veïna ciutat de Minneapolis.

Bòsnia i Hercegovina

Recinte de de la mesquita
Karadoz Behoa a Mostar.

TRENTA ANYS DE PAU CONGELADA EN EL LABERINT IDENTITARI BOSNIÀ

A Sarajevo, Banja Luka i Mostar, les capitals més representatives dels tres grups ètnics predominants a Bòsnia i Hercegovina, la realitat d'avui mostra que els acords de pau de Dayton no han tingut un veritable efecte reconciliador

TEXT I FOTOGRAFIES: **SIRA CUSINÉ GONZÁLEZ**

Ja fa més de trenta anys del final de la guerra de Bòsnia i Hercegovina, la més sagnant d'Europa després de la Segona Guerra Mundial. Però la pau que els Acords de Dayton van imposar ha deixat restes de conflicte al país balcànic.

L'abandonament de les armes va ser a condició d'institucionalitzar la divisió que va iniciar la guerra. Es van establir dues entitats: la Federació de Bòsnia i Hercegovina i la República Srpska, i es va disposar una presidència tripartida amb representació de les comunitats a bosníaca, croata bosniana i serbobosniana. La identitat fragmentada avui impregna encara la societat del país.

SARAJEVO, ATRAPADA ENTRE RELATS

Hi ha una cançó patriòtica que diu: "Sarajevo prosperarà, tota la resta passarà". La capital balcànica ha sobreviscut amb escreix a setges i incendis, en part gràcies a l'existència d'una identitat compartida, la bosniana, marcada per una capacitat de perseverança innegable. Tanmateix, no tothom n'accepta l'existència i hi ha qui hi renuncia de forma explícita. Altres, però, la reivindiquen i l'estimen.

És el cas d'Amra Pandzo, activista per la pau, musulmana i promotora d'iniciatives de diàleg interreligiós i la coexistència. Té clar que la identitat bosniana existeix i es refereix a tothom qui és de Bòsnia i Hercegovina, sigui quina sigui l'ètnia amb la qual s'identifiqui.

L'ètnia, que a Bòsnia va molt lligada a la religió, comprèn principalment tres opcions. S'entén que, en aquest país, bosniac i musulmà, croat i catòlic, i serbi i ortodox són conceptes que per força van de bracet. La comunitat bosníaca conforma la meitat de la població, la serbobosniana en representa un 30% i la croata bosniana entorn el 15%.

Tanmateix, segons assegura Pandzo, hi ha molts matrimonis mixtes i relacions interètniques. Molta gent bosniana viu una identitat híbrida, íntimament entrelaçada i basada en la convivència de les diferències: "Tot i que alguns grups expressin rebuig cap a altres, la realitat social continua connectada", assenyala l'activista.

Sanjin Hamidicevic, de l'ONG Education Builds Bosnia and Hercegovina, no s'identifica amb aquesta identitat dual ni es troba còmode amb la idea d'haver d'escollir. L'organització que lidera fou creada per ajudar les filles de les víctimes de la guerra a través de l'educació. La segregació i el llast de la guerra continua protagonitzant l'àmbit educatiu. Però Hamidicevic insisteix que el que passa a dins de les cases també és important. Explica, per exemple, que "les famílies serbobosnianes segueixen els mitjans públics de Sèrbia, les croates veuen la televisió de Croàcia i els bosníacs són els que miren la bosniana".

El mateix passa amb productes de consum com l'alimentació. Un clar exemple, la cervesa. "El 80% o 90% dels croats prenen cervesa croata, que a Sarajevo no en trobaràs. I el mateix a Banja Luka [República Srpska], on trobes cervesa provinent de Sèrbia. I aquí, a Sarajevo, trobes la marca Sarajevsko", assenyala. Efectivament, si a algú que visiti la capital se li acudís fer la prova, constataria que, a un dels bars propers a l'edifici de l'ONG -com ara el Cafe Derby-, si demanés una cervesa, li portarien una Sarajevsko i no pas cap altra.

Inevitablement, però, viure en el mateix territori durant segles produeix l'efecte contrari. Fa, per exemple, que el folklore sigui molt similar. Trobar diferències entre els moviments de les danses populars de cada grup ètic és complicat. I el mateix passa amb els idiomes. Si bé és cert que, segons la ►

► Constitució, a Bòsnia hi ha tres llengües oficials reconegudes i amb igual estatus -bosnià, serbi i croat- tots són variants d'un mateix origen i els seus parlants es poden entendre sense traducció.

De fet, fins als anys noranta tota la població parlava la mateixa variant idiomàtica basada en el dialecte shtokavià. Va ser amb l'aparició de les fronteres ètniques, que els sectors nacionalistes serbobosnians van adoptar la variant del dialecte de Belgrad com a oficial, i van optar per l'alfabet ciríl·lic, en comptes del llatí. Igualment, a la zona d'influència croata asseguren parlar croat, tot i tractar-se d'una forma lingüística pràcticament idèntica a la qual es parla en les parts majoritàriament musulmanes i serbobosnianes.

Si bé aquestes qüestions són cabdals per a molta gent, ho són menys per qui la guerra queda lluny. Això és el que inspira una conversa amb la Uma Duric, que ronda els 30 anys. Ella no és religiosa, és de pare serbi i mare bosnià i sembla decantar-se per una identitat poc definida: "la identitat bosniana és equivalent a ser invisible". Creu que molta gent com ella renuncia a autodenominar-se bosniana perquè vol dir que no són res. És per això, apunta Duric, que "molta gent, si és filla de matrimonis bosnians d'ètnies mixtes, n'escull qualsevol de les dues per definir-se i no ser *simplement* bosniana".

MEMÒRIA SELECTIVA A BANJA LUKA

Durant el recorregut que va de Sarajevo a Banja Luka es té sensació de canviar de país. S'observa una alteració en el color de les banderes i l'alfabet dels cartells. Ja som a la República del Poble Serbi de Bòsnia i Hercegovina -o República Srpska-, de la qual Banja Luka és capital. Fou creada el 1992 amb l'objectiu de ser una entitat única, lligada a Sèrbia i amb un imaginari allunyat de Bòsnia.

Després que Bòsnia aprovés la seva independència el 1992, en un referèndum boicotejat per la comunitat sèrbia, la República Srpska, liderada per Radovan Karadzic amb el suport del president serbi Slobodan Milosevic, va iniciar la presa militar de territoris, incloses zones de majoria no sèrbia. En aquest context, el juliol de 1995 va ocórrer el genocidi de Srebrenica, executat per un exèrcit entrenat per Sèrbia.

Avui, la República Srpska gaudeix d'un alt grau d'autonomia. És un territori diferenciat de la resta de Bòsnia des d'una narrativa nacionalista basada en l'ètnia. La població sèrbia i de confessió cristiana ortodoxa de Banja Luka no té cap intenció de formar part de la identitat bosniana.

L'Aliança dels Socialdemòcrates Independents (SNSD), és el partit d'adscripció nacionalista sèrbia que governa el territori. El seu líder, Milorad Dodik, és el president de la República i del partit des de la seva fundació, l'any 1996. L'any passat, però, el Tribunal de Bòsnia va condemnar a Dodik a un any de presó i li va imposar la prohibició d'exercir càrrecs públics durant sis anys per promoure la creació d'un exèrcit i d'un sistema judicial independent desvinculat del marc estatal, qüestionant així els Acords de Dayton.

Srdjan Mazalica presideix el grup parlamentari de l'SNSD al Parlament de la República Srpska. Creu que no hi ha una identitat bosniana perquè "només hi ha serbis" i assegura que no vol ser "un convidat" a una Bòsnia i Hercegovina que considera "quelcom inventat". Per a ell, ni el poble croat ni el bosnià no existien a l'època medieval; tothom era d'identitat sèrbia, fos sin de fe ortodoxa, catòlica o musulmana. Argumenta que "la decisió de ser bosnians fou dels musulmans per diferenciar-se dels serbis", però, diu, també que "no és que els serbis vagin o siguin a Bòsnia. Tots aquí som serbis!". I tot i que admet que "l'islam és la religió que vol la majoria", creu que no representa "un vot democràtic modern".

Sigui com sigui, Mazalica dona una importància cabdal a la identitat ètnica. No deixa de parlar d'ADN, de genètica, d'orígens i d'ancestres de l'època medieval. "La nostra identitat és més forta. Tenim més cultura, més música, més llibres, més pel·lícules... és més plena", afirma. Fins i tot s'atreveix a fer un

paral·lelisme ben agosarat: "Vosaltres ho heu d'entendre: sabeu que la cultura espanyola és més forta que la catalana. Tot i això, continueu lluitant per preservar-la. Doncs, imagina't nosaltres, que tenim una cultura molt més antiga, molt més rica i amb un patrimoni molt més fort".

En una línia menys fèrria se situa Maja Lolic, que ha treballat molt temps a la Comissió d'Integració de la Unió Europea per a Assumptes Juvenils a Sarajevo. Anys després, va tornar a la seva ciutat natal, Banja Luka. Tot i algunes contradiccions, escull la identitat sèrbia. "Els serbis, especialment a la República Srpska, et diran que de cap manera s'identifiquen amb la identitat bosniana perquè no considerem Bòsnia el nostre estat", afirma.

La gran diferència entre en Mazalica i Lolic sorgeix quan es parla de les ferides de la guerra de fa trenta anys. El primer diu que "el 1992 hi va haver un referèndum il·legal" i no admet discussió. "Iugoslàvia va enretirar l'exèrcit de Bòsnia i no hi va haver cap agressió", assegura. És història confirmada, però, que les unitats de l'Exèrcit Popular Iugoslau assentades a Bòsnia i comandades per oficials serbis van mantenir-se al territori i es van alçar contra les forces independentistes, iniciant els primers enfrontaments armats.

En canvi, Maja Lolic assenyala que encara "és massa aviat per parlar" de certes coses. "No crec que puguem classificar crims de guerra en aquest moment", afirma, sense que s'hagi esmentat aquest concepte en la conversa prèvia. "És millor deixar-ho per altres generacions perquè no hem crescut prou per perdonar o ser honestos amb el passat", conclou.

MOSTAR, PONT REFET, SOCIETAT PARTIDA

A la ciutat de Mostar, un microcosmos de diversitat cultural i religiosa va deixar de ser-ho amb la guerra. El Pont Vell de la ciutat, construït el segle XVI sota l'Imperi Otomà, ho il·lustra. Durant les hostilitats, amb la retirada de les forces sèrbies, el conflicte es va reorientar cap a l'enfrontament entre bosnians musulmans i croats. El 1993, el pont va ser destruït per les forces croates en un intent deliberat d'esborrar un símbol de convivència.

La zona est de Mostar, majoritàriament bosnià, i l'oest, predominantment croata, han evolucionat d'aleshores ençà amb administracions municipals duplicades i serveis segregats. Així doncs, quan el 2004 es va reconstruir el pont amb finançament internacional, en un projecte carregat d'expectativa, no es va aconseguir tornar al Mostar heterogeni del passat. Avui, la ciutat viu en una pau congelada.

Ivona Bošnjak és una bosniana croata de 28 anys graduada en Criminologia. És de Prozor, no gaire lluny de Sarajevo ni de Mostar, però actualment viu a Àustria. Ella no té cap conflicte a l'hora d'explicar com s'identifica perquè té doble nacionalitat, croata i bosniana. "Sempre dic que soc croata de Bòsnia", apunta.

Tenir les dues ciutadanes és molt freqüent perquè el procés és molt senzill. La llei de la ciutadania croata permet

L'educació segueix el model de "dues escoles sota un mateix sostre". Estudiants dels diversos grups ètnics comparteixen edifici, però van a aules diferents

Imatges de cossos exhumats i escenes de la guerra i el genocidi als murs de l'antiga Biblioteca de Sarajevo, que avui ocupa l'Ajuntament.

concedir-la a qualsevol persona que acrediti “pertinença a la nació croata”, encara que no resideixi al país. És tan fàcil com demostrar que almenys un pare, mare, avi o àvia és d’origen croat, cosa habitual en el cas entre la població d’identitat croata de Bòsnia i Hercegovina. Per a Bošnjak la identitat no només depèn del lloc on es visqui, sinó d’altres factors com el sistema educatiu. Bòsnia i Hercegovina segueix el sistema anomenat “dues escoles sota un mateix sostre”. Estudiants dels diversos grups ètnics -principalment bosniac i croat- comparteixen el mateix edifici, però van a aules diferents.

Sanjin Hamidicevic apunta que el problema d’aquest sistema és que a Bòsnia cada comunitat segueix un pla d’estudis propi. Aquesta separació, fixada pels Acords de Dayton, es reflecteix en “llibres de text totalment esbiaixats”. “A la República Srpska s’explica que els serbis volien salvar Iugoslàvia, que van ser atacats i que hi va haver una matança a Srebrenica, però gairebé no es menciona el genocidi, mentre que es dona molt més espai als bombardejos de l’OTAN sobre Sèrbia. A les zones croates els llibres transmeten que els croats no van fer res de dolent, com si el Pont Vell de Mostar hagués caigut sol. I als indrets de majoria bosniana no es parla dels crims comesos per bosnians en nom de la República de Bòsnia i Hercegovina”, lamenta l’activista.

Segons Ehlimana Spahic, professora de la Facultat de Ciències Polítiques de la Universitat de Sarajevo, la qüestió divisiva continua a la universitat. “Els currículums a les universitats de Bòsnia estan marcats per relats ètnics que dificulten una visió plural de la guerra”, afirma.

Amb la intenció inicial de mantenir la pau i l’estabilitat, Bòsnia opera en un sistema que s’ha construït al voltant de la repartició del poder entre ètnies, també en l’àmbit polític. Spahic indica que l’administració tripartida sovint comporta

“bloquejos polítics, presa de decisions ineficaç i una funcionalitat estatal limitada”. “Cada grup persegueix els seus propis interessos, cosa que dificulta un govern unificat”, afegeix. I, és clar, la influència de la identitat en sistema polític és evident. Spahic assegura que “aquesta estructura política impedeix la formació d’una identitat nacional compartida”.

L’ALT REPRESENTANT, QÜESTIONAT

Els acords de pau de fa 31 anys també establiren una figura avui qüestionada pels poders que ostenta. Es va determinar que l’Alt Representant per a Bòsnia i Hercegovina supervisaria la implementació de la pau civil al país. Tanmateix, els seus poders executius poden anar tan lluny com per destituir càrrecs polítics, imposar lleis i intervenir en assumptes polítics.

El rol, exercit ara per l’alemany Christian Smith, és vist com una ingerència estrangera, sobretot per la comunitat serbobosniana. Des de la República Srpska, Srdjan Mazalica proclama que “qualsevol cosa que decideixi l’Alt Representant no serà reconeguda perquè no forma part de l’Assemblea Nacional”.

Qui també critica la figura, però alhora li atribueix certa entitat, és el també serbobosnià Stefan Blagic. És el president de l’associació ciutadana ReStart Srpska, una ONG que es dedica a fomentar la transparència en la gestió pública de la república de la zona d’influència sèrbia. Blagic diu que l’Alt Representant “s’hauria de limitar a allò que se li va prescriure” i considera que, en els últims trenta anys, aquesta figura “està canviant les lleis, i no només prenent decisions, que és el poder que se li va atribuir”.

Per a aquest activista, l’objectiu final a Bòsnia i Hercegovina és la “coexistència pacífica”, però, assenyala que per a aconseguir-la, calen “nous poders i nous polítics que siguin honestos, no corruptes, i que estiguin preparats per al diàleg”. ●

Idil·li militar i comercial entre el Marroc i Israel

Els dos estats situats a banda i banda de la Mediterrània han enfortit les relacions en matèria de defensa, amb maniobres conjuntes i contractes de proveïment, mentre els intercanvis de comerç entre ambdós també creixen. Per a Rabat, és una estratègia per guanyar suport en la seva pugna regional amb Algèria i per assentar la possessió del Sàhara Occidental

TEXT: **CARLA RICART ROIG**
PERIODISTA

A finals de 2025, representants de les Forces Armades Reials (FAR) marroquines i les Forces de Defensa d'Israel (FDI) van elaborar un pla de treball conjunt per al 2026 durant la celebració del Tercer Comitè Militar Conjunt. El fet va coincidir amb el cinquè aniversari de la signatura dels Acords d'Abraham entre ambdós estats, amb la mediació dels EUA. “Una altra fita sota els Acords d'Abraham i un pas endavant en l'estabilitat regional”, deia un comunicat de les FDI.

La signatura d'aquest acord fou la culminació del viatge d'alts càrrecs de les FAR a Israel durant el mes de setembre, per assistir d'incògnit a demostracions de companyies armamentístiques, segons va informar el portal *Africa Intelligence*. I no ha estat l'única trobada, perquè l'agost i març de l'any passat també es van produir reunions bilaterals.

Aquesta cooperació militar ve de lluny; d'acord amb el diari econòmic francès *La Tribune*, l'exèrcit marroquí va signar un contracte amb la companyia israeliana Elbit Systems per a la compra de 36 sistemes d'artilleria autopropulsada Atmos 2000 el mes de febrer. Això ha convertit Rabat en un client destacat de la indústria armamentística israeliana, i ha situat Israel com el tercer proveïdor de defensa del regne alauita l'any 2023, tal com indica

l'Institut Internacional d'Investigació per a la Pau d'Estocolm.

UN ESCENARI 'WIN-WIN'

Aquest escenari de cooperació també es trasllada a l'àmbit comercial, on les relacions entre Rabat i Tel-Aviv han experimentat un notable impuls. El 2023, el volum de comerç entre ambdós països es va duplicar fins als 101,31 milions d'euros, respecte als 45,66 milions del 2022.

Les xifres reflecteixen el benefici mutu que suposa aquesta relació per a ambdós estats. En el cas del Marroc, tal com exposa el consultor en estratègia administrativa i diplomàcia pública Jalal Nali, implica un reforç de la seva posició estratègica davant dels Estats Units i Europa, així com de cooperació en matèria de seguretat. Per a Israel, geoestratègicament, Rabat és un aliat amb influència a Àfrica i al món àrab, cosa que li atorga una legitimitat més gran a l'hora de multiplicar els seus socis. A més, el rei Mohammed VI és considerat el “príncep dels creients” i descendent del profeta Mahoma, fet que suposa una victòria simbòlica per a un Estat que es considera hereu del judaisme.

Cal tenir en compte que el mateix monarca alauita és president del Comitè Al-Quds, una institució que depèn de l'Organització de Cooperació Islàmica (OCI). Gràcies a la seva relació amb Tel-Aviv, mitjançant aquesta organització, ha pogut

enviar 100 tones d'ajuda humanitària per via terrestre a Gaza. A més dels beneficis d'aquests tractats, també es reforça el “reconeixement de sobirania territorial controvertides, com el Sàhara Occidental i els territoris palestins”, segons Bernabé López García, catedràtic honorari d'Estudis Àrabs i Islàmics de la Universitat Autònoma de Madrid.

DOBLE JOC AMB GAZA

L'actuació d'Israel a la Franja de Gaza arran dels esdeveniments del 7 d'octubre va provocar inicialment un cert distanciament entre ambdós estats. A conseqüència de l'esclat de l'ocupació, una visita prevista del primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu, a Rabat, va ser cancel·lada.

Durant la cimera extraordinària àrab-islàmica celebrada a Riad l'11 de novembre de 2023, Mohammed VI va demanar una desescalada del conflicte, accés de la població gaziana a l'ajuda humanitària i la protecció de la població civil palestina, d'acord amb el dret internacional.

Arran del que ha succeït a Gaza, el poble marroquí ha participat amb freqüència en manifestacions propalestines, mostrant un fort rebuig al flirteig diplomàtic entre ambdós països. Aquestes marxas, segons Jalal Nali, “succeeixen amb normalitat perquè serveixen per absorbir el malestar popular, a diferència d'altres països de la regió que les prohibeixen”.

Tot i això, la cooperació entre ambdós estats no s'ha congelat. Així es va evidenciar en aquesta mateixa conferència de 2023, on Rabat, juntament amb altres vuit països, va bloquejar la proposta de trencar relacions amb Israel.

El vincle entre el Marroc i Israel es remunta a la notable comunitat jueva que va existir al Marroc durant segles, molt present en l'elit econòmica urbana i en l'artesanat de les zones rurals. “Tot i que aquesta comunitat pràcticament va desaparèixer a mitjan segle XX, els lligams mai no es van trencar”, relata López García.

Molts jueus marroquins van emigrar a Israel el 1948, després dels pogroms que van tenir lloc aquell mateix any a Oujda i Jerada, on van morir 40 persones. Des d'aquell any fins al 1955, van marxar 70.000 persones jueves, i uns altres 60.000 entre 1955 i 1961. Des de la dècada de 1960, segons la Federació Mundial del Judaisme Marroquí, més de 300.000 jueus van emprendre aquest èxode. Així i tot, entre 3.000 i 5.000 van romandre al país alauita.

Actualment hi ha un milió de ciutadans d'origen magrebí a l'Estat d'Israel. “Estan casats amb israelians d'altres orígens, cosa que multiplica l'afecció d'Israel cap a tot el que sigui marroquí”, puntualitza Nali. “El vincle ha perdurat durant 2.500 anys”, tal com destaca Mohamed Chtatou, analista polític de la regió del Nord

El ministre d'Indústria i Comerç marroquí, Ryad Mezzour, i l'aleshores ministra d'Economia d'Israel, Orna Barbivai, després de signar un acord comercial bilateral a Rabat el 2022. | GOVERN DEL MARROC

d'Àfrica i l'est de la Mediterrània i professor de la Universitat de Rabat.

La rivalitat històrica entre el Marroc i Algèria també ha estat estratègica en l'apropament actual amb Israel. Alger "ven" que l'ene-mic sionista és a les seves portes. "Actualment, aquesta relació permet l'establiment de la indústria armamentística israeliana al Marroc i la transferència de tecnologia, cosa que ha fet que el país guanyi supremacia qualitativa militar i tàctica. Algèria té una potència militar quantitativa, però obsoleta pel que fa a operacions modernes", assenyala el professor Nali.

El Marroc tampoc no manté bones relacions amb l'Iran. De fet, estan trencades des del 2018 pel suport de la república persa al Front Polisario, que lluita per la independència del Sàhara Occidental. Aquest és un altre fet que l'ha apropat a Tel-Aviv. Chtatou apunta: "El Marroc sempre ha estat anti-Iran i pro-Israel. Teheran ajuda el Polisario amb armes i drons, igual que a Hamàs, del qual a Rabat tampoc li agrada la línia política".

Tot això evidencia l'impacte que té la relació entre Rabat i Tel-Aviv a la regió, tant a curt com a llarg termini. D'una banda, segons López García, "l'escalada militar suposa un desviament econòmic que seria vital per al desenvolupament humà de les poblacions". De l'altra, a curt termini, tal com apunta Nali, la inversió

en l'apartat militar i altres sectors estratègics del Marroc per part d'empreses israelianes implica un teixit econòmic diversificat que a mitjà termini podria fer créixer el PIB fins a un 160%. A llarg termini, aquestes inversions permetran al Marroc una autosuficiència en matèria de defensa.

Així mateix, els Acords d'Abraham tornaran amb força un cop finalitzi la guerra d'Ucraïna, i a llarg termini es veurà com altres grans estats musulmans pròxims a Israel els signaran. De fet, l'Uzbekistan ja ho va fer el mes de novembre: és el cinquè país que s'hi ha sumat.

Les relacions entre el regne alauita i l'Iran estan trencades des de 2018, pel suport de Teheran al Front Polisario, i això també l'ha apropat a Tel-Aviv

Gràcies als Acords d'Abraham, Rabat va aconseguir el reconeixement nord-americà de la seva sobirania sobre el Sàhara Occidental. Un reconeixement que segons Nali va comportar dos anys de negociació.

CONNEXIÓ WASHINGTON

El retorn de Donald Trump a la Casa Blanca ha suposat un reforç de les aspiracions de Rabat, segons apunta López García. Així mateix, per a Jalal Nali, "hi haurà més pressió sobre Algèria i el Polisario" i la "la consolidació del suport de Trump al Sàhara Occidental, la probable adquisició de caces F-35 i l'obertura física del consolat dels EUA a Dakhla [ciutat sahrauí], actualment només virtual". Mohamed Chtatou creu Fins i tot que podria forçar Algèria a abandonar el Polisario.

El Marroc va ser el primer país a reconèixer els Estats Units, el 1777, i un any després ambdós territoris van signar un tractat que mai no s'ha trencat. Rabat és un dels principals aliats de Washington fora de l'OTAN i ha protegit vaixells nord-americans contra la pirateria a la Mediterrània. I Washington també ha reforçat el vincle entre el Marroc i Israel. Així es va evidenciar en el primer exercici del programa de maniobres African Lion, el maig de 2025, on van participar tant l'exèrcit nord-americà com el marroquí. Les tropes israelianes hi van ser presents per tercera vegada.

Aquestes circumstàncies podrien permetre complir el desig marroquí que els EUA declarin el Front Polisario com a organització terrorista i Algèria com el seu estat patrocinador. Segons Jalal, el Ministeri d'Afers Exteriors marroquí fa temps que treballa en aquest objectiu, juntament amb la congelació de la pertinença del Sàhara Occidental a la Unió Africana. De fet, així ho plantejava ja un projecte de llei presentat el mes de juny congressistes estatunidencs Joe Wilson i Jimmy Panetta -republicà i demòcrata, respectivament- que està pendent de ser ratificat pel Congrés i el Senat.

Mentrestant, els esforços de la diplomàcia marroquina han donat fruits, ja que l'octubre de 2025 el Consell de Seguretat de l'ONU va renovar un any més la seva missió al Sàhara Occidental (MINURSO). Això va anar acompanyat del reconeixement del pla d'autonomia del Marroc per al territori sahrauí com "el resultat més viable per a la resolució del conflicte". Per fer-ho, va comptar amb 11 vots a favor, cap en contra i l'abstenció de Rússia, la Xina i el Pakistan. Algèria, aliada del Front Polisario, se'n va desentendre.

La resolució fou aplaudida pels Estats Units, principal promotor de la proposta. El seu ambaixador davant l'ONU, Mike Waltz, va destacar que ambdues parts han d'afavorir el "moment únic i consolidar l'impuls per a una pau llargament esperada pel Sàhara Occidental". ●

Laura Llevadot

Filòsofa

“El neoliberalisme funciona amb malestar, genera conflictes de salut mental i els regula”

Si en els darrers temps la gent s'ha acostat a la filosofia, és perquè aquesta disciplina ha fet un pas per sortir de les aules i apropar-se als problemes de la societat. Així ho defensa Laura Llevadot, professora de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona i directora de la col·lecció Pensament Polític Postfundacional, de l'editorial Gedisa. Inspirada per figures com Derrida, Kierkegaard o Foucault, la seva és una filosofia de llenguatge proper, motivada per les seves pròpies vivències, però que intenta comprendre en quina estructura col·lectiva se situen. La mort voluntària, el dir "prou" a una vida que no se sosté, és del que ens parla en el seu darrer assaig, *Quatre mil dos-cents vint-i-set suïcidis no exemplars. Desig i melancolia al capitalisme neoliberal* (H&O Editorial, 2025).

TEXT: **GUILLE LARIOS**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Hi ha un boom de la filosofia en forma de noves tendències, amb autors i productes culturals supervendes. S'ha acostat la filosofia a la gent, fent-se més propera, vivencial, i quotidiana, o és que la gent que s'ha acostat a la filosofia?

Vivim en un temps de crisi del neoliberalisme. El que el capitalisme havia promès no s'ha complert i això genera molta inquietud en la gent, que necessita eines per pensar el present. Crec que la gent s'apropa a la filosofia per aquesta raó. Ara bé, això no seria possible si la filosofia continués igual que a finals del segle XX, tancada a la universitat. També cal dir que els últims anys hi ha hagut un procés de feminització i proletarització de la universitat. Molts professors ja no venim de les classes burgeses tradicionals. Aquest procés fa que el professorat actual estigui molt més a prop del carrer que el de generacions anteriors. Per tant, és més fàcil elaborar un discurs no llunyà als problemes de la gent, unint les dues coses: el treball conceptual que fem amb el diàleg amb la societat.

En els teus llibres intentes trobar una explicació teòrica a l'altura de les experiències que has viscut. Per què has decidit ara explorar el suïcidi?

Per escriure he de sentir la necessitat de relatar alguna cosa que he viscut i que ahora és un problema comú a molta gent, que no sigui només meu. En el cas de l'anterior llibre, *Mi herida existia antes que yo* (Tusquets, 2022), reflexionava sobre el feminisme i la violència masclista que havia viscut en el meu entorn més proper. En aquest cas, el llibre neix d'una experiència propera de suïcidi. No volia fer literatura confessional, perquè no m'interessa parlar de mi, sinó dels trets de certa universalitat del que he viscut. És un intent de comprendre una situació existencial que no és individual, sinó col·lectiva; veure dins de quina estructura se situen experiències de pèrdua, de mort voluntària, de dir prou a una vida que no se sosté.

Resseguint Foucault, en el llibre apuntes al fet que en els orígens de la psiquiatria es van establir criteris de normalitat i anormalitat per classificar la població, però amb una funció social i jurídica, no tan mèdica. En l'actualitat, critiques que hi ha un creixement de problemàtiques englobades sota l'etiqueta de la "salut mental" i de tota la indústria de la farmacologia. La malaltia mental és en realitat malestar social?

Entendre la malaltia mental com a malestar social és un intent de despsicologitzar el malestar, comprendre que allò que anomenem malaltia mental és la interiorització d'un malestar polític i social. És cert que hi ha gent que no està bé, que delira, que no es pot ni aixecar del llit, i que potser requereix medicació, però sobretot una escolta activa. Ahora, hi ha una altra gran part de persones que pateixen i que, quan les anomenem malaltes mentals, les responsabilitzem del seu malestar, els donem un diagnòstic que sovint suposa una sentència de mort, perquè s'hi identifiquen. El que et dona la societat com a solució és la farmacologia, que té una indústria darrere i que finança el Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals. És en un peix que es mossega la cua. Ens trobem amb gent que pateix malestar i que està dopada. A diferència del fordisme, del capitalisme de fàbrica, ara el neoliberalisme funciona per corbes de risc. Ja no es tanca la gent que està malament, sinó que es manté una societat que cada cop està pitjor i es regula per mitjà de la farmacologia i dels serveis de salut mental. S'estableix quins límits pot aguantar una societat, quines taxes de gent depressiva, quins índexs de suïcidi es poden tolerar... I si se superen, doncs es prenen mesures. És una forma de control de les poblacions. El neoliberalisme funciona amb malestar, crisis i precarització, és a dir, genera conflictes de salut mental i els regula, sigui amb mitjans farmacològics o amb les xarxes socials.

Les xarxes socials també actuen com a fàrmac per fer front a aquest malestar?

Un cas molt explícit és Replika, un xatbot que està especialitzat en afectes i que té dos milions d'usuaris. La gent que està sola hi busca un amic o un amant. Eva Illouz o Amador Fernández

Sabater expliquen que ens trobem en un capitalisme emocional, libidinal, que funciona a través de la manera afectiva de vincular-se amb la productivitat. I la tecnologia forma part d'aquest capitalisme libidinal. Ens enganxem a les xarxes per mitjà d'aquest desig. Les xarxes socials et demanen la implicació del teu desig en la teva autoproducció, perquè en el neoliberalisme tu ets la mercaderia. Has de mostrar i vendre la teva personalitat, els teus amics, el teu cos o el que fas els cap de setmana. Aquesta manera de funcionar també genera molt d'estrès i hi ha gent que no pot sostenir el ritme libidinal d'estar en l'autopromoció constant. Per a aquestes persones, el neoliberalisme també ha trobat apps i operadors com Replika o YouTube, que està ple de tutorials d'autoajuda, meditació o ioga. Hi ha grans quantitats de mercaderia dedicada al benestar emocional, que més aviat mostren el símptoma. També hi ha el porno o l'Onlyfans. La qüestió és que totes aquestes apps i xarxes et generin la sensació d'estar contingut emocionalment. Tot forma part d'aquesta manera de sostenir a la població en uns límits de malestar que no siguin excessius.

Una frase del llibre diu: "Atrapat en cicles d'hiperactivitat maníaca i baixades depressives a l'infern d'un mateix, l'individu neoliberal alimenta el capital a l'hora que s'enfonsa en la misèria d'una vida desproveïda de sentit. D'aquí l'augment incessant dels índexs de suïcidi a les societats contemporànies".

Els joves d'entre 15 i 24 anys són el grup d'edat que més se suïcida. És la primera causa de mort a Espanya. Moltes d'aquestes morts es poden entendre per la frustració, per l'excés de desig que hi ha en el mode de vida neoliberal. Has d'estar perpètuament excitat i invertint en la personalitat que ofereixes a les xarxes, amb un imperatiu d'èxit inassolible, i percebent la violència que aquest sistema significa. Els joves veuen la insatisfacció del nostre mode de vida i reben la nostra violència i la del sistema. Això pot portar a aquest "gest absolut", que deia López Petit, un acte que no és desitjable, però que entenc, perquè no poden suportar la pressió.

El problema és el desig frustrat?

El fordisme deia: "com que has de passar dotze hores a la fàbrica, el que has de fer és reprimir el desig". Aleshores apareix Freud amb la idea que el subjecte es constitueix amb la repressió del desig libidinal. I aquesta repressió és el que li permet estar en la societat, controlar-se. Arriba el Maig del 68 i la gent diu: "No vull viure com els meus pares, no vull les vuit hores a la fàbrica, no vull cotxe, casa, tele i vacances, això no és vida. Volem desitjar, volem viure, volem fluir". Apareixen formes de vida contraculturals que es presenten com un alliberament del desig reprimat.

"De la mateixa manera que en el context del Maig del 68 l'esquizofrènia s'oposava al capitalisme fordista, ara és la depressió el que s'oposa al capitalisme neoliberal"

I el capitalisme respon que realitzaràs el teu desig a través del treball; si no vols una feina per a tota la vida a la fàbrica, seràs flexible i precari, aniràs canviant de treball cada dos per tres, t'estaràs formant tota la vida. No vols viure a la mateixa casa? No et preocupis, tampoc la podràs pagar. No vols treballar tantes hores? Doncs en treballaràs moltes més, 24/7, però tindràs la sensació que fas el que a tu t'agrada. El capitalisme va entendre molt bé la necessitat que hi havia d'alliberar el desig i la va fer passar per la productivitat. I encara ens va esclavitzar més. Ara cada cop que ets a les xarxes, que estàs fent *scroll*, estàs donant les teves dades, alimentes el circuit del cibercapitalisme, que viu del teu desig, dels teus interessos. No és només que hi hagi un control sobre tu, sinó que la teva subjectivitat està alimentant la màquina. I per això faig una crítica al desig, però no en el sentit moralista sinó com a manera a través de la qual el capitalisme s'alimenta de nosaltres.

Per això també critiques el “desig postcapitalista”?

És un concepte de Mark Fisher, que analitza com el capitalisme funciona a través del desig. És el que Lyotard anomena economia libidinal. Durant molt temps, el pensament d'esquerres, de l'“Anti-Edip” de Deleuze i Guattari, parlava d'alliberar el desig. I és quan Jean Baudrillard els diu que alliberar el desig és neoliberal. Gairebé un 30% de la població que arriba als CAP és desviada al departament de salut mental. Parlo de la depressió, del suïcidi o de la salut mental perquè crec que hi ha una manera efectiva de resistir, una resistència política a aquesta sobreexcitació del desig. Els nostres cossos i ments ja estan resistint l'imperatiu del capital mitjançant els estats depressius de la gent. No dic que aquesta sigui la solució. L'aposta teòrica del llibre és entendre la depressió com un símptoma del mal funcionament del capitalisme i també com una possibilitat existencial, de pensament. De la mateixa manera que en el context del Maig del 68 l'esquizofrènia s'oposava al capitalisme fordista, ara és la depressió el que s'oposa al capitalisme neoliberal. Per això Bifo Berardi diu: “la depressió és la veritat invertida del discurs dominant”.

Hi ha una altra frase de Berardi que utilitzes: “Política i teràpia seran la mateixa activitat en el futur”.

Quan la gent entén que el que li passa té a veure amb el mode de vida que es genera dins d'aquest sistema econòmic, es torna polític. I la teràpia ja no implica un tractament exclusivament individual sinó un de col·lectiu. És una condició de tots: no és que no sàpigues viure ni adaptar-te i no ets prou positiu amb el sistema. Ann Cvekovich analitza la depressió com un estat polític, a través de les comunitats negres dels EUA, i com això et pot deixar a casa o et pot mobilitzar. És possible una mobilització política a partir la depressió. Allà, per exemple, van muntar el “Dia mundial del depressiu polític”. La gent surt al carrer a manifestar-se amb la bata i les sabatilles.

Cal connectar amb la depressió per poder desertar d'aquest sistema que anomenes “d'economia del deute, acceleració, depressió, reconeixement”?

No. Com tampoc calia ser esquizofrènic durant el fordisme per oposar-s'hi. Però sí que cal haver passat per una experiència de distanciament amb la realitat. La veritat que porta la depressió és aquesta separació respecte a la realitat simbòlica, que diria Lacan. El depressiu veu que el món, la gent, està agitada en les seves neurosis particulars, no paren, i no se sent part d'aquesta hiperactivitat. La depressió porta una lucidesa i una consciència del mecanisme libidinal que està fent moure la roda de hámster, i la veu des de fora. Jo parlo de les melancòliques de Marguerite Duras, que eren aquestes figures femenines, burgeses, que estaven cansades de la seva vida familiar i prenién una posició d'estar al marge de la realitat. Quan parla de les seves relacions sexuals, mostra que no entren en el joc del desig masculí, se'l miren amb distància, veuen la *performance*, i no les satisfà. La realitat del capitalisme també està hipersexualitzada, i per ai-

xò la posició de les melancòliques és que s'està davant d'una representació, d'una performació que en veritat no diu res.

Políticament, la melancolia és el mateix que la nostàlgia?

El moviment obrer va ser derrotat i amb ell, molts dels autònoms dels setanta, que es van quedar enganxats pensant en aquesta derrota. Això és la melancolia d'esquerres, que es pot criticar perquè és nostàlgica, tal com Freud entenia la pèrdua: en lloc de reorientar la libido i superar-ho, et quedes enganxat a l'objecte que has perdut. La melancolia és quedar-se enganxat en aquest ideal que no s'ha realitzat. El que voldries per sortir de l'estat melancòlic és recuperar una cosa que és irrecuperable. Les dretes també fan aquest exercici de nostàlgia, però llegeixen molt millor que nosaltres el malestar del neoliberalisme i el mobilitzen a través d'una promesa de retorn a l'ordre anterior: a la masculinitat clàssica, a l'estat nació, a l'imperi que s'ha perdut.

Quina melancolia és la que reivindiques, doncs?

La que ens fa entendre que el melancòlic no es queda enganxat a l'objecte perdut, sinó que recorda el trauma, sap que s'ha perdut alguna cosa, que la catàstrofe ja ha tingut lloc, que no hi ha una alternativa. Això és necessari perquè, en el sistema actual, les noves generacions han perdut l'experiència de la pèrdua. Ja no saben que va haver-hi formes d'oposició al sistema: que hi havia un contracinema, per exemple, gent que treballava contra el sistema cinematogràfic imperant. I no saben que això es podria fer ara, recollir l'esperit d'oposició i lluita. Les generacions que ho hem viscut hem de transmetre aquesta idea de la pèrdua a les noves. Poso l'exemple de la Rosalia, que agafa elements contraculturals, com Burial o Simone Weil, i ho fa passar per mercaderia, a través del que havia sigut una oposició a la cultura imperant. Es queda amb la forma, però no amb la radicalitat del contingut. Se li ha tret la historicitat, el punt contracultural, tot el que hi havia de traumàtic i s'ha empaquetat d'una manera fàcilment consumible.

Les esquerres estan atrapades en aquesta melancolia-nostàlgica?

Les esquerres parlamentàries, socialdemòcrates, han deixat de ser esquerres. Només poden fer petites negociacions que frenin la destrucció del sistema de benestar. És clar que és millor tenir pisos de protecció oficial que no tenir-los, però en el fons es requeriria un canvi profund del sistema de propietat, i això és canviar radicalment el sistema capitalista. Tocar això de veritat seria fer política d'esquerres. Però ara només s'està gestionant

“Polítitza molt més pensar en el que és aquí i ara que no pas en una perspectiva de futur, ja que la majoria estan basades en promeses que ningú no complirà”

el capitalisme neoliberal d'una manera una mica més humana, acceptable. Per això, tal com deia Tronti, la democràcia lliberal va guanyar al moviment obrer. Trobo més interessants propostes com les de Tiqqun, que des de l'autonomia, diuen: "Aquí i ara". O Bernardi, quan parla de la "deserció". O les lluites feministes i els moviments queer, que són importants perquè parlen des dels afectes, des de les seves ferides. Tenen memòria i recorden el trauma, la violència patida. No es tracta només de fer una crítica al capitalisme des de la seva estructura econòmica i les desigualtats que genera, sinó parlar de com ens fa sentir, quins són els afectes i efectes que provoca, tot allò que ens permet anar més enllà del concepte d'ideologia.

També critiques conceptes com "utopia", "esperança" o la noció de "futur".

Tant el capitalisme com el moviment obrer i el marxisme estaven basats en una comprensió de la història lineal, progressiva, en què fariem la revolució i després vindria la utopia realitzada. Era un període que funcionava molt amb paraules com "esperança", "imaginació" o "futur". Aquests conceptes han caigut. I no ens en volem adonar. No podem continuar amb un discurs que ja ha fracassat. Hem d'abandonar aquest tipus de conceptes que provenien de la concepció cristiana del temps, del projecte dels estats nació. Em sembla anacrònic, ingenu i sentimentalista continuar pensant-hi. No els fa servir ni el capitalisme. La meua posició és que es pot viure sense esperança i sense futur. De fet, és com s'ha de viure, perquè exigeix estar en el present, en l'aquí i ara, i fer el que cal fer, independentment de les conseqüències en el futur. Viure sense futur ni esperança ens polititza, perquè

no deixem res per a després, i no ens fem trampes a nosaltres mateixos actuant condicionats pel que esperem que vindrà i, en realitat, sabem que no vindrà.

Però la promesa de futurs desitjables és una base important que articula els moviments en lluita, mobilitzant la il·lusió i l'esperança, especialment en l'escenari col·lapsista actual...

Els feminismes no han hagut de projectar una utopia cap al futur. No diuen: "farem la revolució i el patriarcat desapareixerà", sinó que aquí i ara fan les denúncies, aquí i ara es proposa tal forma de relacionar-nos, aquí i ara organitzo la meua realitat afectiva d'una manera. Si un nen s'ofega al Mediterrani, sabem què hem de fer, no cal que esperem ni prometem un món en què no hi hagi fronteres. Polititza molt més pensar en el que és aquí i ara que no pas en una perspectiva de futur, ja que la majoria estan basades en promeses que ningú no complirà. Em sembla menys infantil. Ens cal recuperar l'esperit dels punks de l'era post-Thatcher, que van veure l'engany en què es ficava a la classe treballadora. I no vull dir anar cap a l'autodestrucció dels punks, sinó tenir una posició d'agressivitat cap a un discurs de la promesa de futur que ja era irreal, que ni s'ha complert ni es complirà. Ara els joves segueixen a Lladós i els *criptobros* i pensen que amb criptomonedes es faran rics. Ha d'haver-hi una distància en la manera que et volen fer viure i com vols viure tu. Cal saber que el seu és un mode de viure irreal, que només genera insatisfacció. Cal fer-se la pregunta que plantejo al llibre i que prové de la psicoanàlisi: "Vols el que desitges?". Resistir al sistema neoliberal actual és preguntar-se això a cada passa. ●

Ideari

D'ARISTÒTIL A CARRIE BRADSHAW,

Sèries com 'Sexe a Nova York' o 'Girls' situen la idea de l'amistat al centre dels seus relats. A diferència dels referents filosòfics clàssics, posen l'accent en la perspectiva femenina. Però, com faria la protagonista de la primera, no podem evitar preguntar-nos: ofereixen una visió veritablement reparadora dels malestars d'avui?

TEXT: ANAÏS BORRÀS

AMISTAT EN TEMPS DE MALESTAR

“**N**osaltres, que creïem ser amics, no hem pogut arribar a descobrir què és l'amic”. D'aquesta manera irònica s'expressa Sòcrates al final de *Lisis*, diàleg de Plató que explora la naturalesa de la *philia* o amistat. Parar atenció a l'amistat no és novèdós; travessa una tradició filosòfica mil·lenària. I, des del seu origen com a objecte d'estudi, s'ha revelat com una dificultat conceptual. De la mateixa manera que expressava en aquest llibre escrit fa 24 segles, encara avui, malgrat reconèixer les persones amigues, sovint ens enfrontem al ridícul de no saber posar paraules a què és l'amistat.

L'ideal d'amistat que forma part del nostre imaginari col·lectiu l'hem heretat d'Aristòtil, qui li dedica dos llibres sencers de l'*Ètica Nicomàquea*.

La seva reflexió parteix d'una d'experiència quotidiana comuna: “És d'allò més necessària a la vida. Ningú, encara que fruís de tots els altres béns, no s'avindria a viure sense amics”. D'entrada, l'amistat sembla ser necessària i bona. Ara bé, no totes les amistats són iguals. Aristòtil en distingeix tres tipus: amistats per utilitat, plaer o caràcter. Podem voler ser amigues d'una persona per interès o perquè ens ho passem bé juntes. Aquestes formes d'amistat, segons el filòsof, són circumstancials i tendeixen a dissoldre's quan desapareix allò que les sostenia. També és possible, però, voler ser amigues d'una persona pel fet addicional que sigui bona persona. Per Aristòtil, no més aquestes últimes poden ser considerades amistats veritables, ja que no es fonamenten en la necessitat sinó en una benevolència recíproca. Són les que treuen el millor de cadascú, les més difícils d'aconseguir i les més exigents a l'hora de mantenir-les. Exigeixen disposar de temps per poder-lo compartir; per això, d'amistats de veritat, se'n poden tenir poques. En definir l'amistat vertadera com aquella deslliurada de la necessitat, autosuficient i desenvolupada amb temps, el pensador estableix una exigència que no tothom pot assumir. La pregunta és inevitable: qui ha estat pensat com a subjecte de l'amistat?

Com planteja la filòsofa Marina Garcés en *La passió dels estranys* (Galaxia Gutenberg, 2025), l'amistat és una de les poques relacions socials que “no ha generat una institució ni una legalitat pròpies”. Fins ara, la teoria que havia generat havia quedat incompleta. “Les dones han estat les grans absents dels imaginaris clàssics de l'amistat”, diagnostica Garcés. Si bé és cert que Epicur es va desviar de la tradició aristotèlica esborrant les distincions jeràrquiques entre els diferents tipus d'amistat, aquesta concepció no va consolidar-se com a paradigma dominant. Històricament, va quedar deslegitimada i sovint associada a formes de vida sospitoses o moralment ambigües. El pensament de l'amistat va continuar orbitant al voltant d'un

ideal d'autosuficiència i virtut compartida que, en la pràctica, resultava excloent. L'humanista Michel de Montaigne, al segle XVI, va arribar a afirmar que l'amistat era impossible entre dones: “No hi ha constància que el sexe femení hagi donat mostres d'un afecte semblant, i els filòsofs antics declaraven la dona incapaç de professar-lo”. En aquest marc, van quedar fora tant les dones com totes aquelles relacions marcades per la dependència, la cura o la vulnerabilitat compartida.

DE PLATÓ ALS PLATÓS

És precisament aquest buit simbòlic el que la cultura mainstream s'ha dedicat a omplir en les darreres dècades. Sèries com *Sexe a Nova York* (*Sex and the City*, HBO, 1998-2004) o *Girls* (HBO, 2012-2017), que segueixen grups de quatre amigues que s'enfronten a la vida adulta a Nova York, no són només productes d'entreteniment. Convertides ja en sèries de culte de la cultura pop, aquestes ficcions configuren moltes de les expectatives

de les generacions més recents respecte de l'amistat femenina. Hannah Horvath, protagonista de *Girls*, l'encertava en afirmar, a l'episodi pilot: “Crec que puc ser la veu de la meua generació... O almenys una veu d'una generació”. Efectivament, *Girls* ha aconseguit consolidar-se com un relat generacional capaç d'interpel·lar no només les espectadores que van créixer amb la sèrie, sinó també les de fornades posteriors. Des del 2023, la sèrie viu un boom de revisionats. Ha estat redescoberta i adoptada per la generació Z. *The New York Times* es preguntava en un article: “Per què hi ha tanta gent remirant *Girls*?”

Però, realment, quin ideal d'amistat capturen aquestes sèries? El mainstream ens ha promès l'amistat com a centre emocional de la vida adulta, construïda per mitjà de grups petits que es mantenen units al llarg del temps i que tendeixen a excloure tot el que no en forma part. Amistats que s'articulen com un espai gairebé autosuficient, que esdevé la font principal de reconeixement, suport i pertinença. Si tornem a Aristòtil, però, les amistats que han estat representades pel mainstream no es corresponen amb les amistats vertaderes. Aquestes amistats no es fonamenten necessàriament en el bé sinó més aviat en el plaer d'acompanyar-se a fer un *brunch* o a beu-

re un *Cosmopolitan* -el còctel favorit de Carrie Bradshaw, la protagonista de *Sex and the City*- o en la utilitat d'assistir ple-gades a l'esdeveniment de moda a la ciutat.

Sembla que s'ha arribat fa poc a un consens respecte a com aquestes sèries no es fonamenten en la virtut aristotèlica. A les xarxes socials, compilacions com “Top 10 de raons per les quals Carrie Bradshaw era la PITJOR” superen el milió de visites. Són molts els exemples que presenten les protagonistes d'aquests productes audiovisuals com a egoistes, fins i tot narcisistes, o que assenyalen com el públic s'ha acostumat a veure com Carrie monopolitza les converses, malgrat que les seves amigues travessessin moments més delicats o com les deixa plantades per prioritzar el nòvio del moment. ►

MARINA GARCÉS, A 'LA PASSIÓ DELS ESTRANYS', ASSENYALA QUE L'AMISTAT ÉS DE LES POQUES RELACIONS SOCIALS QUE “NO HA GENERAT UNA INSTITUCIÓ NI UNA LEGALITAT PRÒPIES”

► Un dels episodis més citats en les converses digitals és aquell en què Bradshaw, després de trencar amb Aidan i quedar-se sense estalvis -en bona part, a causa la seva addicció a les compres-, demana ajuda al grup d'amigues per afrontar un deute de 30.000 dòlars. Una d'elles, Charlotte, es resisteix a ajudar-la i només ho fa després d'una discussió tensa, marcada per una frase que ha esdevingut emblemàtica: "No és la meua feina arreglar les teves finances. Tens 35 anys".

Girls, per la seva banda, també retrata una amistat caracteritzada per l'egoisme, la dependència afectiva i, fins i tot, la competència entre les seves integrants. A més, una de les disfuncionalitats endèmiques que comparteixen aquests grups de noies, com assenyala Marina Garcés, és que "les representacions de l'amistat entre dones han passat gairebé sempre pel filtre de què poden significar aquestes relacions per a la mirada de l'home i la seva posició". Així, "Ser-per-a-l'home és el filtre que s'aplica sobre la vida de les nenes i les dones, especialment quan aquestes construeixen els seus propis espais d'afecte i de relació", conclou Garcés. L'amistat de les noies de *Sex and the City* es vehicula al llarg de les sis temporades, a través de les seves relacions sexeafectives. Conseqüentment, una sèrie sobre relacions sexoafectives amb quatre protagonistes dones heterosexuales, d'alguna manera, acaba sent sobre homes. "Com pot ser que quatre dones tan intel·ligents no tinguin res més de què parlar que dels seus nòvios?", fa notar el personatge de Miranda Hobbes.

TEMPS D'HETEROPESSIMISME
Malgrat les seves disfuncionalitats, aquestes amistats ens continuen interpel·lant. Per què ens funcionen tant? Una possible resposta té a veure amb el context d'heteropessimisme que arrosseguem actualment. La periodista Chanté Joseph escrivia, en un article publicat a *Vogue* titulat "És que ara fa vergonya tenir nòvio?", que "estar en parella ja no confirma la teua feminitat" i que, fins i tot, "dir que estàs soltera s'ha convertit en un gest d'orgull". Aquest diagnòstic, viral a les xarxes socials, expressa un malestar col·lectiu que fa temps que existeix, però que de sobte se li ha pogut posar nom: "heteropessimisme". El terme va ser encunyat per Asa Seresin en un article publicat el 2019 a *The New Inquiry*, titulat "Sobre l'heteropessimisme". A l'article, descrivia com moltes persones heterosexuales expressen frustració envers les seves relacions a través de l'humor. En temps d'heteropessimisme, tenir nòvio fa vergonya, però tenir amigues no.

Un altre motiu del seu èxit és el context de soledat no desitjada. Per què, realment, qui pot gaudir d'una amistat com la que representen aquestes sèries? De nou, no gaire gent. Segons l'Enquesta de Salut de Catalunya de l'any 2022, un 22% de la població catalana de més de 15 anys afirmava que se sent sola. Aquest fenomen actualment afecta el 25,5% de la població jove a l'Estat espanyol, segons l'"Estudi sobre joventut i soledat no desitjada a Espanya", de l'Observatori Estatal de la Soledat No Desitjada. Moltes persones experimenten que no disposen d'un grup d'afinitat cohesionat i, més aviat, se senten soles. Fins i

tot Lena Dunham, creadora de *Girls*, reconeixia aquesta situació en un article d'opinió a *Vogue*: "Mai no he sigut gaire bona tenint amitats, especialment amigues. Per això vaig començar a escriure: obres de teatre, poemes, relats breus, molts d'ells sobre noies amb més amigues de les que jo tenia. L'escriptura era la meua manera d'intentar entendre, fins i tot de sentir, com era formar part d'alguna cosa".

Durant anys s'ha pensat que l'element menys realista d'aquestes sèries era la capacitat adquisitiva de les seves protagonistes, capaces de pagar un lloguer a Nova York amb feines creatives. En realitat, però, el més inversemblant era la possibilitat de tenir un grup d'amigues amb qui veure's més d'un cop al mes. Perquè, fins i tot quan es té la sort de tenir amitats,

el problema sovint és trobar el moment per quedar amb elles. "Parlem de l'amistat com el gran antídote dels malestans contemporanis, però qui té temps per dedicar-s'hi?", es preguntava Marina Garcés. L'article titulat "La cultura de quedar per posar-se al dia amb amics: per què ja no compartim la vida, ens la resumim", publicat a *Eldiario.es* el novembre de 2025 i signat per Juanjo Villalba, es va viralitzar perquè posava sobre la taula aquesta insatisfacció generalitzada.

De vegades, ens sentim soles malgrat tenir, tècnicament, amigues. Compartim la sensació que, per veure'ns, cal demanar cita i gairebé confeccionar un ordre del dia per abordar totes les actualitzacions acumulades a causa de no compartir el dia a dia. No oblidem, i ja ho assenyala Aristòtil, que el temps compartit és condició necessària d'una amistat vertadera. Aquest fenomen, batejat com a *Catch-up culture*, parteix d'un fet paradoxal: per fi sabem que l'amistat és un vincle important, però quedar amb amitats per tal de posar-se al dia de les respectives vides ha passat a formar part de la inabastable *to do list* (llista de coses a fer) de molta gent. També les relacions d'amitats queden sotmeses a criteris d'eficiència: trobar-se ha de "valdre la pena", ha de justifi-

car l'esforç logístic, ha de ser emocionalment rendible. En conseqüència, la gent acaba forçada a mantenir el contacte amb l'amistat a través del reflex de la ficció. Potser revisiten aquests relats perquè projecten una forma de vincle que desitjaríem tenir, però que a la pràctica és incompatible amb les nostres atapeïdes agendes.

Cal anar amb compte amb aquestes projeccions, però, perquè les amistats també es trenquen. Les ruptures amoroses fa segles que han estat representades a la literatura i al cinema. En canvi, no disposem del mateix volum de material per explicar la fi d'una amistat. Tal com recorda Marina Garcés, "la ruptura de l'amistat és un buit en el llenguatge". A *La amiga que me dejó* (Debate, 2025), Núria Labari parteix, precisament, de la mancança "d'un relat per la separació de les amigues" amb l'objectiu de pensar l'amistat "des del seu principi fins al seu final". En aquesta recerca, iniciada pel dol d'una ruptura d'amistat, ens adverteix com estem idealitzant l'amistat "d'una manera tan irresponsable com es va fer amb l'amor romàntic".●

AVUI, LES RELACIONS D'AMISTAT ESTAN SOTMESES A CRITERIS D'EFICIÈNCIA: L'ESFORÇ LOGÍSTIC PER TROBAR-SE HA DE "VALDRE LA PENA", HA DE SER RENDIBLE EMOCIONALMENT

El que queda després de la guerra

LA RECOMANACIÓ DE: **JOAN ROURE**

No podem dir que llegir i alhora conèixer el nostre passat ens garanteixi no tornar a caure en antics errors, però és indiscutible que fer-ho, com a mínim, ens dona una base des d'on construir-nos una opinió amb cert criteri. Tenim els llibres d'història com a bons artefactes de la causa, però, per aquells que prefereixen el format novel·lesc, també hi ha una opció molt llaminera: les novel·les de ficció on se'ns expliquen fets verídics. I en aquest gènere podem inscriure *La pell* de Curzio Malaparte, una obra també emmarcada dins de l'etiqueta de literatura europea de postguerra. Si a la seua obra anterior, *Kaputt*, Malaparte retratava la descomposició moral d'Europa sota el feixisme, a *La pell* ens mostra l'endemà: l'arribada dels "alliberadors" aliats a una Nàpols devastada, el 1943, quan esdevé la primera ciutat alliberada a Itàlia. L'obra barreja memòries, reportatge de postguerra i molta sàtira en la narració; per tant, i tot i els evidents elements autobiogràfics que conté –l'autor fou corresponsal i oficial d'enllaç amb els aliats–, fariem bé de no tractar el llibre com un document estrictament històric.

Malaparte ens trasllada un element cabdal: el fet que la guerra no acaba quan cauen les armes, sinó que encara continua en l'ànima de les persones, en la fam i en la descomposició moral de la gent. També incideix molt en la corrupció dels vencedors, que sempre queda tapada per la victòria. Dibuixa els aliats com a persones ingènues i alhora arrogants i furga en la seua ceguesa moral.

Estem davant d'un retrat de la degradació social que va quedar després de l'alliberament, amb la prostitució, la misèria i un mercat negre no només material proliferant als carrers. Tot es ven: els cossos, l'orgull i la història.

L'autor ens diu que, en una guerra de supervivència extrema, l'ésser humà perd la dignitat, la ideologia i l'ànima per salvar l'única cosa que li queda: la pell. Llavors

apareix l'instint primari, amb l'objectiu principal de no morir de fam, deixant de banda altres lluites amb noms grandiloqüents i pomposos, com la llibertat o l'honor.

Malaparte també qüestiona la idea dels bons i els dolents –mostrant-nos que la victòria no garanteix la justícia–, i ho fa a través d'un estil cru, provocador i irònic, i una visió que incomoda per la seua veritat dita sense eufemismes ni mitges paraules, un recurs sens dubte buscat per l'autor.

La pell és una obra clau de la literatura del segle XX plena d'imatges pertorbadores i grotesques, però alhora fascinants, de realisme brut i existencialista. Dialoga amb altres grans obres del gènere com *Viatge al fons de la nit* de Louis-Ferdinand Céline, quant al nihilisme i la llengua bruta, o fins i tot *La pesta* d'Albert Camus, malgrat que l'estil del francès és de tall més contingut i moralista, però connecta amb la "pesta" que descriu Malaparte a Nàpols com la metàfora d'una malaltia moral que s'encomana i que degrada les relacions humanes fins a l'absurd. Escrita des de la ferida fixada en la pèrdua de la innocència col·lectiva, repleta de frases punyents, que ens remouen i ens fan aturar per pensar: és el que té la gran literatura.

Llegir-la és tot un luxe que per fi podem fer en català gràcies a l'excel·lent tasca de traducció d'Anna Casassas i la bona labor del segell La Segona Perifèria, que a mitjan any passat ja ens va portar *Ferrocarrils de Mèxic*, una altra obra extraordinària de caràcter antibel·licista també amb una història situada a Itàlia, tot i que en aquest cas narrada des de la visió dels feixistes, amb una bona dosi de crítica de fons al nazisme feta des del terreny de la sàtira i on ens trobem amb episodis d'humor negre absolutament surrealistes. Per tot això, considero que estem parlant com a mínim d'una de les editorials amb més criteri estilístic i de qualitat que podem trobar dins l'univers literari en català.

NARRATIVA

La pell

Curzio Malaparte

Traducció d'Anna Casassas

La Segona Perifèria, 2026

448 pàgines

Raquel Fontecha i Joan Roure capitanegen la irreductible, llibreria i espai cultural de Lleida que també és un projecte de vida, que sorgeix de l'amor, com totes les grans empreses de la història: de l'amor a la Literatura –aquesta sí, amb majúscules– i a la cultura –i contracultura– que l'envolta. Vivim en un món tan interconnectat que qualsevol iniciativa, per petita i local que sigui, afecta de manera concèntrica a les persones que hi orbiten a l'entorn: una tela d'aranya entreteixida amb empatia i reconeixement de l'altre, tal com ha de ser en una història d'amor.

EL CURT ESTIU DE L'AMOR LLIURE

TEXT: **JÚLIA MAS**
IL·LUSTRACIÓ: **FERRAN COVES**

L'esclat revolucionari posterior al cop militar de 1936 va ser un camp d'experimentació de nous models socials i dels vincles entre les persones en tots els ordres de la vida, també en les relacions sexoafectives: les parelles, el matrimoni com a ritual i institució, la monogàmia o la situació de les dones van ser objecte de debats intensos en entorns llibertaris

El setembre de l'any 1936, al comitè revolucionari del barri de Gràcia de Barcelona s'hi celebrava un acte inusual. José Avellana i Lola Baños van contraure matrimoni en els termes que requeria l'excepcional clima polític del moment: prometent-se respecte pels seus ideals i fidelitat mútua. No van ser els únics. Gabriel Monteagudo i Teresa Serrano es van casar en el comitè revolucionari de Terrassa i José Sánchez i Isabel García a Badalona, a finals del mateix any. Després de les fórmules de rigor, i el "sí, vull", el comitè els feia entrega del document segellat que els reconeixia com a acabats de casar. En alguns casos, l'himne "Hijos del pueblo" tancava la cerimònia.

En aquell context revolucionari, els sindicats, el centres a partir dels quals s'articulava la vida social i política de l'època, permetien a les parelles anarquistes casar-se sense que l'Església o l'Estat -per mitjà del matrimoni civil- formés part de l'equació amorosa. Des de la concepció llibertària, la família, l'amor i el sexe eren institucions carregades d'anacronismes, de revestiments burgesos i arcaics i calia, amb urgència, donar-los un nou enfocament, buscar estratègies i alternatives. Eren un nou front on batallar.

L'amor no sempre ha estat la llavor de la família, ni de bon tros. Alexandra Kol-lontai explicava que els llaços que unien les famílies camperoles eren econòmics, no pas romàntics. El mateix passava en les famílies burgeses, que tenien com a màxim objectiu la transmissió de capital per mitjà de la descendència legítima. El sentiment amorós, explica la revolucionària russa, es converteix en un eix vertebrador del matrimoni "quan la família deixa de ser una unitat de producció per convertir-se en una unitat de consum i en guardiana del capital acumulat".

LA MONOGÀMIA, A DEBAT

Durant els anys de la Segona República i els posteriors a la insurrecció militar de juliol de 1936, als Països Catalans el moviment anarquista havia pres especial força i treballava per acabar amb les formes de l'ordre burgès, fet que incloïa, també, la manera en què aquest penetrava i organitzava la família i les relacions afectives i sexuals. La premsa llibertària debatia sobre una forma d'estimar que fos rupturista i que s'alineés amb l'esperit antiautoritari de la militància. En aquest sentit, l'amor lliure era una fórmula que feia prevaldre

la llibertat individual per unir-se lliurement, per estimar i desitjar sense obstacles morals, polítics ni religiosos. Cal destacar, però, que en cap d'aquells debats s'inclou la possibilitat de parlar de relacions que no fossin heterosexuales.

Aquesta visió bevia de postulats naturistes i anarcoindividualistes com la "camaraderia amorosa" d'Émile Armand. L'assagista francès defensava un model de relacions basades en la llibertat sexual i el respecte mutu, defugint qualsevol esquema monògam, que relacionava amb la possessivitat i el control. Segons Armand, alliberant-se en la forma d'estimar, l'individu també s'alliberava socialment i políticament. L'amor lliure i les seves diferents formes no s'encotillaven en un reglament ni tenien cap finalitat que no fos la pràctica última de la llibertat.

La realitat, però, és que aquesta opció no era la més comuna. Alguns sectors, des de la premsa àcrata, criticaven la possible deriva que podia prendre en una base social que consideraven que no estava preparada per una fórmula tan radical. En aquest sentit, proposaven l'anomenat "amor singular", una unió monògama basada en els principis anarquistes de solidaritat, igualtat, compromís mutu i comunió física i sentimental.

L'historiador Alejandro Lora Medina explica en l'article "El amor libre y las relaciones sentimentales en el anarquismo español" (revista *Historia Contemporánea*, Universitat del País Basc, 2019) que la difusió i la divulgació de les unions lliures su-

perava la pràctica personal i, per això, des dels col·lectius de joves, ateneus i sindicats, es van mobilitzar per portar el debat a xerrades on la militància compartia experiències i dubtes. En son exemple, tal com recull l'autor de l'estudi, els actes celebrats al Sindicat de l'art fabril i tèxtil de Barcelona que organitzava l'Ateneu Llibertari del Clot sobre "La dona i l'amor", en els quals es va apuntar que l'amor lliure era la veritable forma d'igualtat entre homes i dones. Altres activitats documentades van portar enunciats com "Amor lliure i higiene sexual", "Amor i moral" o "Amor lliure i amor mercenari".

QUÈ HI DEIEN LES DONES

Al IV Congrés de la CNT, celebrat a Saragossa el maig de 1936, ja s'havia abordat la qüestió de les relacions sexuals i la família. En una ponència es

litat de les dones, elles corrien el risc de quedar-se embarassades, de ser repudiades i marginades, si es perdien les poques garanties que els brindava la formalització del matrimoni establert. Així ho deia Lucía Sánchez Saornil, una de les fundadores de l'organització anarcofeminista Mujeres Libres. La poetessa era una gran defensora de l'amor lliure, però alhora assenyalava, segons explica Lora Medina, la "demagògia de molts llibertaris que, tot i que en l'àmbit teòric defensaven l'igualitarisme, a la pràctica mantenien una doble moral sexual emparant-se en la tradició".

Tanmateix, des de publicacions com *Mujeres Libres* o *Solidaridad Obrera*, autores com Federica Montseny, Amparo Poch o la mateixa Sánchez Saornil van fer apologia d'aquest tipus d'unions, animant les dones a conquerir espais que se'ls havien privat i fer-ho sense haver de recórrer a les tuteles de l'Estat ni de l'Església. Alhora, van ser molt crítiques amb els "casaments a la llibertària", una pràctica que es va fer més habitual quan va esclatar la guerra, en què els enllaços es feien substituint l'espai sagrat i el cerimonial catòlic amb un succedani llibertari. Des d'un inici, Mujeres Libres denunciava l'excessiu respecte a les formalitats tradicionals. Amparo Poch, metgessa anarquista i militant de l'organització, escrivia que la unió i desunió de la parella eren decisions que requeien exclusivament a l'àmbit privat d'aquesta. En cas contrari, seria fer de l'amor "el lloguer d'una finca".

La crítica de Mujeres Libres cap a aquests rituals anarquistes era fontal i àcida: ho veiem en un article satíric publicat en el seu butlletí titulat *Proyecto para la creación de una fábrica de bodas en serie*, on, davant la decepció que implicava que hi hagués gent que es volgués continuar casant, proposava construir una fàbrica als afores dels nuclis urbans on es feien matrimonis en cadena després de recrear diversos tràmits burocràtics. S'hi deia: "la cerimònia és gratuïta, bastant dissort tenen els que venen. Després se'ls posa l'argolla i la cadena, se'ls dona a besar la tricromia del comunisme llibertari i se'ls tira per un tobogan"; i sentenciava: "Quan hi havia el capellà, us enganyava el capellà; quan hi havia el jutge, us enganyava el jutge; ara us enganyem nosaltres".

Davant d'un canvi de mentalitat radical, és natural que sorgissin inquietuds i dubtes. Alejandro Lora Medina explica que a *La Revista Blanca*, una publicació quinzenal liderada per referents de l'anarquisme com Teresa Mañé (que signava els ar-

L'amor lliure era una fórmula que feia prevaldre la llibertat individual per desitjar i unir-se sense obstacles morals, polítics ni religiosos. Però val a dir que en cap d'aquells debats es va incloure la possibilitat de relacions que no fossin heterosexuales

ticles com a Soledad Gustavo) o Joan Montseny (que usava el pseudònim de Federico Urales), s’hi va obrir una secció de consultori on es publicaven respostes a preguntes que enviaven les lectores; preguntes com, per exemple, si es podien considerar anarquistes les parelles casades per l’Església o l’Estat. La redacció de la publicació, l’any 1934, considerava que sí, però només en el cas que no coneguessin les idees àcrates en el moment de la unió. El 1935, la lectora que s’identificava com “*Una bandida sin carnet*” preguntava si una dona que s’havia casat amb un burgès que l’havia abandonada podia relacionar-se sentimentalment amb altres homes; la revista responia que “podia, per descomptat. I seria una veritable llàstima que no intentés reconstruir la

seva vida amb un altre home, capaç d’estimar-la i respectar-la”.

UN ‘TINDER’ ROIG I NEGRE

Alhora, aquesta mateixa publicació va detectar una altra necessitat: els espais llibertaris estaven molt masculinitzats i els homes que volien practicar l’amor lliure sovint tenien problemes per a trobar candidates que també ho desitgessin. Entre juliol del 1934 i el novembre del 1935, *La Revista Blanca* va estrenar una secció de contactes on homes anarquistes publicaven el seu nom i direcció acompanyada d’una petita auto-descripció, perquè les interessades poguessin posar-s’hi en contacte. Ho van fer 199 homes, que escrivi-

en des de diversos llocs dels Països Catalans, de l’Estat Espanyol, també des de presons o des de l’exili, a l’Argentina, l’Estat francès, Cuba o als Estats Units. Preveient situacions d’assetjament, la revista no permetia que les dones possessin anuncis i les animava a avisar al diari si es produïen enganys, abusos o si els homes amb què establien contacte els demanaven diners.

Alguns dels anunciants eren Francisco Hecho, de 37 anys, amb formació de tenor i que escrivia des de Tarragona: “desitja una dona intel·ligent, que conegui bé l’ideal anarquista i, a ser possible, que tingui aspiracions artístiques.”; Juan Ventura Torres, un jornaler i llaurador detingut, també, de Tarragona; Manuel San Juan, de 35 anys, des de

l’Havana, “desitjaria relacionar-se amb una companya menor de trenta, no importa si té un fill”; o Fructuoso López, d’Ondara (la Marina Alta), que explicava: “Tinc cinquanta-set anys, exerceixo l’ofici de pagès, em conservo físicament bé, soc vegetarià i desitjaria una companya que li agradés la meua vida i que tingués les meves idees, per unir-m’hi lliurement, en cas que ens agradéssim”. Més enllà de l’anècdota, en aquesta mena d’avantpassat de les aplicacions de cites, podem entreveure una nova manera de viure que s’intentava obrir camí enmig d’una revolució que aspirava a transformar totes les dimensions de la vida, convertint l’amor, el desig i la convivència en un camp més de lluita per la llibertat. ●

Contra la política de l'escassetat

El discurs que atribueix la desigualtat a l'excés de població no és nou. És una vella ideologia de les classes dominants reciclada en clau contemporània. Cada vegada que la pobresa s'explica per la demografia, es protegeix el capital

TEXT: **CRISTIAN FERRER**

DOCTOR EN HISTÒRIA, PROFESSOR DE SECUNDÀRIA I SINDICALISTA

IL·LUSTRACIÓ: **WARA DE ORMAECHEA**

“**Q**ue el nombre dels nostres membres sigui il·limitat”. Aquesta era la norma fundacional de la London Corresponding Society, de 1792, un dels primers nuclis del radicalisme democràtic modern. Era una idea simple i explosiva: la força política i social no neix de restringir qui forma part del poble, sinó d'eixamplar-lo. E. P. Thompson va veure en aquesta màxima una clau decisiva en la formació de la classe obrera anglesa: el trencament amb una política reservada a minories propietàries i l'aparició d'un “nosaltres” potencialment universal. Aquest principi –que el nostre nombre sigui il·limitat– marca una frontera ideològica que continua sent plenament vigent. A una banda, la tradició democràtica i obrera que entén la força com a capacitat col·lectiva; a l'altra, totes les variants de la política de l'escassetat, que expliquen la desigualtat no

pel poder ni per la propietat, sinó per la quantitat de gent.

En els darrers anys, aquest segon marc ha tornat a guanyar presència entre sectors de l'esquerra. Sota formes noves –discursos sobre demografia, sostenibilitat, pressió migratòria o saturació dels serveis– reapareix una idea antiga: que hi ha “massa gent” i que aquest “massa” és, en última instància, el problema. La pobresa, la precarietat, l'encariment de l'habitatge o el col·lapse dels serveis públics són així reinterpretats no com el resultat d'un ordre econòmic, sinó com un efecte gairebé natural del nombre.

La idea que la quantitat de població produeix pobresa és una de les més persistents del pensament social modern. El raonament és antic: massa població pressiona els recursos, deva l'obra i genera desigualtat. Però, ja al segle XIX, Marx va mostrar que allò que Malthus anomenava “excés

de població” no és un fet natural sinó un producte social: l’“exèrcit industrial de reserva” no el crea la biologia sinó el capital, mitjançant acomiadaments, automatització, subcontractació i polítiques migratòries dissenyades per disciplinar salaris.

Quan avui es diu que l'habitatge és car, que els salaris no arriben o que els serveis públics estan saturats perquè “som molts”, s'està naturalitzant allò que és polític: un model productiu basat en baixos costos laborals, un mercat d'habitatge convertit en actiu financer i un Estat que ha renunciat a regular i redistribuir. La demografia apareix així com una coartada que desplaça el conflicte fora del camp del poder.

Hi ha lectures que atribueixen grans canvis socials a xocs demogràfics. La Pesta Negra (1346-1353) va provocar una reducció massiva de la població a Europa, però l'augment de les rendes camperoles registrades els

segles següents no van ser el resultat automàtic d'una disponibilitat de recursos més elevada. Les elits feudals van reaccionar aviat intentant bloquejar qualsevol millora salarial mitjançant lleis repressives com el *Statute of Labourers* (1351), que congelava salaris, criminalitzava la mendicitat i restringia la mobilitat de la pagesia. La millora relativa de condicions només va arribar allà on hi va haver resistència, motins i revoltes.

A Catalunya, l'abolició de les servituds tampoc va ser el resultat d'una “lei de la física”, sinó d'un segle de conflictes remences que culminen en una decisió política: la Sentència Arbitral de Guadalupe de 1486. La història social no es mou per equilibris poblacionals, sinó per correlacions de forces.

Quasi cinc-cents anys més tard, la Catalunya del *desarrollismo* franquista és una prova empírica devastadora contra qualsevol lectura demo-

gràfica del conflicte social. Entre els anys cinquanta i setanta del segle XX, comarques com el Baix Llobregat, el Barcelonès o el Vallès Occidental reben centenars de milers de treballadors procedents del camp andalús, extremeny i manxec. Ciutats com Tarragona -que gairebé triplica la població en pocs anys- o Girona també experimenten creixements vertiginosos.

Si el relat malthusià fos cert, aquell xoc demogràfic hauria d'haver destruït salaris, cohesió i capacitat col·lectiva. El que va passar va ser el contrari: és precisament en aquests territoris on el moviment obrer i veïnal esdevingué més dens i més combatiu. En barris sense serveis ni drets naixia un moviment veïnal que va reimaginar la ciutat; a les fàbriques es va construir un sindicalisme de classe; políticament, l'antifranquisme va esdevenir de masses. I sí: aquells treballadors van millorar el seu nivell de vida i el

La IA pot reduir jornades i fer créixer el benestar o concentrar poder i precaritzar encara més. No depèn de quants siguem, sinó de qui controla la tecnologia i amb quines normes

de tot el seu entorn. Perquè no, ni el nombre ni la demografia determinen el benestar: el que el determina és la força social organitzada.

La mateixa lògica apareix quan es barreja la por a la immigració amb la por a la intel·ligència artificial. La mecanització del primer capitalisme industrial va ser una reacció patronal davant l'augment de salaris i el poder dels oficis. El luddisme no va ser una guerra contra la tecnologia, sinó contra l'ús d'aquesta per abaixar salaris i destruir condicions de vida. Avui, la IA pot reduir jornades i augmentar benestar o pot concentrar poder i precaritzar encara més. El resultat no depèn de quants siguem, sinó de qui controla la tecnologia i amb quines normes.

El mateix passa amb la immigració. La recerca empírica mostra que els seus efectes sobre salaris i ocupació són petits o inexistents en agregat i que, quan hi ha tensions materials,

aquestes tenen a veure sobretot amb l'habitatge, la precarietat i la manca de regulació. El relat que culpa els migrants serveix per desplaçar el conflicte lluny de qui acumula rendes i poder.

El conflicte material és real: l'habitatge és cada cop més car, el treball més precari i els serveis públics més tensionats. Però la seva causa no és quanta gent som, sinó com s'organitza l'economia i a qui serveix. Quan hi ha drets, organització i capacitat de negociació col·lectiva, no empobreix més gent: multiplica la força social. Quan no n'hi ha, la precarietat s'imposa encara que la població disminueixi.

Com recordava aquell vell radicalisme democràtic que va donar origen al moviment obrer modern, el poder dels de baix només creix quan el "nosaltres" s'eixampla. Per això, avui com ahir, cal continuar necessitant que el nombre dels nostres membres sigui il·limitat. ●

L'enviament de missatges ES-Alert meteorològic excepcional

Darrerament, ens hem habituat al fet de rebre una alerta als mòbils quan hi ha la previsió d'un fenomen meteorològic extrem o poc habitual, com és el cas d'aiguats, ventades o nevades. Aquestes alertes de Protecció Civil, de les quals ningú dubta la bona fe, poden acabar convertint-se en un factor negatiu a l'hora de mitigar el risc que comporten els fenòmens dels quals avisa.

Per començar, quan pensem en l'ES-Alert, a tots ens ve al cap la imatge de la riuada de València de finals d'octubre del 2024, quan els mòbils van sonar massa tard i moltes persones van morir ofegades en un episodi que estava ben pronosticat pels meteoròlegs. En aquell cas, una alerta als mòbils quan el cabal dels torrents començava a créixer de forma sostinguda hauria estat suficient per fer que molta gent no es mogués de casa i, per tant, hauria evitat moltes víctimes mortals que eren al carrer, del tot alienes a l'onada d'aigua que arribava als seus pobles. L'ús posterior d'aquest sistema d>alertes, però, va ser ben diferent, i en bona part està motivat per la por de repetir una tragèdia d'aquesta magnitud i, especialment, pel temor dels governants que sembli que no gestionen o atenen situacions d'emergència. En definitiva, la por de semblar que són Carlos Mazón.

Si ens centrem a casa nostra, veiem com darrerament el sistema es fa servir de dues maneres: la primera, per informar sobre avisos de perill meteorològic futurs, normalment

l'endemà, sense saber si finalment es produiran ni si, si es produeixen, ocasionaran danys materials o posaran vides humanes en perill. És a dir, s'envia una alerta quan l'organisme meteorològic competent pronostica que l'endemà hi haurà una situació de perill, i s'actua conforme a aquest perill: suspensió de classes, talls del servei ferroviari, ajornament d'intervencions quirúrgiques... La segona, que seria la correcta, és per advertir de situacions que ja tenen lloc i de les quals ja tenim la certesa del com i on passaran, com quan, per exemple, es van enviar alertes per a evacuar poblacions situades prop d'incendis forestals l'estiu del 2025.

L'objectiu de l'ES-Alert hauria de ser el d'aquest segon cas: poder demanar a la població que prengui mesures o actuï d'una forma concreta i ràpida en una situació d'emergència, és a dir, quan ja hi ha constància del desbordament d'un riu, d'un accident, o de la necessitat d'evacuar o confinar un grup de gent per una causa concreta, sigui la que sigui. En aquests casos, un simple missatge als mòbils és important per arribar al màxim nombre de gent en el menor temps possible.

En canvi, veiem com es fa servir per enviar prediccions meteorològiques, desvirtuant-ne el motiu original, fent generalitzacions i, en definitiva, aconseguint que la gent no es prengui seriosament el contingut del missatge. Aquest va ser el cas de l'alerta per vent enviada a tots els mòbils catalans el mes de gener, quan fins i tot es van suspendre ope-

racions en hospitals de l'Empordà en una situació que clarament només implicava vent a nivells poc habituals al voltant de Barcelona.

Casos com aquest fan que la ciutadania pugui començar a ignorar les alertes o a relativitzar la seva eficàcia. Al final, com amb la falla del pastor mentider, quan de debò vingui el llop ningú en farà cas, i potser ho pagarem car tots plegats. ●

UNA ARMA DE DOBLE TALL
QUE CAL LIMITAR A CASOS
DE RISC URGENT I ACCOTAT

ÀLEX SANCLIMENT MUÑOZ
GEÒGRAF I METEORÒLEG

cada vegada que hi ha un fenomen al en desvirtua la funció?

EL DESPRESTIGI EVITABLE D'UNA FERRAMENTA QUE SALVA VIDES

Fou l'octubre de 2022 -no fa tant quan el Ministeri de l'Interior va dur a terme les proves preliminars del sistema ES-Alert, que entrà en funcionament el 21 de febrer de 2023. El primer ús que va generar un debat públic, però, fou a la Comunitat de Madrid el setembre de 2023, al marc de les precipitacions extremes que es preveia que es produirien aquells dies. Tot i el risc evident i les previsions d'AEMET, es van poder llegir missatges com el del columnista Jorge Bustos, que titllà l'alarma de "xiulit orwel·lià".

Si aquella dana no va transcendir més -fins i tot algunes persones es van atrevir a afirmar que "no havia passat res"- és perquè les cinc morts no havien succeït a Madrid capital, sinó a tres pobles de la província de Toledo i a un barranc d'Osca. El pronòstic de l'Agència Estatal de Meteorologia l'encertà plenament, i anà d'uns pocs quilòmetres que la capital madrilenya no es trobava amb una tromba d'aigua apocalíptica.

Només un any i escaig després succeí la tragèdia que va indistintament lligada a l'acrònim "dana", fins al punt que costa pronunciar la paraula i no pensar immediatament en el País Valencià. Quan s'envià l'ES-Alert, pèssimament redactat i amb instruccions errònies i insuficients per a la ciutadania, ja era tard: la majoria de les morts del 29 d'octubre de 2024 van succeir abans que l'alerta sonara als mòbils.

Molta gent es va preguntar de què servia un sistema que havia encés les pantalles dels telèfons

de milers de persones que ja no tenien escapatori. El debat es va embullar amb la gestió negligent de la Generalitat, i molt especialment amb com va actuar el llavors president, Carlos Mazón. Es va fer malament tot el que podia fer-se malament, el que tristament no podia sorprendre a ningú que coneguera els perfils dels llavors integrants del Consell.

Un bon exemple d'aquesta negligència, desídia i incapacitat el podem trobar en la compareixença del conseller i vicepresident Vicente Martínez Mus el propassat 23 de febrer al Congrés dels Diputats espanyol, quan va dir que no es preveia una dana "tan greu" i que per això no es van prendre mesures preventives. És ací on hi ha la clau: un missatge d'ES-Alert, fins i tot si està ben redactat i s'envia a temps, només pot funcionar en una societat que és conscient del risc i està preparada per avançat. De res val enviar una alerta urgentíssima si la gent que ho rep no sap de què li està parlant.

Quatre dies abans de la fatídica barrancada, científics de l'AEMET ja alertaven públicament a les xarxes socials -a més dels avisos protocolaris de l'agència- sobre l'excepcionalitat de la depressió que s'acostava al Mediterrani. A la televisió pública valenciana, À Punt, la meteoròloga Victòria Rosselló advertí una vegada i una altra del perill, fent un paper que malauradament no va assumir la Generalitat. Quantes vides salven les seues peticions d'anar amb cura i extremar la cautela, de no agafar el cotxe i allunyar-se dels cursos

d'aigua? Moltes, sens dubte. Com la mateixa Rosselló ha dit en reiterades ocasions des de llavors, la informació estava a l'abast de qualsevol. També del conseller Martínez Mus i del president Carlos Mazón.

La proliferació d'alertes des de llavors ha certificat tres coses. La primera, la negligència en la gestió de l'emergència d'octubre de 2024. La segona, que l'abús del seu ús ens retrotrau a la falla d'Isop, "El pastor mentider". La palesa insensibilització de la ciutadania enfront del xiulit del mòbil ens demostra que res hi ha tan perillós com dir que ve el llop i que finalment no hi arribe: més encara si quan va arrabassar vides i cases no es va avisar. La tercera, que no s'ha fet el treball de fons que realment permetrà una reacció ràpida de la ciutadania el dia que s'envie una ES-Alert a temps per a alertar d'un perill imminent. ●

ANDREU ESCRIVÀ
AMBIENTÒLEG I DIVULGADOR CIENTÍFIC

EL RELAT DE **MIREIA NEL·LO I ANDREU**
 IL·LUSTRACIÓ: **LAURA GALLOFRE**

Amor intervegetal

quell vegetal, més tossut que mai, va començar a estirar fortament les seves cèl·lules. Costava força moure l'aigua dels vacúols! Però, fos com fos, havia d'atansar-s'hi un xic més. "És complicat", es digué. Aquella àrdua tasca estava realment al límit de la seva elasticitat i l'energia escassejava. Ja se sap, els dies rúfols de novembre no donen per a gaires fotosíntesis exultants. "Aix, a veure, una miqueta més, a veure si la branca m'arriba". Ben segur que devia ser la farigola més tenaç de tota la biosfera.

Ella, per temes genètics, era representant d'un gran llinatge d'aromàtiques alliberades i lluitadores que s'havien anat dispersant i reproduint per tota la Mediterrània amb força èxit. Per ella, era tot un orgull clorofil·lic poder ser una viva representant de tots uns valors de servei a la natura i a les seves bèsties, incloent-hi cuineres, bruixes i trementinaires. A més, venia d'una estirp d'herbes ben obertes de mires. Creia fermament que ser del regne vegetal era sinònim de no tenir fronteres ni posar barreres de cap mena! Una *Thymus vulgaris* d'aquella comunitat tan a prop del mar havia d'estar oberta a creuar les seves espores amb qualsevol altra aromàtica que estigués de bon veure i de bon ensumar! Ja ho deia el seu manifest revolucionari, "una bona planta mediterrània no fa discriminacions especistes!".

I encara és allí aquell ésser de cel·lulosa, enmig de la seva epopeia discreta, suant saba mentre filosofa. Però els excursionistes ignoren aquesta realitat paral·lela. Desconeixen que, a pocs centímetres de les seves botes, hi ha algú viu que està a punt d'aconseguir el seu anhel. Ja li queda menys d'un centímetre per arribar a flairar-la. Quin delit de poder acaronar amb la punta d'una fulla aquell romaní tan ben plantat que l'aguaita expectant! ●

MARINA BUXO

JORDI COLL

YORGOS

ANIVERSARI

20 ANYS DE DIRECTA

DISSABTE 9 DE MAIG
DE 12 H A 23 H
PLAÇA JOAN PELEGRÍ
BARCELONA

ESPai INFANTIL 12.30 h

Contacontes amb
La Ciutat Invisible
Espai de jocs i pintacares
amb Arcàdia

CULTURA POPULAR 13.00 h

Colla Bastonera de Sants
Les Postisses, Grup de Danses
Populars i Combatives

DINAR 14.30 h

SOBRETAULA 16.00 h

Trivial Directa
El PP: el Pastor i el Pastisser

ACTE D'ANIVERSARI 18.00 h

MONÒLEGS 19.00 h

Manel Vidal i Alba Segarra

CONCERTS 19.30 h

La Ludwig Band
La Mare del Tanu
Partiperes
Sybarites

Hi haurà sopar a la barra

20
anys

Amb el suport de:

SOTA FOCUS

4-15

La irracionalitat d'exportar aliments que exportem.

Per cada tomata que arriba als Països Catalans procedent dels mercats internacionals, se n'exporta una altra a l'exterior. Aquesta dinàmica es reproduïx amb molts productes de menjar.

El model agroexportador beneficia grans multinacionals, empreses de transport, intermediàries de compres i certificadores.

Grups productors d'aliments, pesticides i distribuïdores modelen les polítiques de la UE que reforcen l'agricultura industrial finançada per fons d'inversió.

SOBIRANIES

16-21

Pantube, fer xarxa contra els amos d'internet.

22-23

Donacions de vida.

24-25

Plàstic, consum responsable.

26-27

IA i adolescència, acompanyament simulat, protecció absent.

28-29

Shaun Debnath, creador de continguts: "Em faltava algú a les xarxes que em digués què li passa a un indi-català".

30

Para el carro, llobarro.

LA CENTRAL

32-33

"ICE out!".

INTERNACIONAL

34-37

Trenta anys de pau congelada en el laberint identitari bosnià.

38-39

Idil·li militar i comercial entre el Marroc i Israel.

L'ENTREVISTA

40-45

Laura Llevadot, filòsofa: "El neoliberalisme funciona amb malestar, genera conflictes de salut mental i els regula".

IDEARI

46-51

L'amistat després d'Aristòtil i de 'Sexe a Nova York'.

52

Narracions que són ferides de guerra.

53-55

L'amor lliure com a arma revolucionària.

56-57

Contra la política de l'escassetat i l'excusa demogràfica.

58-59

A debat: L'enviament de missatges ES-Alert cada cop que hi ha un fenomen meteorològic excepcional en desvirtua la funció?

60-61

Relat: "Amor intervegetal".